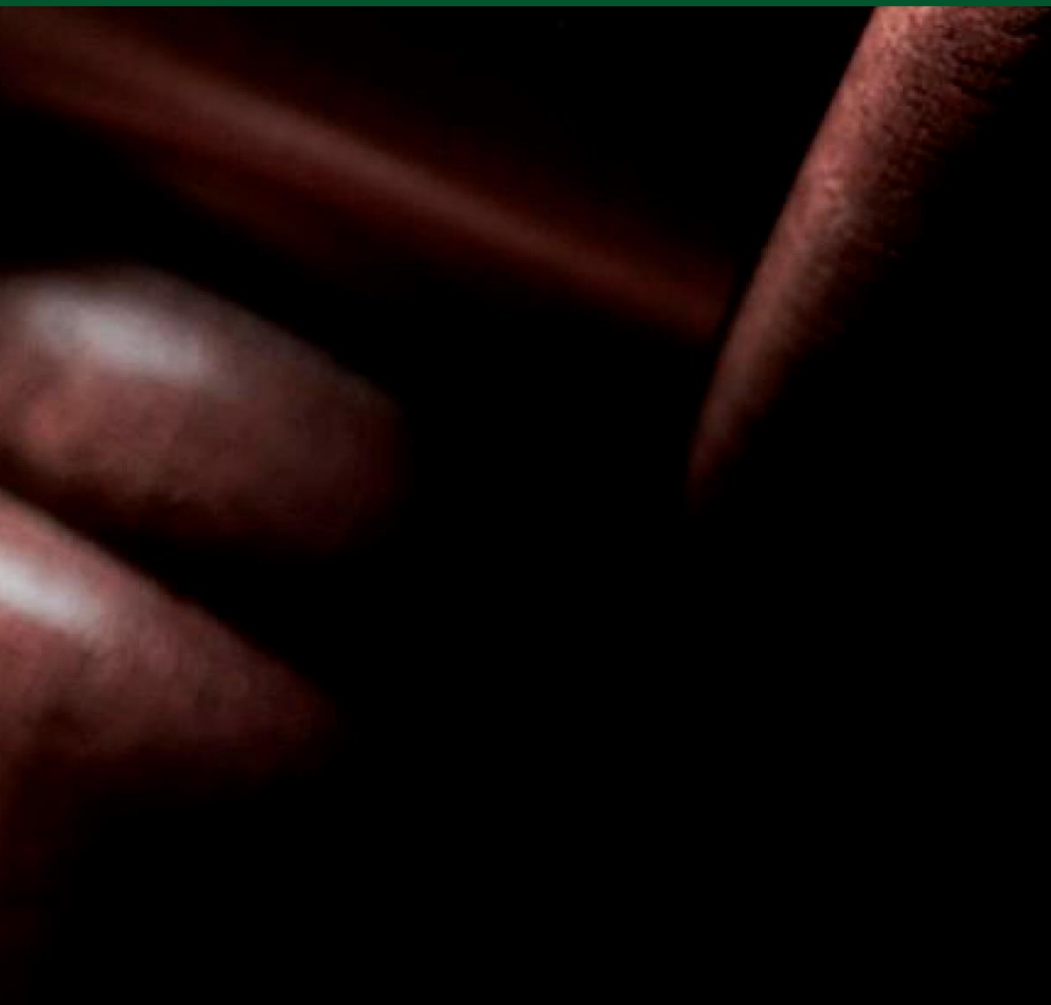

Käräjänotaarien valintamenettelyn
sujuvuuden kehittäminen
Työryhmän muistio

Tuomioistuinvirasto
Domstolsverket

Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen

Työryhmän muistio

TIV/192/2025

19.6.2025

Työryhmä

**Hannu Rantalainen, työryhmän
puheenjohtaja**

Laamanni

Etelä-Karjalan käräjäoikeus

Sirpa Pakkala, työryhmän jäsen

Laamanni

Helsingin käräjäoikeus

Samuli Yli-Rahnasto, työryhmän jäsen

Hovioikeudenneuvos

Helsingin hovioikeus

Taina Hakkarainen, työryhmän jäsen

Hallinto-oikeustuomari

Helsingin hallinto-oikeus

Henna Pajulammi, työryhmän jäsen

Päällikkö, tuomioistuinten tuki ja

yhteiskuntasuhteet

Tuomioistuinvirasto

**Jaakko Turunen, työryhmän jäsen ja
sihteeri**

Sihteeri

Tuomarinkoulutuslautakunta

Sisällys

1	Työryhmän asettamista koskeva päätös	4
2	Taustaa	4
3	Tehtävänannon rajaukset	5
4	Nykytilanne ja todetut ongelmakohdat	6
4.1.	Nykytilanne aikatauluna	6
4.2.	Nykyisen valintamenettelyn ongelmakohdat	7
5	Toimenpide-ehdotukset	8
5.1.	Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen	8
5.2.	Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen	9
5.3.	Haastatteluiden ajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen	9
5.4.	Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen	9
5.5.	Hakemuspisteytyksen tarkastamisen keston lyhentäminen yksinkertaistamalla pisteytystä	9
5.6.	Malli A	10
5.6.1.	Haastatteluiden painoarvon merkityksen korostaminen	10
5.6.2.	Vaikutusten arviointi ja muut huomiot	11
5.7.	Malli B	11
5.7.1.	Haastattelupisteytyksestä luopuminen	11
5.7.2.	Vaikutusten arviointi ja muut huomiot	12
6	Muita huomioita	13
6.1.	Hakukohteiden rajoittaminen	13
6.2.	Muut esille nousseet seikat	13
7	Lausuntopalaute	14
8	Yhteenveto	14
9	Liitteet	16
9.1.	Liite 1: nykyinen valintamenettely ja Ruotsin malli	16
9.2.	Liite 2: työryhmän malli A	17
9.3.	Liite 3: työryhmän malli B	18
9.4.	Liite 4: työryhmämuistion luonnoksesta annetut lausunnot	19

1 Työryhmän asettamista koskeva päätös

Tuomioistuinvirasto on 10.2.2025 antamallaan päätöksellä TIV/192/2025 asettanut työryhmän ”Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen”.

Tuomioistuinlain 19 a luvun 2 §:n 2 momentin 7, 9 ja 10 kohdan mukaan Tuomioistuinviraston tulee erityisesti seurata tuomioistuinten toiminnan tuloksellisuutta sekä tehdä sitä koskevia selvityksiä ja arvioita, osallistua tuomioistuinlaitoksen toiminnan yleiseen kehittämiseen sekä edistää, tukea ja sovittaa yhteen tuomioistuimia ja niiden toimintaa koskevia kehittämishankkeita. Keskusteltuaan tuomarinkoulutuslautakunnan edustajien kanssa Tuomioistuinvirasto on katsonut tarpeelliseksi asettaa työryhmän kehittämään käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuutta.

Työryhmän asettamisen tavoitteeksi on asetettu seuraavat päämäärät: työryhmän tavoitteena on kehittää käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuutta ja nopeuttaa käräjänotaarien valintaa ja harjoittelun aloittamista. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi työryhmän tehtävänä on tehdä käräjänotaarien valintamenettelyä koskevia kehittämis ehdotuksia, joilla voidaan sujuvoittaa valintamenettelyä sekä lyhentää hakuajan päättymisen ja tuomioistuinharjoittelun aloittamisen välistä aikaa.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut laamanni Hannu Rantalainen. Jäseninä ovat toimineet laamanni Sirpa Pakkala, hovioikeudenneuvos Samuli Yli-Rahnasto, hallinto-oikeustuomari Taina Hakkarainen, verkostopäällikkö (TIV) Henna Pajulammi sekä tuomarinkoulutuslautakunnan sihteeri Jaakko Turunen, joka on toiminut myös työryhmän sihteerinä.

2 Taustaa

Tuomioistuinharjoittelua on uudistettu viimeksi 1.1.2017 voimaan tulleella lailla tuomioistuinharjoittelusta (674/2016, jäljempänä THarjLaki tai tuomioistuinharjoittelulaki). Mainitun lain mukaan tuomarinkoulutuslautakunta julistaa tuomioistuinharjoittelupaikat haettaviksi keskitetysti kerran vuodessa. Tuomioistuinvirasto huolehtii tuomioistuinlain 11 luvun 5 ja 6 §:ssä tarkoitetuista viran haettavaksi julistamiseen liittyvistä käytännön toimenpiteistä ja hakijoiden ansioita koskevan yhteenvedon laatimisesta. Käräjänotaarien keskitettyyn valintamenettelyyn osallistuu vuosittain satoja hakijoita (300–400), ja menettely kestää noin kymmenen kuukautta. Valintamenettelyn päättävän valintapäätöksen ja tuomioistuinharjoittelun aloittamisen välinen aika voi olla pisimmillään noin vuoden. Nimitysratkaisuja on vuosittain noin 150–170. Peruutuksia on ollut vuosittain noin 50.

Tällä hetkellä valtaosa tuomioistuinharjoitteluun hakeneista pääsee haastatteluun. Vuonna 2024 järjestetyssä valintamenettelyssä haastatteluun pääsi 298 hakijaa, mikä on noin 85 % hakijoista. Haastatteluun päässeiden hakijoiden osuus on ollut viime vuosina nousussa. Esimerkiksi vuonna 2019 järjestetyssä valintamenettelyssä haastatteluun pääsi noin 66 % hakijoista. Haastatteluun pääsyyn vaadittava pistemäärä vaihtelee hakukohteittain. Vuonna 2024 järjestetyssä valintamenettelyssä haastatteluun pääsi erinomaista suomen kielen taitoa edellyttäviin harjoittelupaikkoihin alimmillaan 4,6 pisteellä ja erinomaista ruotsin kielen taitoa edellyttäviin harjoittelupaikkoihin alimmillaan 2,0 pisteellä. Hakija voi hakea samalla hakemuksella kaikkiin harjoittelupaikkoihin ja hänet otetaan huomioon täytettäessä niitä paikkoja, joita hän on hakenut. Haastattelun jälkeen annettavien haastattelupisteiden johdosta hakija voi tulla valituksi eri hakukohteeseen kuin missä hänet on haastateltu. Tuomioistuinharjoitteluun pääsi varsinaisessa valinnassa erinomaista suomen kielen taitoa edellyttäviin harjoittelupaikkoihin alimmillaan 12,0 pisteellä ja erinomaista ruotsin kielen taitoa edellyttäviin harjoittelupaikkoihin alimmillaan 6,8 pisteellä. Varsinaisen valinnan jälkeen ilmoitettujen peruutusten johdosta avoimeksi tuleviin harjoittelupaikkoihin voi päästä edellä mainittua alemmilla pisteillä.

Käräjänotaarien valintamenettelyä on käsitelty lakivaliokunnalle osoitetuissa selvityksissä¹. Selvityksen mukaan tuomioistuinharjoitteluun liitetty kritiikki koski muun muassa keskitetyn hakumenettelyn kestoa, pisteytysperusteisiin liittyvää opintomenestyksen painotusta, valintapäätöksen ja varsinaisen tuomioistuinharjoittelun aloituksen väliin jäävän ajan pituutta. Selvityksessä on esitetty kehittämisehdotuksena muun muassa, että tuomioistuinharjoitteluun liittyvän valintamenettelyn tehostamiseksi harkittaisiin hakukohteiden määrän rajaamista sekä valintamenettelyn ajoittamista tuomarinkoulutuslautakunnan ja tuomioistuimien yhteisen harkinnan mukaisesti. Selvityksiä varten annetuissa lausunnoissa on pidetty tarpeellisena painottaa enemmän tuomarina tarvittavia ominaisuuksia ja soveltuvuutta ja kiinnostusta tehtävään. Haastattelujen merkitystä on myös esitetty korostettavaksi jo siksi, että esivalintapisteiden vuoksi hakijoiden enemmistön kohdalla haastattelulla ei ole ollut vaikutusta valintaan. Haastattelulla olisi enemmän vaikutusta, jos asteikon alaosaa käytettäisiin yhtä paljon kuin sen yläosaa.

3 Tehtävänannon rajaukset

Työryhmälle ei ole annettu valtuuksia esittää sellaisia ehdotuksia, jotka vaatisivat lainsäädäntömuutoksia. Työryhmän kaikki esitykset ovat työryhmän näkemyksen mukaan toteutettavissa tämän rajauksen puitteissa.

Työryhmä on pohtinut työnsä aikana jäljempänä esitettyjen toimenpide-ehdotusten lisäksi myös hakumenettelyn automatisointia, joka varmuudella sujuvoittaisi hakemusten analysointia ja sitä myöden nopeuttaisi valintaprosessia. Tällaisessa järjestelmässä hakija syöttäisi itse tarvittavat tiedot sähköiseen lomakkeeseen, jonka perusteella valittaisiin haastatteluun pääsevät ja syötetyt tiedot tarkistettaisiin ennen haastatteluja tai haastattelussa. Järjestelmä estäisi puutteellisten hakemusten jättämisen ja se olisi rakennettu siten, että hakukohteiden järjestys ilmoitetaan täsmällisesti. Huomioon ottaen työryhmän toimikauden lyhyys sekä toisaalta tietoisuus siitä, että haku tulee tapahtumaan jatkossakin Valtiolle.fi-järjestelmän kautta, työryhmä ei ole esittänyt hakuprosessin automatisointia tässä yhteydessä. Tämä olisi jatkokehittämisen kannalta tärkeää, sillä Valtiolle.fi-järjestelmän kautta tapahtuva haku ei järjestelmän rakenteellisuus ja jäykkyys huomioon ottaen palvele käräjänotaarivalintaa. Mahdollisen tietojärjestelmän suunnittelu ja ylläpito kuuluisi Tuomioistuinviraston tehtäviin.

Lainsäädäntömuutosesitysrajaus huomioon ottaen työryhmä ei ole voinut esittää muutoksia tuomarinkoulutuslautakunnan nimitysvaltaan (THarjLaki 3.1 §) tai siihen, että tuomarinkoulutuslautakunta julistaa harjoittelupaikat haettaviksi keskitetysti kerran vuodessa (THarjLaki 4.1 §). Valintamenettelyn tehokkuuden kannalta olisi jatkotyön kannalta perusteltua pohtia sitä, että harjoittelupaikkoja voitaisiin julistaa haettavaksi ainakin kahtena erillisenä hakuna vuoden aikana. Tuomioistuinharjoittelulain 5 §:n 2 momentin mukaan samalla hakemuksella voidaan hakea useaan eri harjoittelupaikkaan. Tähän nähden työryhmä ei ole voinut esittää hakuvaihtoehtojen rajaamista yhteen, vaikka sitäkin vaihtoehtoa on pidetty työryhmässä asetetun tehokkuustavoitteen mukaisena.

Työryhmän toimeksiantoon ei ole kuulunut voimavarojen lisäämistä koskevien esitysten tekeminen. Nykyisellään käräjänotaarien valintaan käytetään voimavaroja noin 1,0 henkilötyövuotta. Voimavarojen lisäämisellä voitaisiin todennäköisesti nopeuttaa valintamenettelyä.

¹ Kivistö, Kati: Tuomioistuinlaitoksen koulutusjärjestelmän kehittyminen: Selvitys tuomioistuinlain vaikutuksista (Oikeusministeriön julkaisu, [Selvityksiä ja ohjeita 2023:37](#)); Huovinen, Jennimari: Tuomareiden koulutuksen kehittäminen: Selvitys uudistuksen vaikutuksista (Oikeusministeriön julkaisu, [Selvityksiä ja ohjeita 2021:9](#)).

4 Nykytilanne ja todetut ongelmakohdat

4.1. Nykytilanne aikatauluna

Käräjänotaarien valintamenettelyä koskeva aikataulusuunnitelma vuonna 2025 on seuraava:

Taulukko 1: Käräjänotaarien valintamenettelyn aikataulusuunnitelma

Toimenpide	Ajankohta
Käräjänotaarin paikkojen julistaminen haettaviksi	5.2.2025
Hakuaika	4.3.2025–25.3.2025
Määräpäivä kielitaidon osoittamiselle ja hakukohteiden peruuttamiselle	30.5.2025
Ilmoitus haastateltavien valinnasta hakijoille ja tuomioistuimille	18.6.2025 (viimeistään)
Haastatteluarviot hakijoista tuomioistuimilta	8.9.2025
Uusintahaastattelut	22.9.2025–26.9.2025
Arvio täytettävien paikkojen määrästä TIViltä ja tuomioistuimilta	25.9.2025
Esivalintaesitys (paikkojen arvioidun määrän perusteella)	8.10.2025
Esivalintapäätös (paikkojen arvioidun määrän perusteella)	15.10.2025
Ilmoitus esivalinnasta haastatelluille hakijoille ja tuomioistuimille	17.10.2025 (viimeistään)
Esivalittujen hakijoiden aloitusajankohdat ja peruutukset tuomioistuimilta	30.11.2025
Tieto käräjänotaarin virkasuhteiden määrästä tulosneuvottelujen päätyttyä TIViltä	5.11.2025
Täytettävien lisäpaikkojen määrät ja alkamisajankohdat tuomioistuimilta	10.11.2025
Peruutus- ja lisäpaikkojen täyttäminen varasijoilta	11.11.2025–4.12.2025
Nimitysesitys (esivalinnan perusteella täytetyt paikat)	12.11.2025
Nimityspäätös (esivalinnan perusteella täytetyt paikat)	19.11.2025
Ilmoitus nimityksistä nimitetyille ja tuomioistuimille	21.11.2025 (viimeistään)
Täydentävä nimitysesitys (peruutus- ja lisäpaikat)	8.12.2025
Täydentävä nimityspäätös (peruutus- ja lisäpaikat)	10.12.2025

Ilmoitus täydentävistä nimityksistä nimitetyille ja tuomioistuimille	12.12.2025 (viimeistään)
Virallinen ilmoitus nimityspäätöksistä kaikille hakijoille	19.12.2025 (viimeistään)
Tuomioistuinharjoittelujaksot alkavat	1.1.2026–31.12.2026

4.2. Nykyisen valintamenettelyn ongelmakohdat

Nykyisen valintamenettelyn keston vaikuttaviksi ns. ”pullonkauloiksi”, joihin pääosin voidaan vaikuttaa ilman lainsäädäntömuutosesityksiä, työryhmä on katsonut seuraavat tekijät:

A) Hakemusajankohta ja sen kesto

Tuomioistuinharjoittelulain 4 §:n 1 momentin mukaan tuomarinkoulutuslautakunta julistaa harjoittelupaikat haettaviksi keskitetysti kerran vuodessa vuoden alussa. Kyseinen haku seuraavan vuoden hakupaikoilla on toteutettu tyyppillisesti edellisen vuoden lopputalvesta hakuajan ollessa kolme viikkoa. Haku aika vuoden 2026 tuomioistuinharjoittelulle on ollut 4.–25.3.2025. Huomioon ottaen se, että harjoittelupaikat alkavat nykyisellään aikaisintaan vasta 9 kuukauden kuluttua hakuajan päättymisestä, hakuajankohtaa on pidettävä liian aikaisena.

B) Puutteellisten hakemusten täydennysmenettely

Hakemuksia jätettiin vuonna 2024 noin 350, joista puutteiden vuoksi täydennettiin noin 150 hakemusta. Näistä noin 60 tapauksessa täydennys koski kelpoisuutta, noin 20 hakemuksessa hakukohteiden järjestys oli ilmoitettu puutteellisesti ja osassa hakemuksista puuttui tutkintotodistus. Myös työtodistuksiin liittyi epäselvyyksiä. Täydennysten määrä on merkittävä hakemusten kokonaismäärään nähden.

Puutteellisten tuomioistuinharjoitteluhakemusten täydennyttämiseen liittyvään prosessiin kuluu aikaa noin puolitoista kuukautta. Hakemusten täydennyttäminen ei ole tuomioistuinharjoittelulain perusteella pakollista.

C) Kesäloma-aika valintaprosessia hidastavana tekijänä

Nykyisellään valintamenettely ei juurikaan etene kesäloma-aikana, koska hakemukset on toimitettu tuomioistuimille haastatteluja varten ennen juhannusta. Kesäloma-aika on siis osa haastatteluille varattua aikaa. Tätä ei ole pidettävä tehokkaan ajankäytön kannalta perusteltuna menettelynä.

D) Hakemuspisteytyksen tarkastamisen kesto

Nykyinen menettely hakemuspisteiden tarkastamisessa (ks. myös kohta 5.5) kestää noin kuukauden, josta opintokeskiarvojen laskenta vie noin 1–1,5 viikkoa. Tähän on syynä hakemuspisteytyksen monimutkaisuus. Myös työtodistusten tarkastamisessa on ollut ongelmatilanteita, koska kaikista työtodistuksista ei ole yksiselitteisesti ilmennyt onko kysymys ollut juristin työtehtävistä vai jostakin muusta työstä.

E) Haastatteluiden ajankohtien valtakunnallinen epäyhtenäisyys

Hakemuspisteytyksen valmistuttua käräjäoikeudet haastattelevat hakijat ja antavat pisteytyksensä haastatteluihin liittyen. Haastatteluajankohtia ei ole etukäteen ilmoitettu, niiden toteuttamiseksi on annettu aikaa vajaa kolme kuukautta kesäloma-aika huomioiden ja niitä toteutetaan eri tuomioistuimissa ajallisesti epäyhtenäisesti eli osa haastattelee hakijat jo kesälomakauden aikana ja osa vasta myöhemmin alkusyksyllä.

F) Tulosneuvotteluiden vaikutus lopullisiin harjoittelupaikkavalintoihin

Tuomioistuinharjoittelupaikkojen lopullinen määrä ja kohdentuminen varmistuvat vasta kutakin tuomioistuinta koskevissa tulosneuvotteluissa, jotka käydään kunkin vuoden syksyllä tai alkutalvella. Tulosneuvotteluiden aikataulu on otettava huomioon valintaprosessissa.

G) Hakukohteiden eli harjoittelupaikkojen rajoittamattomuus

Tuomioistuinharjoittelulain 5 §:n 2 momentin mukaan samalla hakemuksella voidaan hakea useaan eri harjoittelupaikkaan. Haettavat harjoittelupaikat on ilmoitettava hakemuksessa etusijajärjestyksessä. Lain esitöiden (HE 7/2016 vp) mukaan hakupaikkojen määrää ei olisi rajoitettu. Lain esitöissä usean harjoittelupaikan hakemisen mahdollisuutta on perusteltu sen tukemisella, että hakijat pohtivat avarakatseisemmin kysymykseen tulevia harjoittelupaikkoja. Menettelyn on katsottu lisäävän yksittäisen hakijan valinnanmahdollisuuksia, mutta sen on katsottu toisaalta turvaavan myös pienempien käräjäoikeuksien mahdollisuuksia saada jatkossakin riittävästi päteviä hakijoita.

Nykyinen täysin rajoittamaton hakumahdollisuus vaikeuttaa ja jossain määrin hidastaa valintaprosessin sitä vaihetta, jossa hakijat valikoidaan haastateltavaksi haastattelupaikkakunnille sekä hakijoiden valintaa. Hidastus on merkittävä ennen kaikkea peruutuspaikkoja täytettäessä, kun lopulliset valinnat on tehty. Peruutuspaikkaan löydetävän henkilön kieltäytyminen hidastaa peruutuspaikan täyttämistä.

H) Pisteytyksen liiallinen painottuminen opintomenestykseen ja tähän liittyvä pisteiden tarkastustoiminnan monimutkaisuus

Tuomioistuinharjoittelulain 7 §:n 1 momentin mukaan käräjänotaarin valinnassa noudatetaan 3 §:n 2 momentissa säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Arvioitaessa soveltuvuutta oikeudelliseen ratkaisutoimintaan otetaan huomioon hakijan opintomenestys, opintojen perusteella tai muutoin osoitettu oikeudellinen osaaminen sekä työkokemus. Lain esitöiden mukaan tuomioistuinharjoittelijoiden valintaan liittyvät valtakunnalliset, laissa olevia nimitysperusteita ja valintaperusteita täsmentävät valintakriteerit määrittää tuomarinkoulutuslautakunta (HE 7/2016 vp).

Nykyisin opintomenestys otetaan huomioon käräjänotaarien esivalinnassa. Tämä hidastaa esivalintavaiheen tarkastusmenettelyä arviolta 1–1,5 viikkoa. Lisäksi työryhmässä on tuotu esille näkökulmia, onko oikeusnotaarin tutkinnon arvosanojen keskiarvon huomioon ottaminen ylipäättään mitenkään tarpeen käräjänotaarivalinnassa.

I) Lopullisen harjoittelupaikkavalinnan ajallinen kesto eli haastatteluiden, niiden pisteytyksen ja lopullisen valinnan välinen aika

Haastatteluiden jälkeen kullekin tuomioistuimelle tulee tieto harjoitteluun valituista henkilöistä usein monta kuukautta suoritettujen haastatteluiden jälkeen. Hakijoita ei voida valita ennen kuin kaikki haastattelut ja mahdolliset uusintahaastattelut on suoritettu.

J) Lopullisen valinnan ja harjoittelun alkamisen ajankohdan välinen aika

Tuomioistuinharjoittelulain esitöiden mukaan tuomioistuimilla on oikeus määrittää kunkin harjoittelijan harjoittelukauden alkamisajankohta osana sisäistä toiminnan järjestämistä (HE 7/2016 vp). Tuomioistuimet määrittävät kunkin tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohdan eikä kaikkia harjoittelupaikkoja voida täyttää samanaikaisesti alkuvuodesta. Työryhmä on kuitenkin tuonut esille toimenpide-esityksen myös tähän ongelmaan liittyen (ks. kohta 5.4).

5 Toimenpide-ehdotukset

Työryhmässä on pohdittu erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja toimenpide-ehdotusten osalta ja päädytty kahteen vaihtoehtoiseen malliin, jotka on jäljempänä esitelty kohdissa A ja B.

Molemmille malleille (A ja B) yhteiset toimenpide-ehdotukset ovat seuraavat:

5.1. Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen

Jos työryhmän toimenpide-ehdotuksia otetaan pääosin tai edes osittain käytäntöön, hakemusajankohtaa voidaan myöhentää nykyisestä merkittävästi siten, että haku tapahtuisi kesällä. Haun kesto on myös syytä rajoittaa nykyisestä kolmesta viikosta 16 päivään.

Uudistettu hakuajankohta tarkoittaisi sitä, että muutoin tehotonta kesälomakautta voidaan hyödyntää hakuajana. Lisäksi näin ajoitettuna haku niveltyisi ajallisesti paremmin tai ainakin tehokkaammin tulosneuvotteluiden ajankohtiin siten, ettei tulosneuvotteluiden ajankohta enää merkittävästi myöhentäisi lopullisia harjoittelupaikkavalintoja. Toisaalta uudistettu hakuajankohta tarkoittaisi sitä, että Tuomioistuinviraston on annettava kesäloma-ajalle riittävät resurssit esitarkastustoiminnan mahdollistamiseksi.

5.2. Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen

Hakemusten täydennyttäminen ei ole lain perusteella pakollista. Siitä luopuminen nopeuttaisi valintaprosessia arviolta noin 1–1,5 kuukaudella. Kunkin hakijan voidaan olettaa suoriutuvan hakemisesta ns. yhden kosketuksen periaatteella. Hakemiseen liittyvää ohjeistusta voitaisiin tarkentaa kehittämällä tai lisäämällä usein kysytyt -kysymykset osio hakumenettelyä koskevalle sivustolle.

5.3. Haastatteluiden ajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Todetulla tavalla tuomioistuimet suorittavat haastattelut ajallisesti varsin epäyhtenäisesti, mitä menettelyä voidaan pitää tehottomana. Työryhmä esittääkin, että harjoitteluun liittyvä haastatteluajankohta yhtenäistetään valtakunnallisesti siten, että tälle varataan kussakin käräjäoikeudessa tietty kalenteriajankohta hyvissä ajoin jo esimerkiksi kalenterivuoden alussa. Kysymys voisi olla esimerkiksi kahden viikon jaksosta kunkin vuoden syksyllä hakemuspisteytyksen jälkeen. Haastatteluiden ajoittuminen voitaisiin ilmoittaa ennakkollisesti myös tuomioistuinharjoittelua koskevassa hakuilmoituksessa tai esimateriaalissa.

5.4. Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Yhtenä keinoa nopeuttaa valintapäätösten ja tuomioistuinharjoittelun alkamisen välistä aikaa on yhtenäistää tuomioistuinharjoittelun ajankohtia valtakunnallisesti. Tällä voitaisiin vaikuttaa siihen, että käräjänotaareiden koulutusta voitaisiin antaa oikea-aikaisemmin, koska nykyisin harjoittelun alkamisajat vaihtelevat merkittävästi eri tuomioistuinten välillä. Tähän vaikuttaa luonnollisestikin se, että tuomioistuimet ovat erikokoisia ja niiden koko vaikuttaa käräjänotaarien määrään. Tästä syystä yhtenäistäminen voi olla haasteellista toteuttaa esimerkiksi siten, että käräjänotaarit aloittaisivat neljänä eri ajankohtana vuodessa, koska kaikilla tuomioistuimilla ei ole edes neljää käräjänotaaria per vuosi. Toisaalta ainakin yhdistelmäharjoittelua suorittavien käräjänotaarien kohdalla aloitusajankohtaa tulisi miettiä myös siltä kannalta, ettei harjoittelu hovioikeudessa tai hallinto-oikeudessa alkaisi heinäkuussa, jolloin suurin osa tuomioistuimen henkilöstöstä on kesälomalla. Aloitusajankohtien yhtenäistäminen voisi yksinkertaistaa menettelyä ja jossain määrin nopeuttaa aikaa valintapäätöksen ja tuomioistuinharjoittelun alkamisen välillä. Edellä (kohta J) todetusti yhtenäistämässä on otettava huomioon tuomioistuinten oikeus järjestää toimintansa tarkoituksenmukaisella tavalla.

5.5. Hakemuspisteytyksen tarkastamisen keston lyhentäminen yksinkertaistamalla pisteytystä

Todetulla tavalla nykyisessä valintajärjestelmässä pisteytys painottuu liikaa opintomenestykseen, mikä myös aiheuttaa pisteiden tarkastustoiminnan monimutkaisuutta.

Pisteytyksen muuttaminen ei vaadi lain muuttamista ja olisi yksi keino sujuvoittaa valintamenettelyä. Tässä mallissa esivalinnan pisteytystä tulisi muuttaa siten, että opintomenestyksen painoarvoa vähennettäisiin. Sitä kautta olisi mahdollista saada aiempaa monipuolisempaa käräjänotaariainesta.

Nykyisessä valinnassa opintomenestys otetaan huomioon oikeusnotaarin tutkinnon arvosanojen painotettuna keskiarvona ja oikeustieteen maisterin tutkinnon tutkielman arvosanana.

Hakemuksen opintomenestystä koskevat arviointit käydään läpi manuaalisesti kaikkien hakijoiden osalta.

Edellä lausuttu huomioon ottaen opintomenestys voitaisiin pisteyttää jatkossa vain OTM-tutkielman arvosanasta. Kyseinen muutos tekisi esitarkistamisesta kevyempää ja tarkistustoiminnassa voitaisiin keskittyä työkokemukseen liittyvään pisteytysarviointiin. Muutos olisi perusteltua myös oikeustieteen ylioppilaiden kannalta siten, etteivät tenttiarvosanat nousisi liian suureen rooliin opiskelussa. Vaikka hyvä opintomenestys osoittaa hakijassa lahjakkuutta, potentiaalia ja tunnollisuutta, samat tekijät tulevat huomioon otetuiksi riittävällä tavalla pelkän OTM-tutkielman arvosanan perusteella, koska siinä mitataan syvällisesti kykyä oikeudelliseen ajatteluun ja osoitetaan kirjoitus- ja analysointitaitoa. Toisaalta tässä on haittapuolena se, että OTM-tutkielma voi saada liian korostuneen painoarvon.

Oikeustieteen maisterin (OTM) tutkielman arvosanasta tulisi annettavaksi enintään 5,0 pistettä seuraavasti: 5 / L = 5,0 pistettä, 4 / E = 4,0 pistettä, 3 / M = 3,0 pistettä. Muista arvosanoista ei annettaisi pisteitä. Ehdotettu keino ei erityisesti sujuvoita valintamenettelyä, mutta sillä on merkitystä menettelyn yksinkertaistamisen kannalta.

Työryhmä ei esitä muutettavaksi oikeustieteellisistä jatkotutkinnoista (OTT tai OTL) annettavaa pisteystystä, koska tältä osin pisteytys on jo nyt hyvin yksinkertainen siten, että oikeustieteen tohtorin tutkinnosta (OTT) saa 1,0 pistettä ja oikeustieteen lisensiaatin tutkinnosta 0,5 pistettä.

Työkokemuksen arvioinnin osalta ryhmässä on keskusteltu siitä, että tulisiko käräjänotaarivalinnassa työkokemuksen pisteystystä muuttaa vastaamaan asessorivalinnan työkokemuspisteystystä, jossa kokoaikaisesta tuomarin, tuomioistuimen esittelijän tai valmistelijan, syyttäjän, asianajajan tai oikeusavustajan työstä saa kaksinkertaisen pisteityksen. Tämä ehdotus ei saanut työryhmässä kannatusta, koska käräjänotaarin ja asessorien virkojen laatu ja siten mainittuihin virkoihin hakevien kokemus poikkeavat merkittävästi toisistaan.

Koska nykyisin suurin osa hakijoista pääsee haastatteluun pienehkön hakijamäärän takia, esivalintapisteityksen muuttaminen ja yksinkertaistaminen esitetyllä tavalla ei olisi merkittävää hakijoiden oikeuksien toteutumisen kannalta. Tämä voisi myös johtaa siihen, että osa potentiaalisista tuomarin uralle haluavista juristeista ei jättäisi hakematta heikkojen arvosanojen takia.

5.6. Malli A

Mallissa A valinta tapahtuisi lähtökohtaisesti nykyisellä tavalla, mutta seuraavin tarkennuksin:

5.6.1. Haastatteluiden painoarvon merkityksen korostaminen

Tuomioistuinharjoittelulain 7 §:n 2 momentin mukaan hakijan henkilökohtaisia ominaisuuksia voidaan arvioida haastattelemalla. Hakijan suostumuksella hänestä voidaan hankkia myös lausunto tai muuta selvitystä.

Haastattelut ovat merkittävä keino saada selville kenellä on aito motivaatio hakeutua tuomioistuinuralle, riittävät valmiudet kehittyä tuomarin työssä ja työssä tarvittavia ominaisuuksia (henkilökohtaiset ominaisuudet). Haastattelujen painoarvoa lisäämällä tuomioistuimet saisivat suuremman mahdollisuuden vaikuttaa käräjänotaarivalintaan, vaikka lain perusteella nimitysvalta säilyisikin tuomarinkoulutuslautakunnalla. Nykyisin hakemuspisteet rajoittavat merkittävästi tuomioistuinten liikkumavaraa. Haastatteluiden painoarvon merkityksen lisääminen tarkoittaisi myös haastatteluiden kehittämistä ja monipuolistamista nykyisestä. Haastattelupisteityksen objektiivisuuteen ja hakijoiden yhdenvertaiseen kohteluun tulisi tällöin kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Haastattelupisteitystä muuttamalla valintaprosessi voisi mahdollisesti tehostua, koska haastattelujen painoarvoa lisäämällä voisi olla nykyistä paremmin ennakoitavissa haastattelujen jälkeen kullekin paikkakunnalle tulevat harjoittelijat. Toisaalta poissuljettua ei tässä vaihtoehdossa ole sekään, että haastattelun painoarvoa nostamalla lisätään hakijan sijoittumispaikan vaihtumista haastattelun jälkeen tilanteessa, jossa hakuvaihtoehtoja ei ole rajattu.

Nykyisessä järjestelmässä haastattelusta annetaan 0,0–6,0 pistettä. Jos hakija ei saa pisteitä haastattelusta, häntä ei voida valita tuomioistuinharjoitteluun. Jos hakija on saapunut

haastatteluun, mutta hän on saanut siitä 0 pistettä, hän voi pyytää uusintahaastattelua, jonka toimeenpanee tuomarinkoulutuslautakunta. Mallissa A haastattelupisteytystä (asteikko 0–5 pysyisi ennallaan) muutetaan siten, että haastattelusta annetaan enintään 12 pistettä. Tämä korostaisi henkilökohtaisten ominaisuuksien merkitystä valinnassa. Tämä edellyttäisi todennäköisesti haastattelukysymysten monipuolistamista siten, että haastattelussa pystyttäisiin arvioimaan nykyistä laadukkaammin hakijan motivaatiota, kykyä tehdä päätöksiä ja ymmärtää prosessiekonomisia työskentelytapoja erilaisten juttujen kohdalla.

5.6.2. Vaikutusten arviointi ja muut huomiot

Kaikille malleille yhteisten toimenpide-ehdotusten osalta sujuvoitetaan valintamenettelyä. Sen sijaan pisteytyksen muuttamisella ei ole juurikaan vaikutusta valintamenettelyn sujuvoittamiseen. Tällä voi olla jopa haitallista vaikutusta pisteytyksen laskemiseen lisäten valintamenettelyyn liittyvää työmäärää. Pisteytyksen muuttamisella voidaan ennen kaikkea vaikuttaa käräjänotaarivalintoihin ja siihen liittyviin painotuksiin.

Hakuajan myöhentämisellä, lyhentämisellä ja täydennysmenettelyllä on myös vaikutusta tuomarinkoulutuslautakunnan työn järjestämiseen erityisesti riittävien resurssien kannalta, koska lautakunnan vastuulla on myös asessoreiden valintamenettely. Muutosten vaikutukset lautakunnan rajallisiin resursseihin on arvioitava huolellisesti etukäteen, jos valintamenettelyn aikataulua muutetaan nykyisestä.

Ehdotettua mallia A koskeva aikajana suoritteineen on muistion lopussa liitteenä 2.

5.7. Malli B

Tässä mallissa muutettaisiin olennaisesti esivalintaprosessia siten, että esivalinnan kautta haastatteluun ohjattavat hakijat tulisivat valituiksi vain niille paikkakunnille, joissa myös harjoittelu tapahtuisi. Tämä ei edellyttäisi hakupaikkojen rajaamista.

5.7.1. Haastattelupisteytyksestä luopuminen

Tuomioistuinharjoittelulain 3 §:n 2 momentin mukaan käräjänotaariksi voidaan nimittää oikeustieteen muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittanut, jolla on lainkäyttötehtävissä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet sekä soveltuvuus oikeudelliseen ratkaisutoimintaan. Mainitun lain 7 §:n 1 momentin 1 virkkeen mukaan käräjänotaarin valinnassa noudatetaan 3 §:n 2 momentissa säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Mainitun pykälän 2 momentin 1 virkkeen mukaan hakijan henkilökohtaisia ominaisuuksia voidaan arvioida haastatteleamalla. Haastattelut eivät siten ole välttämättömiä lainsäädännön näkökulmasta.

Mallissa B haastatteluja muutettaisiin siten, että haastattelujen pisteyttämisestä luovuttaisiin. Haastattelujen pisteyttäminen on johtanut valintamenettelyssä siihen, että hakijan sijoituspaikka on voinut vaihtua haastattelujen jälkeen. Tuomioistuimeen on voitu nimittää hakija, joka on haastateltu toisessa tuomioistuimessa. Haastattelujen on täytynyt olla keskenään yhdenmukaisia, mikä on johtanut haastattelujen kaavamaisuuteen. Toisaalta haastatteluissa ei ole voitu ottaa huomioon tarpeellisia tuomioistuinkohtaisia seikkoja tai hakijan harjoittelua koskevia toiveita. Edellä mainitut seikat ovat saattaneet lisätä hakemusten peruutuksia tai siirtää niitä valintamenettelyn loppupuolelle.

Tässä mallissa haastattelussa keskityttäisiin arvioimaan, onko haastateltavalla riittävät lainkäyttötehtävissä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet. Tuomioistuin antaisi arvionsa tuomarinkoulutuslautakunnalle. Asteikko olisi kaksiportainen: haastateltavalla on riittävät ominaisuudet tai haastateltavalla ei ole riittäviä ominaisuuksia. Riittävien henkilökohtaisten ominaisuuksien puuttuessa hakija ei olisi kelpoinen eikä häntä voitaisi nimittää käräjänotaariksi haastattelupaikkana toimineeseen tai muuhunkaan tuomioistuimeen. Vaikutus olisi sama kuin nykyisessä arviointiasteikossa käytössä olevalla arviolla 0. Lautakunta osoittaisi karsiutuneen hakijan tilalle haastateltavaksi uuden hakijan varasijalistalta.

Työryhmän ehdotus johtaisi siihen, että hakija voisi tulla nimitetyksi vain siihen tuomioistuimeen, jossa hänet on haastateltu. Haastatteluun kutsuttaisiin sama määrä henkilöitä kuin tuomioistuimessa on harjoittelupaikkoja. Haastattelun läpäisseen hakijan kanssa voitaisiin

keskustella haastattelutilanteen päätteeksi harjoittelun aloitusajankohdasta. Tällöin tuomioistuin voisi ilmoittaa arvionsa antamisen yhteydessä tuomarinkoulutuslautakunnalle myös hakijoiden kanssa sovitut aloitusajankohdat, mikä nopeuttaisi merkittäväällä tavalla valintamenettelyä.

5.7.2. Vaikutusten arviointi ja muut huomiot

Mallissa B on otettava huomioon, että peruutuspaikkoihin tulevat on myös haastateltava, mikä vaatii resurssointia. Lisäksi on otettava huomioon turvallisuusselvitysten hankkiminen, koska suostumus selvitykseen pyydetään haastattelussa ja jos henkilö ei ole käynyt haastattelussa, niin turvallisuusselvityksen hankkiminen voi viivästyttää peruutuspaikkoihin nimeämistä.

Opintomenestyksen merkitys korostuisi voimakkaasti tällaisessa mallissa, joten opintomenestyksen ja työkokemuksen pisteytystä lienee aiheellista arvioida uudelleen ennen kuin edellä kuvattuun malliin siirryttäisiin. Tämä johtuu siitä, että esivalinnan pistemäärä suhteessa muihin hakijoihin määräisi haastattelupaikan ja siten tuomioistuinharjoittelupaikan hakijan hakukohtejärjestyksen perusteella. Työryhmä kiinnittää huomiota siihen, että edellä (Taustaa-kappale) todetusti esivalintapisteiden välillä on merkittäviä eroavaisuuksia, joten ehdotettu malli B ei itsessään sulje ketään hakijoista tuomioistuinharjoittelun ulkopuolelle heikomman opintomenestyksen tai vähäisemmän työkokemuksen takia, jos hakija on valmis hakeutumaan tuomioistuinharjoitteluun muihinkin kuin kaikkein suosituimpiin hakukohteisiin.

Lisäksi tähän malliin liittyy se haaste, että valintamenettelyn haastattelussa ei voitaisi enää pisteyttää henkilökohtaisia ominaisuuksia nykyisellä tavalla, koska asteikko on hyväksytty tai hylätty. Hakijan motivaation selvittäminen ja työyhteisötaidot voivat jäädä riittävällä tavalla selvittämättä. Haastattelujen merkitys vähenisi, mikä voisi karsia pois lopullisesta valinnassa hyvinkin potentiaalisia hakijoita. Pelkät esivalintapisteet eivät välttämättä ilmennä työn tekemisen kannalta relevantteja eroja hakijoiden välillä. Tuomioistuimet ovat rutinoituneita haastattelemaan hakijoita, joten tämä voimavara jää ehdotetussa mallissa jossain määrin hyödyntämättä.

Ehdotetulla mallilla olisi saavutettavissa merkittävää työnsäästöä sekä tuomarivalintalautakunnassa että tuomioistuimissa, koska hakijoita ei tarvitsisi enää sijoitella uudelleen pistejärjestykseen haastattelupisteytyksen valmistuttua ja haastateltavien määrä voisi jossain määrin vähentyä. Myös peruutusten määrä voisi vähentyä, koska hakija tietäisi haastattelukutsun perusteella, että hänet nimitetään kyseiseen tuomioistuimeen, jos hän läpäisee haastattelun. Riskinä ei olisi enää se, että haastattelun jälkeen hakija voisi päätyä ilmoittamissaan hakukohteissa alemmilla tai poikkeuksellisesti korkeammilla sijoilla olevaan tuomioistuimeen. Haastattelupisteytyksen uudistaminen edellä kuvatusti takaisi hakijoiden aiempaa tasavertaisemman kohtelun haastattelupisteytyksessä.

Ehdotettu malli voi johtaa siihen, että tulevaisuudessa haastatteluista luovutaan, mitä työryhmä ei ole pitänyt kannatettavana kehityksenä. Ruotsissa tuomioistuinharjoittelun valintamenettelyyn ei sisälly haastattelua. Toisaalta valintamenettely sekä tuomioistuinharjoittelun kesto ja sisältö on erilainen kuin Suomessa. Ruotsissa valinta tuomioistuinharjoitteluun tapahtuu opintomenestyksestä ja työkokemuksesta annettavien pisteiden perusteella. Opintomenestyksen osuus valintapisteistä on noin 81 % (240–480 pistettä) ja työkokemuksen noin 19 % (0–55 pistettä) vähimmäis- ja enimmäispisteiden perusteella laskettuna. Ruotsissa tuomioistuinharjoittelu kestää pääsääntöisesti kaksi vuotta.

Ehdotettu malli B sujuvoittaisi huomattavasti valintamenettelyä ja nopeuttaisi sen vaiheita suhteessa tuomioistuinharjoittelun alkamiseen. Mallissa ei rajoiteta hakukohteiden määrää, vaan hakija voi hakea vaikka kaikkiin paikkoihin. Tästä huolimatta hakija voi tulla valituksi vain yhteen paikkaan tai ei minnekään. Vaikutus on samankaltainen kuin sillä, että hakukohteiden määrää rajoitettaisiin hakuvaiheessa. Kuitenkaan malli B ei ole lainsäädännön kannalta samalla tavalla ongelmallinen kuin hakukohteiden rajoittaminen (ks. kohta 6).

Ehdotettua mallia B koskeva aikajana suoritteen on muistion lopussa liitteenä 3.

6 Muita huomioita

Työryhmässä on keskusteltu jäljempänä selvitetyllä tavalla muistakin valintamenettelyyn liittyvistä seikoista, joista keskeisin on ollut hakukohteiden rajoittamista koskeva kysymys.

6.1. Hakukohteiden rajoittaminen

Todetulla tavalla tuomioistuinharjoittelulain 5 §:n 2 momentin mukaan samalla hakemuksella voidaan hakea useaan eri harjoittelupaikkaan. Lain sanamuoto ei työryhmän näkemyksen mukaan poissulje hakukohteiden määrän rajaamista esimerkiksi viiteen hakukohteeseen eikä edellytä lain muuttamista. Toisaalta lain esityöt ovat ristiriidassa tältä osin lain sanamuotoon nähden. Asiaa tulisi selvittää virkamiesoikeuden näkökulmasta.

Hakukohteiden rajaamisella yksinkertaistettaisiin hakua ja se nopeuttaisi valintaprosessia. Mikäli kaikille paikkakunnille ei tulisi riittävästi hakijoita, nykyinen laki mahdollistaa tätä tarkoitusta varten täydennysmenettelyn. Tähän liittyy kuitenkin tuomarinkoulutuslautakunnan rajalliset resurssit, jotka nykyisellään eivät todennäköisesti riittäisi suomenkielisten harjoittelupaikkojen uudelleenhaun järjestämiseen.

Hakukohteiden rajauksella olisi todennäköisesti myös vaikutusta alueellisuuteen ja peruuntumisten vähenemiseen valintaprosessin nopeutuessa. Samalla muutoksella olisi positiivinen vaikutus siihen nykyiseen jossain määrin epätydyttävään tilanteeseen, jossa harjoitteluun valituksi tullut henkilö sijoittuu ilmoittamassaan hakusijajärjestyksessä häntäpäin vaihtoehtoihinsa 20 käräjäoikeudesta.

Hakukohteiden rajoittamista koskeva vaikutusten arviointi

Jos harjoittelupaikkakunnille hakemista rajataan, lyhentää se todennäköisesti sitä aikaa, joka kuluu haastatteluiden ja lopullisen valinnan välillä.

Kun harjoittelupaikkoihin valitut nimitetään, samalla on syytä määrittää varasijoille jääneet hakijat, mikä lyhentäisi sitä aikaa, joka kuluu peruuntumisten ja sijaanvalinnan väliseen aikaan. Toisaalta jos varasijat määritetään tuomioistuinkohtaisesti, on uhkana hakijoiden loppuminen joistain hakukohteista. Tämä koskee myös malleja A ja B.

Hakukohteiden rajoittamisen keskeinen riski on siinä, että mahdollistaako lainsäädäntö ylipäättään hakukohteiden rajoittamista ja olisiko hakukohteiden rajaaminen esitetyllä tavalla virkamiesoikeudellisesti kestävä, vaikka lakia muutettaisiin. Työryhmän toimeksianto rajaa lakimuutoksiin johtavat esitykset sen toimivallan ulkopuolelle, joten hakukohteiden rajoittamista ei sen hyvistä puolista huolimatta ole välttämättä mahdollista toteuttaa.

6.2. Muut esille nousseet seikat

Työryhmässä on myös tarkasteltu nykyistä valintamenettelyyn liittyvää materiaalia tuomarinkoulutuslautakunnan sivuilta. Työryhmässä on pohdittu voisiko valintamenettelyn kokonaisuikataulua lisätä sivustolle hakijoiden näkyville, tulisiko sivustolle lisätä usein kysytyt - kysymykset osio ja voisiko sivustolle lisätä tietoa erilaisista urapoluista käräjänotaareille sekä mahdollisesti myös tuomioistuinharjoittelun suorittaneiden kokemuksia harjoittelustaan. Näillä toimilla voitaisiin lisätä hakijoiden tietoisuutta valintamenettelystä ja sen kulusta sekä ennen kaikkea sitä, mistä tuomioistuinharjoittelussa on kysymys. Joka tapauksessa valintamenettelyn aikataulu tulisi ilmoittaa nykyistä selkeämmin etenkin, jos aikataulua tiivistetään.

Työryhmässä on pohdittu myös nimityspäätösten viivästyttämisen mahdollisuutta, mikäli tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtia yhtenäistetään. Tällöin tuomarinkoulutuslautakunta nimittäisi käräjänotaarit vasta lähempänä harjoitteluajankohtaa neljä kertaa vuodessa, jos harjoittelut alkaisivat keskimäärin neljänä ajankohtana vuodessa. Tällä menettelytavalla voisi olla positiivisia vaikutuksia harjoitteluiden peruutusten osalta. Toisaalta menettelyllä ei olisi vaikutusta valintaprosessin kokonaiskesto.

7 Lausuntopalaute

Työryhmä on pyytänyt lausuntoja työryhmämuistion luonnoksesta hovioikeuksilta, kärjäoikeuksilta, hallinto-oikeuksilta, Juristiliitolta ja Tuomariliitolta. Työryhmä on lisäksi saattanut lausuntopyynnön Tuomioistuinviraston ja tuomarinkoulutuslautakunnan tietoon.

Lausunnon ovat antaneet hovioikeudet (yhteinen lausunto), Helsingin hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Turun hallinto-oikeus, Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus, Etelä-Savon kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Itä-Uudenmaan kärjäoikeus, Kainuun kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus, Keski-Suomen kärjäoikeus, Lapin kärjäoikeus, Oulun kärjäoikeus, Pirkanmaan kärjäoikeus, Pohjois-Karjalan kärjäoikeus, Pohjois-Savon kärjäoikeus, Päijät-Hämeen kärjäoikeus ja Varsinais-Suomen kärjäoikeus sekä Juristiliitto, Suomen tuomariliitto ja Nuoret Juristit.

Annetut lausunnot ovat tämän muistion liitteenä.

8 Yhteenvedo

Annettu lausuntopalaute huomioon ottaen työryhmä esittää tehtäväksi ilman lainsäädäntömuutoksia toteutettavat alla luetellut valintamenettelyn sujuvuutta edistävät toimenpiteet. Muun ohella lausuntopalautteessa esitetyt sekä työryhmän esille nostamat monet kehitysehdotukset edellyttävät lainsäädäntömuutoksia. Mahdollisen jatkotyön kannalta onkin toivottavaa, että myös lainsäädäntömuutoksia olisi mahdollista esittää.

Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen (5.1.)

Haku tulee avata kesällä ja olla kestoaltaan 16 päivää. Lausuntopalaute on tältä osin ollut varsin yksimielistä.

Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen (5.2.)

Tämä ehkä merkittävin ja huomattavaa kannatusta lausuntopalautteessa saanut tehostamiskeino on syytä harkita otettavaksi käyttöön riippumatta hallintolain 22 §:stä. Hakuprosessiohjeistuksen on oltava kuitenkin tässä tilanteessa siten yksiselitteinen ja selkeä, ettei puutteellisia hakemuksia ole ilman selvää huolimattomuutta mahdollista toimittaa. Työryhmän esiin tuomalla ja myös lausuntopalautteessa esitettyllä tavalla jatkokehitystyön kannalta on tärkeää luoda hakemusmenettelyä varten sellainen sähköinen hakumenettely, joka ei mahdollista puutteellisen hakemuksen jättämistä.

Haastattelujen ajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Haastattelut tulee valtakunnallisesti järjestää tulosneuvotteluaineistojen palauttamista seuraavien kahden viikon aikana. Lausuntopalaute on tältä osin ollut myös varsin yksimielistä.

Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Lausuntopalautteessa tämä työryhmän esitys on saanut eniten kritiikkiä. On selvää, että jokaisella tuomioistuimella tulee olla oikeus järjestää toimintansa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi jollakin tuomioistuinpaikkakunnilla on kärjänotaareita siten vähän, että esimerkiksi neljänä eri kertana vuoden aikana tapahtuva aloittaminen ei ole mahdollista. Tästä huolimatta harjoitteluajankohtien edes jonkinlaisella yhdenmukaistamisella voitaisiin saavuttaa edellä kohdassa 5.4. esitettyjä myönteisiä tekijöitä ja joka tapauksessa välttää se epätoivottava tilanne, että yhdistelmäharjoittelun toinen jakso alkaisi päivämäärällä 1.7. Mikäli tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtia yhtenäistettäisiin valtakunnallisesti, aloituspäivämäärien tulisi olla niillä paikkakunnilla, joilla on vähintään neljä kärjänotaaria tai parillinen määrä kärjänotaareita, esim.

1.2./1.3., 1.5./1.6., 1.8./1.9. ja 1.11./1.12. ja kolmen notaarin käräjäoikeuksissa esim. 1.2., 1.6. ja 1.10.

Hakemuspisteytyksen yksinkertaistaminen

Lausuntopalaute on tämän toimenpide-ehdotuksen osalta ollut varsin hajaantunutta, joskin pääsääntöisesti on lausuntopalautteessa pidetty tarpeellisena nykyisen pisteytyksen yksinkertaistamista. Valintamenettelyn tehostamisen kannalta selkeästi paras vaihtoehto on työryhmän esittämä opintomenestyksen pisteyttäminen pelkästään OTM-tutkielman perusteella.

Joissain lausunnoissa on kannatettu menettelytapaa, jossa opintomenestyksen arvioinnissa otettaisiin huomioon tuomioistuintyön kannalta keskeisten oppiaineiden arvosanat (rikosoikeus, prosessioikeus ja velvoiteoikeus sekä hallinto-oikeus yhdistelmäharjoitteluiden osalta). Työryhmä toteaa tältä osin, että yliopistojen oikeustieteellisten tiedekuntien kurssit eivät ole sisällöltään ja laajuudeltaan em. oppiaineidenkaan osalta siten yhteneväiset, että pisteytystä eri yliopistoista eri aikoina valmistuneiden osalta voitaisiin tältä osin tehdä tasapuolisesti ja objektiivisesti. Tästä syystä työryhmä ei ole pitänyt tätä vaihtoehtoista pisteytysmallia toteuttamiskelpoisena.

Mallit A ja B

Vaihtoehtoisten mallien A ja B osalta lausuntopalautteessa kannatusta on selvästi enemmän saanut malli A, jossa haastattelujen painoarvoa lisätään. Tämä on nähty pääsääntöisesti parhaaksi keinoksi vähentää opintomenestyspisteytyksen ylikorostunutta painoarvoa ja toisaalta parhaaksi tavaksi arvioida hakijoiden motivaatiota, henkilökohtaisia ominaisuuksia ja soveltuvuutta tuomarin tehtävään. Mallia A pidettiin erityisesti useissa käräjäoikeuksissa mallia B parempana. Toisaalta malli B toteuttaisi parhaiten työryhmän toimeksiantoa. Todetulla tavalla haastattelukysymyksiä on monipuolistettava ja kehitettävä sekä varmistettava se, että kullakin haastattelupaikkakunnalla käytetään niitä kysymyksiä ja tehtäviä, jotka tuomarinkoulutuslautakunta on haastatteluista varten laatinut. Lisäksi on varmistuttava siitä, että arvioinnit tapahtuvat valtakunnallisesti yhteneväisin kriteerein ja käytössä on haastattelupisteytyksen koko arvoasteikko.

Työryhmälle on lisäksi esitetty viime vaiheessa otettavaksi harkintaan työryhmän esittämien mallien lisäksi mallia, jossa haastatteluista luovuttaisiin kokonaan ja koeaikapurun mahdollisuutta käytettäisiin useammin. Lausuntopalautteessa haastattelujen säilyttämistä on pidetty tärkeänä ja todetulla tavalla niiden merkitystä on haluttu pikemminkin korostaa. Haastatteluista luopuminen tehostaisi ja nopeuttaisi valintamenettelyä ja säästäisi haastatteluihin käytettävää työaika, mutta toisaalta se lisäisi tuomioistuimissa ja tuomarinkoulutuslautakunnassa koeaikapurkuun liittyvää hallinnollista työtä eikä koeajan käytöstä ja toimivuudesta ole vielä kokemuksia. Mainittujen seikkojen vuoksi työryhmä ei pidä mallia sellaisenaan kannatettavana.

9.2. Liite 2: työryhmän malli A

Kuukausi	Viikko	Toimenpiteet
Kesä	24	Hakuaika
	25	
	26	Hakemusten järjestäminen
Heinä	27	Hakemusten läpikäynti
	28	
	29	
	30	
Elo	31	
	32	
	33	
	34	Haastateltavien valinta; aineistojen järjestäminen ja toimittaminen
Syys	35	
	36	Haastattelut tuomioistuimissa
	37	
	38	Uusintahaastattelujen sopiminen
Loka	39	Uusintahaastattelut
	40	
	41	Pisteysten päivitys
	42	Esivalintaesitys lautakunnalle
	43	Esivalintapäätös lautakunnassa, ilmoitukset
Marras	44	Esivalittujen aloitusajankohdat tuomioistuimilta
	45	Tieto paikkojen määrästä tulosneuvotteluista
	46	Lisäpaikkojen tiedot tuomioistuimilta, peruutus- ja lisäpaikkojen täyttö
	47	Nimitysesitys esivalituista
Joulu	48	Nimityspäätös esivalituista, ilmoitukset
	49	Nimitysesitys peruutus- ja lisäpaikoista
	50	Nimityspäätös peruutus- ja lisäpaikoista
	51	Valintamenettelyn päätösilmoitukset

9.3. Liite 3: työryhmän malli B

Kuukausi	Viikko	Toimenpiteet	
Heinä	29	Haku aika	
	30		
Elo	31	Hakemusten järjestäminen	
	32	Hakemusten läpikäynti	
	33		
	34		
	35		
Syys	36		
	37		
	38		
	39		
Loka	40	Haastateltavien valinta; aineistojen järjestäminen ja toimittaminen	
	41	Haastattelut tuomioistuimissa	
	42		
Marras	43	Uusintahaastattelujen sopiminen	Täydennyshaastattelut tuomioistuimissa
	44	Uusintahaastattelut	
	45	Tieto paikkojen määrästä tulosneuvotteluista	Uusintahaastattelujen sopiminen (täydennys) Uusintahaastattelut (täydennys)
	46		
	47		
Joulu	48		
	49	Nimitysesitys peruutus- ja lisäpaikoista	
	50	Nimityspäätös peruutus- ja lisäpaikoista	
	51	Valintamenettelyn päätösilmoitukset	

9.4. Liite 4: työryhmämuistion luonnoksesta annetut lausunnot

Lausunnot on liitetty tämän muistion loppuun.

Yhteystiedot

Tuomioistuinvirasto

Käyntiosoite: Silkkitehtaantie 5 C, Vantaa
Postiosoite: PL 100, 00085 Tuomioistuinvirasto
Puhelinvaihde: 029 565 0500
tuomioistuinvirasto(at)oikeus.fi

27.5.2025

Tuomioistuinvirasto

Hovioikeuksien lausunto käräjänotaareiden valintamenettelyn sujuvuuden kehittämisen -työryhmän muistion luonnoksesta

Hovioikeuksien presidentit ovat sopineet, että hovioikeudet antavat yhteisen lausunnon luonnoksesta. Hovioikeudet lausuvat luonnoksesta seuraavan.

Hovioikeudet kannattavat hakemusajankohdan myöhentämistä ja valintamenettelyn lyhentämistä sekä hakukierrosten määrän lisäämistä voimassa olevan lain sallimissa puitteissa.

Tehokas keino lyhentää hakumenettelyn kestoa olisi luopua hakemusten täydennysmenettelystä. Lisäämällä hakemiseen liittyvää ohjeistusta hakijoille ei koituisi täydennysmenettelystä luopumisesta myöskään oikeudenmenetyksiä. Ennen täydennysmenettelystä luopumista on kuitenkin muistiossa esitettyä tarkemmin selvitettävä siihen liittyvät muun muassa hallintolaista seuraavat oikeudelliset reunaehdot.

Hovioikeudet kannattavat myös sitä, että hakijoiden haastatteluajankohta yhtenäistetään valtakunnallisesti muistioluonnoksessa esitetyllä tavalla. Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien yhtenäistäminen valtakunnallisesti voi olla haasteellista tuomioistuinten kokoerojen ja tuomioistuinharjoittelijoiden eri määrien takia. Aloitusaikojen yhtenäistäminen ei vaikuttaisi olennaisesti tuomioistuinten mahdollisuuteen järjestää toimintansa tarkoituksenmukaisella tavalla, kun aloitusaikojen olisi useampia vuodessa. Jos harjoittelijoita on vähemmän, voisi tuomioistuin valita ajankohdista sopivimmat. Joka tapauksessa olisi otettava huomioon, että tuomioistuinharjoittelu ei ala missään tuomioistuimessa heinäkuussa.

Pisteytyksen yksinkertaistaminen on hyvä tapa vähentää valintamenettelyyn liittyvää valmistelutyötä. Opintomenestys tulisi pisteyttää pelkästään lopputyön arvosanan perusteella. Myös tuomarin ammatissa hyödylliseksi katsottavasta työkokemuksesta tulisi antaa enemmän pisteitä esimerkiksi asessorivalinnassa toteutetulla tavalla.

Lainkäyttötehtävissä tarvittavien henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointi voidaan tehdä ainoastaan haastattelemalla tai 2 – 3 kuukauden koeajan aikana. Haastatteluilla on tähän mennessä ollut vain vähäinen merkitys valintamenettelyn lopputulokseen ja käräjänotaarin virkasuhteen purku koeajalla johtaisi tarpeettomiin hallinto-oikeusprosesseihin. Haasteluiden painoarvoa tulisi siten lisätä. Haastattelu ei voi kuitenkaan olla pääasiallinen valintaperusta, vaan ainoastaan keino kontrolloida kirjallisen aineiston perusteella

tehtyjä johtopäätöksiä kunkin hakijan kyvyistä ja taidoista ja soveltuvuudesta lainkäyttötehtäviin. Riittävää siten olisi, että haastattelu vaikuttaisi valinnan lopputulokseen vaihtoehdon B mukaisesti eli haastattelun hylkäämiseen tai hyväksymiseen. Tällöin ainakin osa tuomioistuintyöhön soveltumattomista hakijoista karsiutuisi jo valintamenettelyn aikana. Koulutuslautakunta voisi haastatella karsitun hakijan nykyiseen tapaan uudelleen, mikäli hän vaatii oikaisua valinnan lopputulokseen. Vaihtoehdon B mukaisen valintamenettely voi toisaalta johtaa opintomenestyksen liialliseen painottamiseen.

Malli A lisäisi sinänsä henkilökohtaisten ominaisuuksien painoarvoa valinnassa. Se voi kuitenkin johtaa paluuseen nykyinenettelyä aiempaan aikaan, jossa käräjänotaarien tosiasialliset valintaperusteet eivät olleet kaikilta osin ja kaikissa käräjäoikeuksissa yhdenmukaiset. Olisi myös todennäköistä, että hakijoille annettavat haastattelupisteet hajaantuisivat niin vähän, että haastattelun tosiasiallinen merkitys ei kasvaisi oleellisesti sen nykyisestä merkityksestä.

Valintajärjestelmän ei tulisi olla missään tapauksessa liian monimutkainen. Tärkeintä olisi saada valintaprosessin kesto lyhenemään, mikä vähentäisi myös peruutuksia.

Jyrki Kiviniemi

Hovioikeuksien presidenttien yhdyshenkilö

26.5.2025

Tuomarinkoulutuslautakunnalle

TIV/192/2025

Lausuntopyyntö Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmän muistion luonnoksesta

Kiitän mahdollisuudesta lausua työryhmän muistiolounnoksessa esitetystä ja totean siinä tehtyjen muutosehdotusten osalta seuraavaa:

Kun tuomioistuinharjoittelu edelleenkin on keskeinen väylä hankkia osaamista myös tuomioistuinuraa silmällä pitäen, on tärkeää, että tuomioistuinharjoitteluun valikoituu henkilöitä, joiden henkilökohtaiset ominaisuudet ovat tuomioistuintyöhön sopivat. Arvostettavat ominaisuudet tai niiden painopiste voi vaihdella hieman senkin mukaan, toimiiko käräjänotaari käräjäoikeudessa vai muutoksenhakutuomioistuimessa. Toimittinpa missä tahansa tuomioistuimessa lainkäyttäjälle on tärkeää ratkaisun tekemisen taito ja kyky löytää riittävän ripeästi monimutkaisistakin asioista ratkaisun kannalta keskeiset kysymykset. Lisäksi tulisi olla kyky ja taito hyvään ja selkeään kirjalliseen ja suulliseen ilmaisuun. Edelleen tuomaririippumattomuuden näkökulmasta ratkaisun tekemisessä tarvitaan itsenäistä ajattelukykyä ja ratkaisurohkeutta, mutta toisaalta äärimmäisen vastuuntuntoista ja harkitsevaa punnintaa oikeusturvan varmistamiseksi. Tuomioistuintyössä korostuu myös kyky toimia erilaisten ihmisten kanssa rakentavasti ja hyvässä vuorovaikutuksessa. Näitä ominaisuuksia tulisi pystyä jo käräjänotaarienkin hakuprosessissa käräjänotaareiksi valittavista löytämään. Toki on tärkeää, että prosessi olisi myös mahdollisimman selkeä, vaivaton ja viivytyksettä toteutettavissa sekä mm. tuloneuvotteluiden ja tuomioistuinharjoittelun aloitusajankohtien osalta oikea-aikainen.

Opintomenestyksen ja jatkotutkintojen huomioiminen valinnassa

Muistion kohdassa 5.5. on esitetty hakemuspisteistyksen yksinkertaistamista siten, että pisteitys muodostuisi OTM-tutkinnon tutkielman arvosanasta ja mahdollisesta jatkotutkinnoista. Ainakin hallinto-oikeuden työ muutoksenhakuasteena on sen luonteista, että siinä tarvitaan saman tyyppisiä kykyjä mitä tieteellisessä työssä. Tutkielman arvosana peilannee yleisellä tasolla hyvin hakijan kykyjä myös tuomioistuintyössä tarvittaviin vaatimuksiin, kuten kykyyn selvittää asioita perusteellisesti, kykyyn ajatella analyttisesti ja tehdä loogisia johtopäätöksiä sekä kirjoittaa selkeästi. Toki myös muu opintomenestys mittaa osaltaan

näitä ominaisuuksia. Nykyinen opintomenestyksen perusteella annettu pisteytys on kuitenkin varsin monimutkainen ja työtä vaativa ja ohjaa ehkä liiaksikin valintaa. Se, että saa erittäin hyvät pisteet opintomenestyksestä ei vielä takaa tuomioistuintyöhön soveltuvuutta.

Ehdotusta, jonka mukaan jatkossa tutkielmasta voisi saada maksimissaan 5 pistettä ja jatkokutkinnoista maksimissaan 1 pisteen, voidaan pitää kannatettavana.

Haastattelujen merkitys

Muistion kohdassa 5.6. puolestaan on käsitelty kahdella eri mallinnuksella A ja B sitä kysymystä, miten haastattelussa saatu tieto henkilökohtaisista ominaisuuksista vaikuttaisi jatkossa valinnassa.

Mallissa A on ehdotettu haastattelun maksipistemäärän korottamista 12:een nykyisestä 6:sta haastattelun merkityksen lisäämiseksi. Henkilökohtaisten ominaisuuksien painoarvon lisääminen valinnassa on tärkeä tavoite ja ominaisuuksia pyritään selvittämään nimenomaan haastattelussa. Haastattelussa voidaan yleensä poissulkea täysin soveltumattomia hakijoita, mutta heitä lienee harvassa. Muiden hakijoiden osalta ei ole niinkään varmaa, löytyykö lyhyessä haastattelussa ominaisuuksiltaan parhaat hakijat vai ne, jotka pystyvät verbalisesti parhaiten vakuuttamaan haastattelijat. Haastattelukysymysten sisältö ja monipuolisuus on tärkeää. Paremmin hakijan soveltuvuutta voitaisiin selvittää esimerkiksi oikeustapaustehtävän ja haastattelun yhteistuloksena, mutta ensin mainitun tarkastaminen olisi aikaa vievää, joten sitä ei voida tässä hyödyntää.

En ole ollut nykyisessä tehtävässäni haastattelemassa kärjänotaareja, vaan hallinto-oikeudessa osan harjoittelusta suorittavien valinta on perustunut kärjäoikeuden laamannin haastatteluun, joten en tunne tarkemmin nykyistä tapaa pisteyttää haastattelu. Joka tapauksessa mahdollisimman yhdenmukaista arviointia tukisi se, että olisi määritelty kriteerit, joiden tulee täytyä, jotta haastattelusta voi saada tietyn pistemäärän. Tämä sekä ohjaisi että helpottaisi haastattelussa tehtävää arviointia. Tässä mallissa kannatettavaa on haastattelulla mitattavien henkilökohtaisten ominaisuuksien painoarvon kasvattaminen valinnassa. Riskinä on toki se, että haastattelussa ei saada riittävästi tietoa objektiivisen pisteytyksen pohjaksi, jolla kuitenkin on suuri merkitys valinnassa. Tässä mallissa haastattelun tuomioistuinkohtaisuus ei myöskään toteudu.

Mallissa B hakija voisi tulla valituksi vain siihen tuomioistuimeen, johon hänet on haastateltu. Haastattelu olisi joko hyväksytty tai hylätty. Näin karkea jako voi johtaa siihen, että henkilökohtaiset ominaisuudet eivät painotu riittävästi valinnassa. Harvoin kaiketi hakija voidaan kokonaan hylätä pelkän haastattelun perusteella. Tällöin soveltumattomuuden tulisi olla selvästi haastattelussa nähtävissä. Hylkääminen ei voine tapahtua kuin korkealla kynnyksellä, koska hylkääminen leimannee hakijan alalle soveltumattomaksi myös jatkossa. Edelleen, kuten muistiossa on todettu, tämä malli, joka ei riittävästi karsisi hakijoita enää haastattelussa, yhdistettynä opintomenestyksen painottumiseen pelkästään tutkielman arvosanaan ja mahdolliseen jatkokutkintoon ei välttämättä ole riittävä pohja valita parhaita hakijoita tuomioistuinharjoitteluun.

Esittäisin arvioitavaksi myös sellaista vaihtoehtoista mallia, että hakijat pisteytettäisiin kohdassa 5.5. ehdotetuin tavoin opintojen osalta tutkielman ja jatkotutkinnon arvosanojen pohjalta (maksimissaan yhteensä 6 pistettä), minkä lisäksi hakija saisi työkokemuspisteitä OTM-tutkinnon suorittamisen jälkeiseltä ajalta hankkimastaan lakimieskokemuksesta tietyn maksimimäärän. Asessorivalinnan tapaan ei olisi tarpeen painottaa tuomioistuin- ja muuta vastaavaa kokemusta, koska käräjänotaarin tehtävä on erilainen ja siihen on hyväkin löytää hakijoita laajemmin eri tehtävistä. Näin muodostuva alkupisteytys olisi helposti hakijankin todettavissa ainakin, jos valinnassa huomioon otettava lakimieskokemus olisi selkeästi määriteltä. Kun pistemäärä olisi tiedossa, hakija voisi aikaisempien vuosien käräjänotaarivalintojen pisteiden perusteella arvioida, mitkä mahdollisuudet hänellä on päästä mihinkin hakukohteeseen.

Hakumahdollisuutta voisi rajata vain muutamaankin hakukohteeseen, mitä tuomioistuinharjoittelulain 5 §:n 2 momentti ei sinänsä poissulje. Työryhmä ei ole tarkemmin selvittänyt tätä mahdollisuutta virkamiesoikeudellisesta näkökulmasta, mutta tähän ei voine olla periaatteellista estettä, kun esimerkiksi oppilaitoksetkin voivat rajata yhteishaussa olevat hakukohteet tiettyyn rajattuun määrään. Mikäli hakukohteita olisi vain rajoitettu määrä, hakijat todennäköisesti itse arvioisivat, minne heillä on mahdollisuudet päästä. Hakija voisi hakea yhdellä hakukierroksella maksimissaan esimerkiksi kolmeen tai viiteen paikkaan, jotka voisivat olla käräjäoikeus tai käräjäoikeus/hovi- tai hallinto-oikeusharjoitteluita.

Hauilla tulisi olla etusijajärjestys, jonka perusteellista harkintaa voisi tukea myös se, että hakija saisi järjestyksestä lisäpisteen tai osapisteen sen mukaan, kuinka korkealla hakijan prioriteetissa paikka on (esim. kolmeen kohteeseen rajatussa haussa 1. sijalla oleva kohde 1 piste, toisella sijalla oleva 0,5 pistettä ja kolmas 0,25 pistettä). Tällöin halutuimpiin kohteisiin hakisivat lähinnä ne, joilla on jo täydet alkupisteet, mutta vähemmän alkupisteitä omaavat hakijat voisivat hakeutua niihin kohteisiin, joihin olisi helpompi päästä varmistaakseen valintaansa vielä täysillä etusijapisteillä ennen haastattelusta saatavia arviointeja. Tuomioistuimeen valitun harjoittelijan kohdalla voitaisiin myös jo etukäteen tietää, että hän on motivoitunut suorittamaan harjoittelun juuri kyseisessä tuomioistuimessa ainakin kolmannella prioriteetilla, eikä peruutuksia todennäköisesti tulisi kovin paljon. Riskinä mallissa toki on, että joihinkin tuomioistuihin ei tulisi riittävästi hakijoita. Tosin nykytilanne, jossa joihinkin tuomioistuihin voi olla vaikea saada harjoittelijaa, on uusi. Vielä jokin aika sitten tuomioistuinharjoitteluun oli vaikea päästä missä tahansa ja tilanne voi tulevaisuudessa muuttua.

Haastatteluun otettaisiin kuhunkin tuomioistuimeen pistemäärän osoittamassa järjestyksessä x määrää hakijoita. Haastattelussa hakijoiden henkilökohtaisia ominaisuuksia voisi arvioida esimerkiksi kolmessa kategoriassa: 1) ei sovellu haastattelun perusteella tuomioistuintyöhön/ei voi tulla valituksi, 2) soveltuu haastattelun perusteella tuomioistuintyöhön ja 3) soveltuu haastattelun perusteella erittäin hyvin tuomioistuintyöhön. Haastattelut voisi pisteyttää siten, että erittäin hyvin tuomioistuintyöhön soveltuvuudesta saisi merkittävästi enemmän pisteitä kuin pelkästä soveltuvuudesta. Tällä tarkkuudella hakijoiden arvio olisi verraten helppo tehdä. Haastattelun osuus valinnassa olisi kuitenkin merkittävä tukien sitä

tavoitetta, että valituiksi tulisivat ne hakijat, jotka parhaiten soveltuvat tuomioistuintehtäviin. Toki on otettava huomioon, että kaikki harjoitteluun tulevat eivät tavoittele tuomioistuinuraa, mutta harjoittelu tukee kuitenkin parhaiten tehtäviä, joihin liittyy tuomioistuimessa työskentely, siellä asiointi tai tehtävä edellyttää muutoin tuomioistuintyön tunte-
musta.

Myös harjoittelun peruuttaminen olisi perusteltua rajata tiettyihin kertoihin, mutta tämä vaatisi jo lainsäädäntömuutosta, joten sitä ei voida hyödyntää tässä työryhmätyössä.

Muut ehdotukset

Työryhmä on ehdottanut, että puutteellisten hakemusten täydentämismenettelystä luovut-taisiin. Tätä ehdotusta tulisi nähdäkseni vielä harkita hallintolain 22 §:n asiakirjan täydentä-miselle asettamista lähtökohdista. Prosessia on kuitenkin syytä ohjata siihen suuntaan, että hakemuksen tekeminen on mahdollisimman selkeästi ohjeistettu ja pääsääntöisesti aina suoritettavissa kertakosketuksella onnistuneesti. Tulevaisuuden kannalta toimivoin olisi sähköinen hakumenettely, joka ei mahdollista hakemuksen jättämistä ennen kuin tarvittavat tiedot on hakemuslomakkeeseen kirjattu ja tarvittavat liitteet liitetty. Kun pisteytysmenet-tely on riittävän yksinkertainen, hakija saisi hakemuksen jätettyään jo valmiiksi koneellisesti lasketun pohjapistemäärän, joka ainoastaan täydentyisi myöhemmin mahdollisella haastat-telusta saadulla pistemäärällä, mikäli valitaan menettely, jossa haastattelusta saa pisteitä. Hakemuspisteiden tarkistamisesta itse hakuprosessin aikana olisi mahdollista jopa luopua, mikäli hakijan alkupisteet voitaisiin määrittää mahdollisimman yksinkertaisesti ja hakume-nettelyn ohjeistus olisi selkeä. Pisteet ja hakemuksen tiedot tarvittavine liitteineen tarkis-tettaisiin siinä vaiheessa, kun päätökset harjoittelupaikoista tehdään ja mikäli hakija on an-tanut edukseen väärää päätökseen vaikuttavaa tietoa, voidaan hänet jättää valitsematta.

Edelleen on toivottavaa, kuten työryhmä ehdottaa, että harjoittelun alkamisajankohdat yh-tenäistetään valtakunnallisesti kuitenkin siten, että harjoittelu ei ala kesälomakautena. Sa-moin ehdotus haastatteluajankohtien yhtenäistamisestä on kannatettava.

Ann-Mari Pitkäranta
Ylituomari

Helsingin hallinto-oikeus
Radanrakentajantie 5
Helsinki 00520
Puh.: 029 56 42000
S-posti: helsinki.hao@oikeus.fi
www.hehao.fi

26.5.2025**VIITE: TIV/192/2025****LAUSUNTO KÄRÄJÄNOTAARIEN VALINTAMENETTELYN SUJUVUUDEN KEHITTÄMINEN
-TYÖRYHMÄN MUISTION LUONNOKSESTA**

Hämeenlinnan hallinto-oikeus yhtyy TIV:n ja työryhmän näkemykseen siitä, että kärjänotaarien valintamenettely on nykymuodossaan kestoltaan liian pitkä, mikä erityisesti yhdistettynä isoimpien tuomioistuinten porrastettuihin harjoittelun aloittamisajankohtiin on ilmeinen syy siihen, että hakemuksia peruutetaan tai jo saatuja harjoittelupaikkoja ei oteta vastaan.

Muistioloonnoksen kohdan 3 *Tehtävänannon rajaukset* osalta hallinto-oikeus kiinnittää huomiota esiin tuotuun mahdollisuuteen nopeuttaa valintamenettelyä tulevaisuudessa hakumenettelyn automatisoimisella jonkinlaisen uuden järjestelmän avulla. Mikäli tällaisen järjestelmän kehittämiseen ryhdytään ja kehittäminen tapahtuu TIV:ssa, siihen tulee osoittaa erillinen henkilöstöresurssi eikä käyttää sitä resurssia, joka tällä hetkellä huolehtii muun muassa eri tuomioistuinlinjojen asiankäsittelyjärjestelmien jatkokehityksestä.

Muistioloonnoksen kohdan 5 *Toimenpide-ehdotukset* osalta hallinto-oikeus kannattaa kohdan 5.1. ehdotusta hakuajan siirtämisestä alkamaan kesällä, jolloin kesälomakautta voidaan hyödyntää. Nykyinen lähes kolme kuukautta kestävä valintamenettelyn ”tyhjäkäynti” kesäaikana on aivan turhan pitkä. Hallinto-oikeus kannattaa myös 16 päivän pituista hakuaikaa.

Kohdan 5.2. ehdotus täydennysmenettelystä luopumisesta on kannatettava. Ohjeistuksen ja ukk-osion lisääminen sivustolle vastaavasti auttane hakijaa.

Kohdan 5.3. ehdotus haastatteluajankohtien yhtenäistämisestä ja haastatteluille varattavan ajan tiivistämisestä on kannatettava. Lyhyempi haastatteluajakso ei liene ongelma tuomioistuimissa, kunhan syksyyn ajoittuva jakso tiedotetaan jo alkuvuodesta, jolloin siihen on toiminnassa mahdollista varautua.

Kohdan 5.4. ehdotus harjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallisesta yhtenäistämisestä vaikuttanee eniten suuriin kärjäoikeuksiin, eikä hallinto-oikeus ota siihen kantaa muutoin kuin toteamalla, että ns. yhdistelmäharjoittelua suorittavien aloittamisajankohta tulee muistioloonnoksessakin esiin tuodulla tavalla suunnitella niin, ettei harjoittelu hallinto-oikeudessa ala heinäkuussa.

Muistioloonnoksen kohdassa 4.2. *H* on arvioitu, että opintomenestyksen/-pisteiden tarkastelu hidastaa esivalintavaiheen tarkastusmenettelyä 1-1,5 viikolla. Ottaen huomioon koko valintamenettelyn kesto tätä ei voida pitää niin merkittävänä seikkana, että opintomenestyksen huomioon ottamisesta tulisi sen vuoksi luopua osaksikaan. Hallinto-oikeus kannattaakin ON-tutkinnon arvosanojen huomioon ottamista OTM-tutkielman arvosanan ohella valinnassa jatkossakin. Opintojen aikana pitemmällä aikavälillä saavutettavat arvosanat kertovat hakijasta kokonaisuudessaan enemmän kuin pelkkä OTM-tutkielman arvosana. Viimeksi mainitun osalta muistioloonnoksessa esitetty arvostelu-uudistus (ei pisteitä alle M:n arvosanasta) sen sijaan on kannatettava.

Muistioloonnoksen kohdan *5 mallien A ja B* osalta hallinto-oikeus asettuu tällä hetkellä varovasti kannattamaan mallia B korostaen kuitenkin, että haastattelut tulee säilyttää osana valintamenettelyä.

Kohdan *6 Muita huomioita* osalta hallinto-oikeus kannattaa hakukohteiden määrän rajoittamista esimerkiksi työryhmän esittämään viiteen, ellei lainsäädäntö muodosta tälle estettä. Valintamenettelyn sisällön ja aikataulun ilmoittaminen tuomarinkoulutuslautakunnan sivustolla on perusteltua.

Tiina Hyvärinen

hallinto-oikeuden ylituomari

Itä-Suomen hallinto-oikeus**Lausunto**

ISHAO/636/2025

30.5.2025

ISHAO-AK-2025-2391
Julkinen

Tuomioistuinvirastolle

TIV/192/2025

Lausunto: Käräjänotaarien valintamenettely

Pidämme hyvänä, että käräjänotaarien valintamenettelyyn kiinnitetään huomiota ja menettelyn sujuvuutta kehitetään. Otamme erityisesti kantaa työryhmänmuistion luonnoksen jaksossa 5 esitettyihin ehdotuksiin.

5.1 Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen

Hakuajankohdan myöhentämistä kesään pidetään hyvänä asiana. Tällöin hakuprosessi etenee kesälomakaudesta huolimatta, eikä prosessi seisahdu lomien vuoksi. Hakuajan lyhentämistä kolmesta viikosta 16 päivään ei pidetä ongelmana erityisesti silloin, kun tulossa olevasta hausta ja hakuajankohdasta tiedotetaan jo hyvissä ajoin ennen varsinaista hakuaikaa. Riittävää ja monikanavaista tiedottamista ei voi olla korostamatta liikaa.

5.2 Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen

Ehdotus on sinänsä kannatettava ja jouduttaisi hakuprosessia huomattavasti. Asia on kuitenkin hakijan oikeusturvan toteutumisen kannalta tärkeä. Tästä syystä jotakin harkinnanvaraa asiassa voisi olla ainakin ilmeisten puutteiden täydentämiseksi (esimerkiksi hakutekstissä viitataan liitteeseen, jota ei hakemuksen liitteenä jostain syystä ole). Jos hakulomake on riittävän selkeä ja hakukohteen määrittäminen on yksiselitteistä tulkinnanvaraisuuksien välttämiseksi, niin täydennystämistarvettakaan ei ilmene niin paljon kuin aiemmin.

5.3 Haastatteluiden ajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Haastatteluajankohtien yhtenäistäminen ja hyvissä ajoin kalenteroiminen on kannatettava ehdotus. Hakuilmoituksessa haastatteluajankohdan ilmoittaminen palvelee sekä hakijoita että haastattelijointa.

Selvittämisen arvoinen ehdotus olisi myöskin muodostaa valtakunnallisia haastattelutiimejä, joissa olisi ainakin päällikkötuomari-edustus sekä hr-osaamista ja assistenttityöpanosta Tuomioistuinvirastosta. Tiimit voisivat varata haastatteluihin tietyn ajanjakson ja suorittaa kaikki haastattelut. Kunkin tuomioistuimen edustaja voitaisiin kutsua mukaan haastatteluun. Haastattelutiimien kokoonpanoissa voitaisiin huomioida erilaiset harjoittelut: haastattelutiimi yhdistelmäharjoitteluun hakeneille (mahdollisesti vielä hallinto-oikeuden ja hovioikeuden yhdistelmäharjoitteluille omat tiimit) ja tiimi vain käräjäoikeuteen hakeneille. Tämä järjestely vapauttaisi tuomioistuimissa aikaa. Ennen kaikkea tämä takaisi haastatteluiden yhdenmukaisuuden ja yhteismitallistaisi haastattelukäytäntöjä.

5.4 Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Ehdotus on sinänsä kannatettava. Ehdotusta olisi syytä selvittää lisää ja jos edut ovat suuremmat kuin haitat, niin asiaa voisi edistää tähän suuntaan.

5.5 Hakemuspisteytyksen tarkastamisen keston lyhentäminen yksinkertaistamalla pisteytystä

Yleisesti ottaen pisteytyksen yksinkertaistamista pidetään kannatettavana ja tämä tekee prosessia selkeämmäksi myös hakijoille. Hakijan henkilökohtaisilla ominaisuuksilla ja soveltuvuudella harjoitteluun tulee olla opintomenestystä merkittävämpi painoarvo. Jos opintomenestys vastaisuudessaakin huomioidaan ja pisteytetään, niin tutkielman arvosanalla tulee olla suurempi painoarvo kuin yksittäisten kurssien arvosanoilla muistiossa esitetyillä perusteilla.

5.6 Malli A

Haastattelujen painoarvon merkityksen korostamista pidetään hyvänä. Mallissa A aikataulu lyhenisi jo useilla kuukausilla ja olisi jälkimmäistä vaihtoehtoa parempi vaihtoehto, sillä henkilökohtaiset ominaisuudet tulisivat paremmin huomioiduksi.

5.7 Malli B

Haastattelupisteytyksestä luopumista ei kannateta, sillä tässä mallissa ei arvioida niin hyvin hakijan henkilökohtaisia ominaisuuksia.

6 Muita huomioita

Muistiossa on esitetty hyviä kehitysehdotuksia prosessin näkyvyyteen ja hakijaviestintään. Usein kysytyt kysymykset -osiolla tehdään prosessia selkeämmäksi

hakijoille. Valintamenettely, aikataulut ja valintaperusteet olisi hyvä olla mahdollisimman selkeästi kuvattuina. Tiedottamista olisi hyvä tehdä monikanavaisesti ja hyvissä ajoin ennen hakuajan alkamista.

Lisäksi yhdistelmäharjoittelu ja siihen hakeutuminen tulisi huomioida kehittämissä työssä siten, että hakukohteen määrittely on selkeä esimerkiksi sen suhteen, haakeeko hakija yhdistelmäharjoitteluun. Hakijan kiinnostus yhdistelmäharjoitteluun on tuotava aiempaa selkeämmin esille, jolloin ei jää epäselväksi, onko hakija kiinnostunut yhdistelmäharjoittelusta vai ei.

Lausuntoa on käsitelty johtoryhmässä 28.5.2025.

Ylituomari

Anu Koivuluoma

Hallintopäällikkö

Jenna Ahonen

Jakelu Tuomioistuinvirasto

Päiväys
28.5.2025

Tuomioistuinvirasto
tuomioistuinvirasto@oikeus.fi

Lausuntopyyntö TIV/192/2025

Lausunto Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmän muistion luonnoksesta

Turun hallinto-oikeus kiittää mahdollisuudesta lausua muistion luonnoksesta ja toteaa sen johdosta seuraavaa.

Käräjänotaarit eivät ole hallinto-oikeuden kannalta niin merkittävä resurssi kuin esimerkiksi käräjäoikeuksien kannalta. Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvoittaminen ja nopeuttaminen on kuitenkin myös hallinto-oikeuden kannalta tavoiteltavaa. Nopeuttaminen saattaisi vaikuttaa viime aikoina runsaaseen peruutusten määrään.

Hallinto-oikeus kannattaa kohdassa 5.5. esitettyä hakemuspisteiden tarkastamisen keston lyhentämistä yksinkertaistamalla pisteytystä. Hallinto-oikeus kannattaa oikeusnotaarin tutkinnon arvosanojen keskiarvon huomioon ottamisesta luopumista. Nykyinen järjestelmä on johtanut siihen, että opiskelijat pyrkivät korottamaan arvosanojaan mahdollisesti useita kertoja, mikä vähentää keskiarvon merkitystä opintojen sujumista kuvaavana tekijänä.

Kohdissa 5.6 ja 5.7 ehdotettujen mallien A ja B erona on haastattelun merkitys valintaprosessissa. Hallinto-oikeudella ei ole kantaa siihen, kumpi esitetyistä malleista olisi parempi. Kummassakin on hyvät ja huonot puolensa.

Hallinto-oikeus kannattaa kohdassa 6.1. mainittua hakukohteiden rajoittamista.

Seija Kaijanen
ylituomari

Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmälle

Viite: TIV/192/2025

Lausunto käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmän muistion luonnoksesta

Yleistä

Työryhmä on hyvin hahmottanut nykytilanteen ongelmakohdat ja tunnistanut ne keinot, joilla tilannetta on mahdollista parantaa nykyisen lainsäädännön puitteissa.

Käräjäoikeuden johtoryhmälle ja tuomareille on varattu tilaisuus lausua työryhmän ehdotuksesta ja esitetyt näkemykset on huomioitu käräjäoikeuden lausunnossa.

Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeus esittää kannanottonaan toimenpide-ehdotuksiin seuraavaa:

Työryhmän toimenpide-ehdotukset

5.1. Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen

Käräjäoikeus kannattaa työryhmän ehdotusta. Myöhentämällä hakuajankohtaa hakumenettelyn kestoa voidaan lyhentää usealla kuukaudella ilman haitallisia seurauksia hakumenettelyn kokonaisuuden kannalta.

5.2. Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen

Käräjäoikeus kannattaa työryhmän ehdotusta. Ohjeistuksen lisääminen on myös hyvä, helposti toteutettavissa oleva kehitysjätös.

5.3. Haastatteluiden ajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Käräjäoikeus kannattaa työryhmän ehdotusta. Ehdotuksen mukaan haastattelut ajoittuisivat kesälomien jälkeiseen aikaan syyskuulle, jolloin ajankohtien yhtenäistämisen pitäisi olla mahdollista toteuttaa.

5.4. Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Käräjäoikeus pitää ehdotusta ongelmallisena. Kuten muistiossa on todettukin, kunkin käräjäoikeuden käräjänotaarien virkojen lukumäärä vaikuttaa

olennaisesti siihen, miten harjoittelun alkamisajankohdat on järkevä porrastaa. Koska jokaisella tuomioistuimella tulee edelleenkin olla oikeus järjestää toimintansa tarkoituksenmukaisella tavalla, ehdotettu yhtenäistäminen saattaa olla käytännössä mahdotonta.

Muistiossa on arvioitu, että aloitusajankohtien yhtenäistäminen voisi yksinkertaistaa menettelyä ja jossain määrin nopeuttaa aikaa valintapäätöksen ja harjoittelun alkamisen välillä. Käräjäoikeus katsoo, ettei yhtenäistämällä voida saavuttaa juurikaan etuja eikä se nopeuttaisi menettelyä. Joka tapauksessa aloitusajankohdan yhtenäistämisestä aiheutuvat haitat käräjäoikeuksien toiminnalle ovat suuremmat kuin siitä saavutettavat hyödyt.

5.5. Hakemuspisteytyksen tarkastamisen keston lyhentäminen yksinkertaistamalla pisteytystä

Käräjäoikeus kannattaa työryhmän ehdotusta. Pisteytyksen painottuminen liikaa opintomenestykseen on yksi nykyisen valintajärjestelmän suurimmista epäkohdista. Kuten muistiossa on todettu, esitetty muutos yksinkertaistaisi ja sujuvoittaisi valintamenettelyä sekä vähentäisi opintomenestyksen painoarvoa. Muistiossa mainituilla perusteilla OTM-tutkinnon arvosanan voidaan katsoa riittävällä tavalla mittaavan hakijoiden kykyä oikeudelliseen ajatteluun ja soveltuvuutta oikeudelliseen ratkaisutoimintaan.

5.6. Malli A

Käräjäoikeus kannattaa haastatteluiden painoarvon merkityksen korostamista työryhmän ehdottamalla tavalla. Haastattelut ovat paras keino arvioida hakijoiden motivaatiota, henkilökohtaisia ominaisuuksia ja soveltuvuutta tuomarin tehtävään.

5.7. Malli B

Käräjäoikeus pitää esitettyä mallia ongelmallisena. Kuten muistiossakin on todettu, tässä mallissa opintomenestyksen merkitys korostuisi voimakkaasti ja haastattelujen merkitys vastaavasti vähenisi. Vertaillaessa hakijoiden soveltuvuutta tuomioistuinharjoitteluun ei käytännössä voitaisi enää antaa merkitystä hakijoiden henkilökohtaisille ominaisuuksille ja hakijoiden soveltuvuuden arviointi jäisi selvästi vaillinaiseksi. Menettely voisi karsia lopullisesta valinnasta pois hyvinkin potentiaalia hakijoita, mikä olisi selvä epäkohta.

On selvää, että ehdotetulla mallilla saavutettaisiin työnsäästöä sekä tuomioistuimissa että tuomarinvalintalautakunnassa. Positiivista olisi myös se, että hakija voisi tulla valituksi vain siihen tuomioistuimeen, jossa hänet on haastateltu. Käräjäoikeus katsoo kuitenkin, että ehdotetun mallin epäkohdat olisivat suuremmat kuin saavutettavat hyödyt.

6. Muita huomioita

Käräjäoikeus kannattaa hakukohteiden rajoittamismahdollisuuden jatkoselvittämistä. Kuten muistiossa on arvioitu, hakukohteiden rajaaminen yksinkertaistaisi hakumenettelyä, nopeuttaisi valintaprosessia ja vähentäisi peruutuksia.

On erinomainen ajatus kehittää tiedottamista valintamenettelystä, erityisesti sen eri vaiheista ja aikatauluista. Kuten muistiossa on arvioitu, tiedottamisen kehittäminen parantaisi hakijoiden tietoisuutta valintamenettelystä ja siitä,

mistä tuomioistuinharjoittelussa on kysymys. Tämä auttaisi hakijoita pohtimaan tarkemmin omaa motivaatiotaan ja soveltuvuuttaan tuomioistuinharjoitteluun.

Laamanni

Riku Jaakkola

Tuomioistuinvirasto

Viite: Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen TIV/192/2025

Etelä-Savon käräjäoikeuden lausunto työryhmän muistion luonnoksesta

Käräjäoikeuden näkemys muistiossa esitettyihin toimenpide-ehdotuksiin:

1. Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen

- Hakemusajankohdan myöhentämiseen ja ajalliseen rajaamiseen suhtaudutaan myönteisesti. Prosessin kesto hakemisesta valintatulokseen on nykyisellään liian pitkä.
- Esitettyä 16 päivän hakuaikaa voidaan pitää riittävänä ja hakemusajankohdan myöhentäminen kesälle mahdollistaisi muistion mukaisesti kesälomakauden hyödyntämisen.

2. Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen

- Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä tulisi luopua.
- Selkeiden hakuohjeiden tulisi olla riittävä ohjeistus tuomioistuinharjoitteluun haettaessa, ja täydennysmenettelystä luopuminen nopeuttaisi valintaprosessia.
- Harjoitteluiden peruutusten seurausten korostetun selkeä tiedottaminen voisi vaikuttaa positiivisesti peruutuksiin.

3. Haastatteluiden ajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

- Haastattelun ajankohtien valtakunnalliseen yhtenäistämiseen suhtaudutaan lähtökohtaisesti myönteisesti.
- Toimintamalleissa A ja B esitetyt kahden viikon haastatteluajat ovat kuitenkin liian lyhyitä käräjäoikeuskohtaiset erot huomioiden. Haastatteluiden järjestämiselle tulisi valtakunnallisesti varata vähintään neljä viikkoa.

4. Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

- Harjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallisen yhtenäistäminen ei lähtökohtaisesti katsota olevan mahdollista tai valintamenettelyn sujuvoittamisen kannalta tarpeellista käräjäoikeuskohtaiset erot huomioiden.
- Esimerkiksi erot käräjänotaarien lukumäärässä ja käräjänotaarin töiden jakautumisessa harjoittelun aikana hankaloittaisivat alkamisajankohtien yhtenäistämistä.
- Koulutuksen oikea-aikaisuuteen voidaan päästä myös nykyisellä mallilla kiinnittämällä siihen enemmän huomiota lähettävässä virastossa, koulutusten ollessa tiedossa valtakunnallisesti hyvissä ajoin.

5. Hakemuspisteytyksen tarkastamisen keston lyhentäminen yksinkertaistamalla pisteytystä

- Ensisijaisesti katsotaan, että oikeusnotaarin tutkinnon arvosanojen pisteytyksestä ei tulisi luopua, jotta pelkkä maisterintutkielman arvosana ei nousisi opintomenestyksen pisteytyksessä liian suureen rooliin.
- Valintamenettelyä on mahdollista sujuvoittaa muilla esitetyillä tavoilla, eikä pisteytyksen yksinkertaistamiselle lähtökohtaisesti nähdä tarvetta.

Käräjäoikeuden näkemys esitettyihin toimintamalleihin A ja B:

1. Malli A

- Mallissa esitettyyn haastatteluiden painoarvon merkityksen lisäämiseen suhtaudutaan lähtökohtaisesti myönteisesti.
- Haastattelupisteiden painoarvo ei kuitenkaan saisi nousta liian suureksi nykytilanteeseen verrattuna.
- Sopivampana vaihtoehtona pidetään sitä, että haastattelusta annettaisiin esimerkiksi enintään 10 pistettä.

2. Malli B

- Mallissa B esitettyyn haastattelupisteistä luopumiseen suhtaudutaan kielteisesti. Haastatteluja tulee jatkossakin voida pisteyttää paremmin hakijoiden soveltuvuuden perusteella, eikä pelkästään hyväksyty/hylätty -asteikolla.
- Mallissa esitettyihin hakukohteiden rajaamiseen ja siihen, että hakija voitaisiin nimittää vain siihen käräjäoikeuteen, jossa on käynyt haastattelussa, suhtaudutaan niin ikään kielteisesti. Hakukohteiden rajaaminen voisi johtaa siihen, että pienemmät käräjäoikeudet eivät saisi riittävästi hakijoita aloituspaikkojen täyttämiseen.

Marja Virtanen
Laamanni

Tuomioistuinvirasto
tuomioistuinvirasto@oikeus.fi

TIV/192/2025

Helsingin käräjäoikeuden lausunto käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen

Käräjänotaarien valintamenettely sujuvuuden kehittäminen – työryhmä on pyytänyt käräjäoikeudelta lausuntoa työryhmän muistion luonnoksesta.

Helsingin käräjäoikeus on tutustunut muistioluonnokseen ja lausuu asiassa seuraavaa.

Käräjänotaarien valintamenettelyä tulee käräjäoikeuden näkemyksen mukaan sujuvoittaa ja nopeuttaa. Työryhmän tehtäväännessä määritetyt toimet ovat tärkeitä ja kannatettavia. Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan valintamenettely uudistaminen riittävästi ei kuitenkaan ole mahdollista ilman muutoksia lainsäädäntöön. Menettelyn haasteet johtuvat käräjäoikeuden käsityksen mukaan pääasiassa laissa annetuista menettelysäännöksistä käräjänotaarien valinnassa, minkä vuoksi muistioluonnoksessakin todetut seikat eivät ole riittäviä todellisten vaikutusten aikaan saamiseksi.

Käräjäoikeus viittaa muistioluonnokseen ja toteaa siinä esitetyistä seikoista ja malleista alla.

Havainnot muistiossa esitetystä

Valintamenettelyä tulisi saada tiivistettyä. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan toimet, jotka vaikuttavat edes jonkin verran menettelyn keston, tulisi toteuttaa. Käräjäoikeus nostaa kuitenkin esiin sen, että hakijan kannalta sillä seikalla, että menettely lyhenee kuukaudella tai kahdella ei välttämättä tosiasiasillisesti ole ratkaisevaa merkitystä. Menettelyn tulisi lyhentyä huomattavasti, jotta sillä oli käytännön merkitys hakijan/nimitetyn päätökseen harjoittelun aloittamisesta. Puolentoista vuoden, vuoden tai jopa puolen vuoden aikajänne on liian pitkä erityisesti uransa alussa olevalla juristille, koska työtajoukset ja ura voi liikkua useaan kertaan tuon ajan kuluessa. Se, lyheneekö aika kuukaudella tai kahdella ei käräjäoikeuden käsityksen mukaan tuo riittävää parannusta nykytilanteeseen.

Erikseen käräjäoikeus toteaa, että jos lainsäädännössä olisi mahdollisuus siirtää aloitusajankohtaa seuraavalle vuodelle, tällä voisi olla tosiasiallista vaikutusta peruutuksiin. Esimerkiksi uudessa työpaikassa aloittanut henkilö voi joutua perumaan koko harjoittelun, mutta jos siirto seuraavalle vuodelle olisi

mahdollista, hakijan ei tarvitsisi peruuttaa hakemustaan ja hakea seuraavana vuonna uudestaan. Tämä vähentäisi myös hallinnollista työtä.

Helsingin kärjäoikeus kannattaa lähtökohtaisesti muistiossa esitettyä hakemuspisteytyksen uudelleen arviointia, vaikkakaan sillä ei ole merkittävää vaikutusta valintamenettelyn sujuvoittamiseen. Pisteytystä arvioitaessa tulee kiinnittää huomioita siihen, että esimerkiksi työkokemuksen painoarvo ei kasva tarpeettoman suureksi. Jos työkokemuksen painoarvoa lisätään, sulkee se pois uran alkuvaiheessa olevat hakijat. On hyvä pohtia, onko opintojen aikaisten keskiarvojen tarkastelu tarpeellista. Huomioon tulee ottaa, että yliopistojen opinto-ohjelmat ovat erilaisia. Opintosuoritukset eivät ole verrannollisia, vaikka opintokokonaisuudet olisivatkin teknisesti valintaprosessissa mahdollista laskea opintopisteittäin. Tiedekunnassa, jossa opinnot suoritetaan 2-3 opintopisteen pienempinä kokonaisuuksina, saatu loppuarvosana ei välttämättä ole verrannollinen tiedekuntaan, jossa samat opinnot tentitään yhdessä 5-10 opintopisteen laajassa kokonaisuuksissa. Kärjäoikeus toteaa lisäksi, että pisteytystä uudelleen arvioitaessa muutosten kokonaisvaikutus tulee huomioida ja varmistaa, että jokin pisteytyksen osio, kuten työkokemuksen merkitys, ei muutoksen myötä korostu ja ohjaa siihen, että hakijaprofiili muuttuu merkittävästi.

Kärjäoikeuden näkemyksen mukaan hakemusten täydennysmenettelystä tulisi luopua, vaikka sillä voikin olla vaikutusta hakijoiden pisteisiin. Hakijan velvollisuutena on toimittaa tarvittavat tiedot. Kärjäoikeus kuitenkin katsoo, että asiaan ja hakemusten sisältöön liittyvää ohjeistusta ja viestintää tulisi samalla lisätä ja hakumateriaalissa tulisi selkeästi painottaa asian tärkeyttä ja merkitystä valintaan. Ohjeistusta voisi myös laatia lautakunnan sivuille. Pisteytystä tulisi aiemmin tässäkin lausunnossa viitatuin tavoin kokonaisuudessaan selkeyttää ja yksinkertaistaa siten, että pisteytyksen laskentaan ei kuuluisi muistiolunoksesta esitettyä aikaa.

Helsingin kärjäoikeus pitää haastattelua tärkeänä osana kaikkien työntekijöiden ja harjoittelijoiden valintaprosessia. Kärjänotaarit ovat merkittävä henkilöstöryhmä kärjäoikeuksissa ja heidän työskentelyllään on suuri merkitys sekä kärjäoikeuksien tuloksellisuuteen, mutta myös työyhteisön työilmapiiriin. Kärjänotaarien motivaatiolle ja henkilökohtaisten ominaisuuksien selvittämiseksi haastattelun avulla on siten merkitystä kärjäoikeuksille. Esimerkiksi Helsingin kärjäoikeudessa on 122 kärjätuomarin virkaa ja kärjänotaarien htv-määrä on 30. Kärjänotaarit edustavat siten 1/5 osaa kärjäoikeuden lainkäyttöhenkilökunnasta. Haastattelu myös antaa hakijalle tarkemman käsityksen tuomioistuimisesta työpaikkana. Haastattelun tosiasiallista merkitystä valitukseksi tulemiseen ei tule kärjäoikeuden näkemyksen mukaan vähentää eikä haastattelun painoarvoa suhteessa muihin pisteytyksen osioihin keventää.

Kärjäoikeus ei lähtökohtaisesti kannata hakemuskohteiden rajaamista. Hakemuksissa isojen kaupunkien kärjäoikeudet ja pääkaupunkiseutu ovat usein ensimmäisten hakukohteiden joukossa siitä syystä, että hakijat jo asuvat ja/tai työskentelevät näillä alueilla. Kun nykyisessä järjestelmässä työkokemusta ja myös jatkotutkimusta arvostetaan pisteytyksessä, tarkoittaa tämä sitä, että valmistumisesta ehtii kulua useampi vuosi ennen kuin kärjänotaariharjoitteluun tosiasiallisesti on mahdollista päästä. Moni hakijoista on jo ehtinyt asettautua kaupunkiin, joissa on tarjolla monipuolisesti lakimiestehtäviä. Jos hakukohteita rajataan, voi tämä tarkoittaa sitä, että isojen kaupunkien hakijajonoon jää koko tuomioistuinsektorin kannalta potentiaalisia hakijoita, jotka voisivat myös ottaa vastaan harjoittelupaikan muista kohteista ja jotka myöhemmin työllistyisivät

tuomioistuinsektorille.

Kärjäjänotaarien valintamenettelyn uudistamisessa tuleekin kiinnittää huomiota koko tuomioistuinlaitoksen etuun eli siihen, että tuomioistuinharjoittelun avulla saadaan koko tuomioistuinlaitoksen palvelukseen mahdollisimman pätevät nuoret juristit, vaikkakin tämä toisinaan voi näyttäytyä yksittäisen viraston kannalta epäedulliselta.

Helsingin kärjäjäoikeus kannattaa sitä, että haastattelujen ajankohta päätettäisiin valtakunnallisesti ja se tulisi ilmoittaa jo hakuilmoituksessa. Helsingin kärjäjäoikeus pystyy sopeuttamaan toimintaansa esimerkiksi siihen, että haastattelun pidetään syyskuun kahtena ensimmäisenä viikkona.

Kärjäjäoikeus kannattaa myös muistiossa esitettyä aloitusajankohtien yhtenäistämistä. Hakijoiden tiedossa olisi jo hakuhetkellä mahdolliset aloitusajankohdat. Helsingin kärjäjäoikeudessa kärjäjänotaarit aloittavat tällä hetkellä neljässä erässä: helmikuun, toukokuun, elokuun ja marraskuun alussa. Helsingin kärjäjäoikeus pystyy sopeuttamaan toimintaansa myös muihin yhteisesti sovittuihin ajankohtiin.

Tuomarinkoulutuslautakunnan resurssien tulisi kärjäjäoikeuden näkemyksen mukaan olla sellaiset, että esimerkiksi kesäaika ei aiheuta hidastusta menettelyyn. Muistioluonnoksessa mukana hyvin maltillinen lisäys voisi vaikuttaa prosessin toimivuuteen. Ottaen huomioon peruutuksista aiheutuva ylimääräinen työ ja toimiin käytetty aika niin kärjäjäoikeuksissa kuin tuomarivalintalautakunnassa, yhden htv:n resurssivaje lautakunnassa ei saisi aiheuttaa hidastusta tai pullonkauloja menettelyyn.

Kärjäjäoikeuden näkemyksen mukaan kärjäjänotaarien nimittäminen tulisi olla mahdollista yli budjettivuoden – etenkin jo tällä hetkellä suurin osa kärjäjänotaarien määräyksistä kestää yli budjettivuoden. Vain kärjäjänotaari, joka aloittaa tuomioistuinharjoittelunsa 1. päivänä tammikuuta, suorittaa koko harjoittelun budjettivuoden aikana. Tällä seikalla voisi myös olla vaikutusta valintaa-aikatauluun, kuten muistioluonnoksessakin esitetään. Valittavien kärjäjänotaarien määrää ei ilmoiteta hakuilmoituksella. Se, että kärjäjäoikeus ei pysty vahvistamaan sille osoitettavien kärjäjänotaarityövuosien määrää, ei saisi olla hidastavaa vaikutusta valintamenettelyyn.

Kärjäjäoikeus esittää harkittavaksi myös vaihtoehtoa, että kärjäjänotaarien valintamenettely lyhennetään muistiossa esitetyillä tavoilla, mutta haku-aika olisikin alkuvuodesta, jolloin kärjäjänotaarit valitaan kesäkuussa esimerkiksi 1.8. – 31.7. väliseksi ajaksi. Tämä menettely ei vaatine lautakunnan voimavarojen muuttamista, mutta Tuomioistuinviraston hyväksyntää. Mikäli budjettivuoden seuraaminen on ehdoton edellytys, lautakunta voisi muistiossa esitetyllä tavalla päättää kärjäjänotaarit useassa erässä – esimerkiksi ensin 1.8. – 31.12. väliseksi ajaksi ja tulosneuvotteluiden jälkeen seuraavalle vuodelle 1.1.-31.7. väliseksi ajaksi.

Muistioluonnoksen toimenpide-ehdotukset

Helsingin kärjäjäoikeus viittaa yllä esitettyyn.

Kärjäjäoikeus lähtökohtaisesti kannattaa hakemusajankohdan myöhentämistä, hakemusten täydennysmenettelystä luopumista, haastatteluiden ajankohtien

valtakunnallista yhtenäistämistä, tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallista yhtenäistämistä ja pisteytyksen yksinkertaistamista. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan näiden toimenpiteiden osalta tulisi kuitenkin ottaa huomioon edellä esitetyt havainnot.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan muistiolounnoksessa esitetyssä Malli A:ssa on monia kannatettavia osioita. Kuten muistiossa todetaan, muutosten merkitys valintamenettelyn sujuvoittamiseen jäänee rajalliseksi.

Helsingin käräjäoikeus ei kannata muistiolounnoksessa esitettyä Mallia B.

Käräjäoikeus katsoo, että tosiasiallisesti tässä mallissa haastattelu pitkälti menettää merkityksensä ja opintomenestyksen sekä muiden pisteytyksessä huomioitavien osioiden merkitys korostuu entisestään. Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan tässä mallissa moni motivoitunut hakija voi tosiasiallisesti jäädä tai jättäytyä pois, minkä lisäksi tämä voi lisätä peruutuksia sellaisten hakijoiden osalta, joilla ei vielä ole pitkää työkokemusta tai opintomenestys on tavanomaista. Lopputuloksena voi olla, että valitsematta jää erityisen motivoituneita ja henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tuomioistuintyöhön soveltuvia hakijoita.

Lisäksi malli, jossa hakija voitaisiin nimittää vain siihen tuomioistuimeen, jossa hänet on haastateltu, johtanee siihen, että potentiaalisia tuomioistuinurasta kiinnostuneita henkilöitä jää valitsematta tai he eivät edes hae tuomioistuinharjoitteluun. Helsingin käräjäoikeudessa aloittaa vuodessa yli 30 käräjänotaaria. Vuosittain aloittavista käräjänotaareista noin neljännes on haastateltu muualla kuin Helsingin käräjäoikeudessa. Helsingin käräjäoikeus ei ymmärrä, mitä merkitystä harjoittelun suorittamisessa on sillä, missä käräjäoikeudessa henkilö on haastateltu eikä pidä tarpeellisena sitä, että kaikkien Helsingin käräjäoikeudessa harjoittelun aloittavien käräjänotaarien pitäisi olla haastateltu Helsingin käräjäoikeudessa. Helsingin käräjäoikeudella on erittäin hyviä kokemuksia myös käräjänotaareista, joiden henkilökohtaiset ominaisuudet ja motivaation on arvioinut toinen käräjäoikeus. Jos on tarpeen, että käräjänotaari saa enemmän tietoa harjoittelun sisällöstä eri käräjäoikeuksissa, käräjäoikeuksien käräjänotaarien harjoittelusuunnitelmat voisi olla kerättyinä esimerkiksi Tuomarinkoulutuslautakunnan sivuille info-paketiksi.

Helsingin käräjäoikeus ei myöskään pidä mahdollisena, että heti haastattelun jälkeen voitaisiin keskustella aloitusajankohdista. Ensinnäkin käräjäoikeus katsoo, että hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun vuoksi kaikki hakijat pitää haastatella ennen kuin mahdollisia valintoja voidaan tehdä.

Muuta huomioitavaa

Helsingin käräjäoikeus suhtautuu varauksella hakukohteiden rajaamiseen. Kuten tässä lausunnossa on jo aiemmin viitattu, voi tämä käräjäoikeuden näkemyksen mukaan johtaa siitä, että potentiaalisia hakijoita ei hakeudu lainkaan käräjänotaariharjoitteluun ja toisaalta harjoitteluun päättyy henkilöitä, jotka eivät välttämättä sovellu tuomioistuintyöhön. Isojen kaupunkien hakujonoon voi jäädä erinomaisia hakijoita, jotka eivät pääse edes haastatteluun suuren hakijamäärän vuoksi. Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan tämä ei ole koko tuomioistuinlaitoksen etu.

Käräjäoikeus pitää erittäin kannatettavana tiedotuksen lisäämistä ja on tässä lausunnossakin tuonut esiin seikkoja, joista olisi hyvä tiedottaa hakijoita.

Lopuksi

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan järjestelmän haasteina on se, että tosiasiallisesti aika hakemuksen jättämisestä harjoittelun aloittamiseen venyy mahdollisista sujuvoittamisesta huolimatta niin pitkäksi, että työ- ja muut tilanteet hakijoilla muuttuvat. Kun harjoitteluajankohtaa ei ole myöskään mahdollista siirtää seuraavalle vuodelle, aiheuttaa tämä peruutuksia ja tilanteita, jossa sama hakija hakee harjoitteluun useampana vuotena.

Käräjäoikeus pitää kannatettavana sen selvittämistä, että lautakunta tekisi päätökset useassa erässä. Menettely todennäköisesti vähentäisi peruuntumisten määrää, kun lautakunta vuoden aikana ennen lopullista päätöstä tarkastaisi hakijoiden henkilökohtaisen elämäntilanteen. Edellä todetulla tavalla se voisi mahdollistaa myös lyhennetyn hakuajan säilyttämisen vuosittain kevätkaudella, kuitenkin siten, että määräykset alkavat budjettivuosittain. Hyvin toimiakseen menettely edellyttäisi toisaalta sitä, että käräjäoikeudet siirtyisivät yhdenmukaisiin aloitusajankohtiin. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan menettely olisi mahdollista ilman lainsäädäntömuutosta.

Hakijat myös pakkautuvat tiettyihin käräjäoikeuksiin. Hakijat ovat opiskelujen jälkeen hakeutuneet työelämään ja alueille, joissa lakimiestehtäviä on tarjolla ja vasta työkokemusta kartutettuaan voivat tulla valituksia harjoitteluun.

Käräjäoikeuden havaintojen mukaan hakijoissa on myös henkilöitä, joilla ei välttämättä ole aitoa tarkoitusta aloittaa harjoittelua, vaikka sinällään motivaation puute ei haastattelussa korostukaan.

Kuten jo lausunnon alussa on todettu, käräjäoikeuden näkemyksen mukaan menettelyn sujuvoittaminen edellyttäisi lainsäädännön muutosta.

Helsingin käräjäoikeus

Johanna Holkeri-Kauppila
hallintojohtaja

Jakelu

Tuomioistuinvirasto

Tiedoksi

laamanni Pakkala

02.06.2025

Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden
kehittäminen -työryhmälle

Asia Lausunto asiassa TIV/192/2025

Lausuman antaja Itä-Uudenmaan käräjäoikeus

Lausuma

Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa aloittaa vuosittain 20 notaaria (19 htv) neljässä erässä eli vuosittain 1.2., 1.5., 1.8. ja 1.11. Yksi 1.5. aloittavista notaareista siirtyy puolen vuoden jälkeen hallinto-oikeuteen ja yksi 1.11. aloittavista notaareista siirtyy puolen vuoden jälkeen hovioikeuteen. Vuosittain Itä-Uudenmaan käräjäoikeuteen nimetyistä notaareista useat peruuttavat tulonsa, ja peruutukset aiheuttavat huomattavasti lisätyötä, esimerkiksi istuntovuorojärjestelyjen osalta, myös käräjäoikeudessa - erityisesti, jos uutta notaaria ei ehditä nimetä samaan erään, jossa peruuttanut notaari olisi aloittanut.

Edellä kuvattua taustaa vasten muistiossa esitetty ajatus siitä, että valintamenettelyn tehokkuuden kannalta olisi jatkossa perusteltua pohtia sitä, että harjoittelupaikkoja voitaisiin julistaa haettavaksi ainakin kahtena erillisenä hakuna vuoden aikana (Muistio s. 5), on erittäin kannatettava. Erityisesti suurissa käräjäoikeuksissa, joissa notaarimäärä on vuosittain suuri, on harjoittelun aloittaminen jaksotettava useaan erään. Se, että valintamenettely olisi jaksotettu vuosittain kahteen erilliseen hakuun, vähentäisi erityisesti loppuvuoteen kohdistuvia peruutuksia. Nyt koko hakuprosessin ja harjoittelun aloittamisen välinen aika voi olla jopa 1,5 vuotta ja nimityksen ja harjoittelun aloittamisen välinen aika vuosi. Näissä tilanteissa hakijoiden on havaittu myös hakevan nimitystään seuraavan vuoden harjoittelupaikkoja, jos ensimmäinen saatu paikka ei ole ollut mieluisa. Vuoden aikana saatu työkokemus usein korottaa pisteitä sen verran, että tämä on monille mahdollista. Valintamenettelyn jaksottaminen kahteen hakuun, saattaisi vähentää tätä harjoittelupaikoilla ”shoppailua” merkittävästi.

Toimenpide-ehdotuksista

Toimenpide-ehdotuksista A ja B, pidämme kannatettavampana vaihtoehtoa A muistiossa mainituin perustein, minkä lisäksi toteamme seuraavaa:

Erityisen tärkeää olisi tiivistää hakumenettelyyn kuluva aikaa, vaikka se ei lyhennäkään nimittämisen ja harjoittelun aloittamisen välistä aikaa (Muistio kohta 5.1.).

Mitä tulee tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnalliseen yhtenäistämiseen (Muistio kohta 5.4.), tulee tässä ottaa huomioon muistiossa mainittujen seikkojen lisäksi se, että suuren notaarimäärän vaihtuminen kerralla vaikuttaa myös käräjäoikeuden työn organisointiin, koska notaarien toimivalta harjoittelun alussa on vähäisempi. Suurien notaarimäärien osalta (16 tai enemmän) tulee alkamisajankohtia olla vähintään neljä. Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa noudatettu jaksotus, on toiminut hyvin eikä yksikään notaarierä aloita kesälomakaudella, eikä kumpikaan hybridinotaareista siirry hallinto- tai hovioikeuteen kesälomakaudella.

Pidämme hyvänä ehdotettua opintomenestyspisteiden merkityksen vähentämistä valintamenettelyssä (Muistio 5.5.). Havaintojemme mukaan haastatteluissa on ollut käräjänotaariksi erittäin hyvin henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan soveltuvia hakijoita, joilla on ollut myös käräjänotaarin tehtävässä selviytymistä tukevaa työkokemusta, mutta joilla on ollut jopa vaikeuksia päästä haastatteluun heikomman opintomenestyksen takia. Vastaavasti emme kannata toimenpide-ehdotuksen B vaihtoehtoa, jossa haastattelupisteityksestä luovuttaisiin ja valintamenettely perustuisi pelkkään opintomenestykseen ja työkokemukseen. Opintomenestys ei välttämättä lainkaan korreloi käräjänotaarin tai myöskään tuomarin työssä tarvittavien muiden ominaisuuksien, kuten esimerkiksi päätöksentekokyvyn tai puheenjohtajalta vaadittavien suullisten taitojen kanssa. Mikäli haastatteluista luovuttaisiin, tulisi silloin vähintäänkin työkokemuksen pisteitystä muuttaa vastaamaan asessorivalinnan tyyppistä työkokemuspisteitystä, jossa syyttäjän, asianajajan tai oikeusavustajan sekä mahdollisesta muusta oikeudenkäytön alaan liittyvästä työstä saisi kaksinkertaiset tai muutoin korotetut pisteet. Kun nyt käräjänotaarit tulevat varsin erilaisista taustoista, on havaittavissa, että kaikista työtehtävistä ei lainkaan saa sellaista kokemusta, joka hyödyttäisi selviytymistä käräjänotaarin tehtävissä. Haastattelupisteityksellä voidaan asettaa hakijoita järjestykseen myös soveltuvuuden perusteella, ja kuitenkin karsia joukosta käräjänotaarin tehtäviin täysin soveltumattomat hakijat.

Pidämme joka tapauksessa kannatettavampana haastattelujen painoarvon lisäämistä suhteessa opintomenestyksestä saataviin pisteisiin. Tämän voisi toteuttaa myös yhdistämällä muistion kohdassa 5.5. esitetyn opintopisteiden laskemisen pelkästään OTM -tutkielman perusteella ja painottamalla haastattelusta saatavia pisteitä, jolloin pisteiden laskemisen vaatima työ määrä vähenisi ja haastattelujen painoarvo lisääntyisi. Tällöin opintomenestyksen ja työkokemuksen ohella tulisi huomioiduksi nykyistä paremmin henkilön soveltuvuus käräjänotaarin tehtäviin.

Peruutusten määrään vaikuttavista seikoista

Malli B ei välttämättä vähentäisi peruutusten määrää, koska jo nimityksen saaneet henkilöt voisivat edelleen hakea uutta harjoittelupaikkaa seuraavana vuonna kuten nykyisinkin ja siten saada itselleen mieluisamman harjoittelupaikan.

Mitä tulee nimityspäätösten viivästyttämiseen (Muistio 6.2.), tällä ei nähdäksemme olisi vaikutusta peruutusten määrään. Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa kärjänotaarit ovat saaneet valita, eniten pisteitä saanut ensin jne., harjoitteluajankohtansa aloittamisen. Läheskään aina valitut eivät valitse lähinnä olevaa aloitusajankohtaa, vaan ovat valinneet jonkin myöhäisemmän ajankohdan työ- tai perhesyihin vedoten tai halutessaan jommankumman hybridinotaarin paikan tai halutessaan suorittaa harjoittelun nimenomaan jommassakummassa käräjäoikeuden kansliassa. Koska nimitysten ajoittaminen ei myöskään lyhentäisi hakumenettelyn ja aloittamisen välistä aikaa, se ei nähdäksemme välttämättä vähentäisi peruutusten määrää, joiden syyt vaikuttaisivat pikemminkin johtuvan pitkästä hakuprosessista. Näihin syihin nimitysmenettelyn pitkittämisellä ei välttämättä pystyittäisi vaikuttamaan.

Laamanni

Timo Heikkinen

Lausunto Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmän muistion luonnoksesta (TIV/192/2025)

Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmälle

Taustaa

Kainuun käräjäoikeudessa on kaksi käräjänotaaria. Käräjänotaarit ratkaisevat huomattavan suuren osan rikosasioista ja hakemusasioista. Heidän toimenkuvansa on muutenkin hyvin monipuolinen käsittäen useimmat jutturyhmät. Jos toinenkin käräjänotaareista (= 50 % notaarivoimasta) osoittautuisi alisuorittajaksi, tämä näkyisi nopeasti viraston tuloksessa ja työilmapiirissä. On tavattoman tärkeää, että käräjäoikeuteen saadaan valittua hyvin suoriutuvat ja pieneen virastoon ongelmitta sopeutuvat käräjänotaarit.

Harva käräjänotaariksi hakijoista asettaa Kainuun käräjäoikeuden ensimmäiseksi tai muutenkaan kovin korkealle etusijajärjestyksessä. Osa näin tekeivistä on haastattelujen perusteella tapauksia, jotka eivät selviytyisi harjoittelusta ollenkaan tai eivät ainakaan ilman merkittäviä vaikeuksia. Maakuntaan yhteyksiä omaavat hakijat ovat harvassa, vaikka sinänsä sitoutuneita ottamaan paikan vastaan.

Kainuun käräjäoikeuteen pääsee käräjänotaariksi matalimmilla pisteillä.

Säännönmukaisesti vuosittain kahdesta esivalitusta käräjänotaarista toinen peruuttaa ja tilalle nousee vielä alemmilla pisteillä oleva hakija. Ainakin kolmen viime vuoden aikana on käynyt näin eli 50 % esivalituista on peruuttanut – ja he kaikki olleet Etelä-Suomesta. Toistaiseksi käräjäoikeuteen on lopulta kuitenkin valtaosin saatu hyvin suoriutuvat käräjänotaarit, joista noin puolet on muualta Suomesta ja sinne myös palaavat, kun taas puolella on valmiiksi jokin sidos maakuntaan. Neljään vuoteen voidaan sanoa yhden käräjänotaarin eli yhden kuudesta aiheuttaneen painavaa huolta harjoittelusta asianmukaisesti suoriutumisen suhteen.

Lausun seuraavassa hyvin laaditusta ja tiiviistä muistiosta tätä taustaa vasten Kainuun käräjäoikeuden näkökulmasta, sen kokemusten pohjalta.

Yhteiset toimenpide-ehdotukset (kohdat 5.1 – 5.5.)

Kohdat 5.1. ja 5.2. ovat selvästi kannatettavia. Hakijoille on syytä olla hakuvaiheessa informaatio myös siitä, että hakemusta ei täydennytetä. Olen työryhmän kanssa samaa mieltä siitä, että hakijan tulisi sentään pystyä tekemään hakemus kerralla. Toki voidaan huomauttaa, että inhimillisiä virheitä käy kaikille. Tunteimatta täydennystarpeita tarkemmin hätkähdyttää, miten laajasta työstä täydennyttämisessä on kyse.

Kohta 5.3. ei ole Kainuun käräjäoikeudelle ongelma, joskaan en pidä sitä välttämättömänä täältä katsoen.

Kohta 5.4. koskee alkamisajankohtien yhdistämistä. Koulutuksen oikea-aikaisuus on Kainuun käräjäoikeudenkin osalta ollut ongelma, joskin tällä hetkellä ajoituksen tilanne on kohtuullinen. Riippuu tietysti siitä, mihin aloitusajankohtiin yhdistämisessä päädyttäisiin, voiko tätä kohtaa ehdoitta kannattaa. Lisäksi Kainuussa on vain kaksi notaaria vuodessa. Niin sanotut notaarivideot ovat kuitenkin katsottavissa milloin tahansa, samoin virasto pystyy vapaasti antamaan tarvittavaa sisäistä koulutusta notaareille. Kaiken kaikkiaan suhtaudun siten tähän ehdotuskohtaan varauksellisesti.

Kohdassa 5.5. esitetyt näkemykset ovat selvästi kannatettavia. Opintomenestyksen painoarvoa tulee tavalla tai toisella vähentää ja sen arviointia yksinkertaistaa. OTM-tutkielma voisi olla yksinkertainen ja selkeä pisteytysperuste, en ainakaan itse keksi parempaa. Näen, että opinnoissa hyvin menestyvällä on lähes poikkeuksetta myös hyvä arvosana tutkielmasta. Tutkielman arvosana on tästä seuraten kelpo, yksikertainen mittari niistä ominaisuuksista, jotka opintomenestykseen johtavat. Lisäksi tutkielma mittaa nimenomaan tekijöitä, joilla on arvoa käräjänotaarin tehtävässä, jopa pitkälti tutkielman aiheesta riippumatta. Omat kokemukseni jatkotutkintoja suorittaneista käräjänotaareista eivät puolla sitä, että näistä tutkinnoista tulisi saada nykyistä enemmän pisteitä.

Mallit A ja B

Pidän tässä vaiheessa mallia A parempana kuin mallia B. Haastattelun painoarvon lisääminen olisi toivottavaa, koska se tosiaan antaisi käräjäoikeudelle enemmän liikkumavaraa. Kun malliin A yhdistettäisiin kohtien 5.1. – 5.5. toimenpiteitä tilanne paranisi mielestäni merkittävästi myös Kainuun käräjäoikeuden osalta. Uskoakseni peruuttamiset vähentyisivät Kainuussa näillä muutoksilla.

Hakukohteiden rajoittaminen

Kainuun käräjäoikeuden näkökulmasta katsottuna hakukohteiden rajoittamista ei kannata puoltaa. Mitä useampi hakija laittaa myös Kainuun jollekin sijalle hakemuksessaan, sitä paremmat mahdollisuudet Kainuuseen on ylipäätään saada notaareja ja potentiaalisten kelpolisten hakijoiden populaatio lienee tällöin suurin mahdollinen.

Käräjäoikeus voi yrittää itsekin vakuuttaa hakijoita prosessin aikana siitä, että Kainuusta saatua paikkaa ei kannata peruuttaa. Yllättävänkin paljon on ollut kiinnostusta ympäri valtakuntaa suorittaa korkeakouluharjoittelu Kainuun käräjäoikeudessa. Tämä herättää toivoa siitä, että tulevaisuudessakin on riittävästi kiinnostusta myös tuomioharjoitteluun Kainuun käräjäoikeudessa.

Tuomioistuinvirasto

Jyrki Rinnemaa

Laamanni

KANTA-HÄMEEN KÄRÄJÄOIKEUS
Laamanni Petteri Palomäki
Arvi Kariston katu 5
13100 Hämeenlinna

KHKO/769/2025

1.6.2025

LAUSUNTO KÄRÄJÄNOTAARIEN VALINTAMENETTELYN SUJUVUUDEN KEHITTÄMINEN - TYÖRYHMÄN MUISTION LUONNOKSESTA

Tuomioistuinvirasto on 14.5.2025 pyytänyt Kanta-Hämeen käräjäoikeudelta lausuntoa (TIV/192/2025) Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmän muistion luonnoksesta.

Kanta-Hämeen käräjäoikeus kannattaa kaikkia muistion jaksossa 5 molemmille malleille (A ja B) yhteisiä toimenpide-ehdotuksia. Kohdassa 5.4. ehdotettu harjoittelun alkamisajankohtien valtakunnalliseen yhtenäistämiseen liittyvä työryhmänkin esiin nostamat käräjäoikeuksien erilaisiin kokoihin liittyvät haasteet. Yhtenäistäminen olisi joka tapauksessa tarpeen, jotta käräjänotaareille annettava valtakunnallinen koulutus tapahtuisi mahdollisimman sopivina ajankohtina.

Kanta-Hämeen käräjäoikeus ei työryhmän tavoin kannata hakijoiden työkokemuksen pisteytystä muuttaa vastaamaan asessorivalinnan pisteytystä.

Työryhmän ehdottamista malleista Kanta-Hämeen käräjäoikeus kannattaa Malli A:ta. Haastattelusta annettavan enimmäispistemäärän korottaminen 12 pisteeseen korostaisi riittävästi hakijan henkilökohtaisten ominaisuuksien merkitystä valinnassa.

Malli B:llä on ansionsa, mutta arviointiasteikko vaikuttaa karkealta. Sinänsä olisi suotavaa, että hakija tulisi valituksi siihen käräjäoikeuteen, jossa hänet on haastateltu, mutta siihen voitaneen vaikuttaa muillakin keinoin, esimerkiksi rajoittamalla hakukohteita. Samoin haastattelusta annettavien enimmäispistemäärän korottaminen saattaa johtaa tähän suuntaan, kun niissä voidaan ottaa huomioon tarpeellisia käräjäoikeuskohtaisia seikkoja.

Mikäli arviointiasteikko olisi kaksiportainen, vastaisi riittävien henkilökohtaisten ominaisuuksien puuttuminen nykyisessä asteikossa 0 pistettä. Tällöin olisi harkittava tulisiko hakijalla edelleen olla oikeus pyytää uusintahaastattelua tuomarinkoulutuslautakunnassa. Nykyisessä järjestelmässä 0 pistettä on suhteellisen harvinainen. Mikäli tällaisten arvontien määrä Malli B:ssä lisääntyisi, tulisivat uusintahaastattelupyynnöt todennäköisesti lisääntymään, mitä ei voida pitää toivottavana.

Petteri Palomäki
laamanni

Lähettilä: Vistilä Tomi (KO) <tomi.vistila@oikeus.fi>

Lähetetty: tiistai 27. toukokuuta 2025 17.59

Vastaanottaja: TIV Tuomioistuinvirasto <tuomioistuinvirasto@oikeus.fi>

Kopio: _____

Aihe: Lausuntopyyntö kärjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen-työryhmän muistion luonnoksesta, Dnro TIV/192/2025

Keski-Suomen kärjäoikeus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asiassa.

Kärjäoikeus kannattaa:

1. Hakemusajankohdan myöhentämistä ja rajaamista ehdotetulla tavalla (kohta 5.1)
2. Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopumista siten, että hakemuksen täyttöön liittyvä ohjeistus täydennetään kattavaksi siten, että se vastaa niiden täyttämässä käytännössä havaittuihin puutteisiin (kohta 5.2)
3. Haastatteluiden ajankohtien valtakunnallista yhtenäistämistä (kohta 5.3)
4. Hakemuspisteytyksen yksinkertaistamista ehdotetulla tavalla ja haastatteluiden painoarvon merkityksen korostamista (kohta 5.5. ja 5.6 Malli A).

Kärjäoikeus ei sen sijaan kannata:

1. Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallista yhtenäistämistä (kohta 5.4).

Kukin Suomen 20 kärjäoikeudesta on omanlaisensa ja kaikki ovat sopeuttaneet sekä kärjänotaarien lukumäärän samoin kuin kärjänotaarien ohjauksen ja opastuksen omaan toimintaansa. Esimerkiksi Keski-Suomen kärjäoikeudessa on kuusi vuoden tuomioistuinharjoittelun suorittavaa kärjänotaaria, jolloin uusi vuoden notaari aloittaa joka toinen kuukausi. Kärjäoikeudessa on lisäksi yksi yhdistelmänotaari, joka aloittaa heinäkuussa. Kärjäoikeus on pystynyt rytmittämään harjoittelua tukevalla tavalla asioiden jaon sekä kärjänotaareiden yleisen perehdytyksen ja ohjauksen myös yhdistelmänotaarin osalta.

2. Mallia B (kohta 5.7.1)

Kärjäoikeus pitää ehdotettua mallia liian rajuna ottaen huomioon, että enemmistö tuomioistuinharjoitteluun hakeutuvista on kuitenkin lakimiesuran alkuvaiheessa olevia juristeja. Erojen hakeminen pisteytyksen kautta, kelvolle kärjänotaarille haastattelussa asetettu kaikille avoin pistemäärä samoin kuin mahdollisuus uusintahaastatteluun turvaa paremmin hakijan oikeusturvan ja on omiaan vähentämään haastattelun jälkeisiä yhteydenottoja.

Kärjäoikeus kannattaa sen sijaan sitä, että hakukohteiden rajoittamista selvitetäisiin myös virkamiesoikeuden näkökulmasta (kohta 6.1). Työryhmän ehdottama viisi hakukohdetta olisi kärjäoikeuden mielestä hyvä määrä.

Jyväskylässä 27.5.2025

Tomi Vistilä
Laamanni/lagman
Keski-Suomen kärjäoikeus

PL 534, 40101 Jyväskylä
Cygnaeuksenkatu 1, Jyväskylä
029 56 48115, 050 4183321
etunimi.sukunimi@oikeus.fi

**KESKI-SUOMEN
KÄRÄJÄOIKEUS**

Tämä viesti on tarkoitettu ainoastaan sen oikealle vastaanottajalle ja se saattaa sisältää salassa pidettävää tietoa. Tuhoa viesti ja ilmoita välittömästi asiasta sähköpostitse lähettäjälle, mikäli tämä viesti ei ole tarkoitettu sinulle. Se, joka on ottanut vastaan tai muutoin saanut tiedon sähköisestä viestistä, jota ei ole hänelle tarkoitettu, ei saa ilman viestinnän osapuolen suostumusta ilmaista tai käyttää hyväksi viestin sisältöä tai tietoa viestin olemassaolosta, ellei laissa toisin säädetä (laki sähköisen viestinnän palveluista 136 § 4 mom.). Keski-Suomen käräjäoikeuden tietosuojaselosteet ovat saatavilla osoitteesta:

<https://oikeus.fi/karajaoikeudet/keski-suomenkarajaoikeus/fi/index/tietosuoja.html>

Detta meddelande är endast avsett för dess rätta mottagare och det kan innehålla sekretessbelagd information. Du bör förstöra meddelandet och omedelbart meddela avsändaren ifall meddelandet inte är avsett för dig. Den som har tagit emot eller annars fått kännedom om ett elektroniskt meddelande som inte är avsedda för honom eller henne, får inte utan samtycke av en kommunikationspart röja eller utnyttja meddelandets innehåll, om inte något annat föreskrivs i lag. (lag om tjänster inom elektronisk kommunikation 136 § 4 mom.).

Mellersta Finlands tingsrätts dataskyddsbeskrivningar kan fås på adressen:

<https://oikeus.fi/karajaoikeudet/keski-suomenkarajaoikeus/fi/index/tietosuoja.html>

This email is intended solely for the use of the intended recipient and it may contain confidential information. If you are not the intended recipient, please delete this e-mail from your system and notify the sender immediately by email. Whoever receives or obtains in any other way knowledge of an electronic message not intended for him or her shall not disclose or make use of the content or traffic data of such a message, or the knowledge of its existence, without the consent of a party to the communication, unless otherwise provided by law (act on Electronic Communications Services 136 § subsection 4).

More information about the Data Protection in the Central Finland District Court:

<https://oikeus.fi/karajaoikeudet/keski-suomenkarajaoikeus/fi/index/tietosuoja.html>

28.5.2025

Julkinen

Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmälle

Asia

Lapin käräjäoikeuden lausunto työryhmän muistion luonnoksesta, TIV/192/2025.

Lausunto

Lapin käräjäoikeus yhtyy työryhmän näkemyksiin siitä, että muutoksia nykyiseen valintamenettelyyn tarvitaan. Nykytilanteen ongelmakohdat on kuvattu muistiossa hyvin. Hakumenettely kestää aivan liian pitkään ja hakijoiden olosuhteet ehtivät muuttua moneen kertaan ennen harjoittelun aloittamista. Tämä johtaa paikkojen peruuntumisiin ja lykkäämisiin.

Lapin käräjäoikeus kannattaa muistion kohdissa 5.1., 5.2. ja 5.3. esitettyjä toimenpide-ehdotuksia. Haun kokonaispituutta pystytään näillä toimenpiteillä lyhentämään selvästi. Haastattelut voidaan suorittaa tiiviisti. Haastattelujen aikataulussa tulisi ottaa huomioon kesäloma-aika ja muut alkusyksyyn ajoittuvat käräjäoikeuksien johtoa työllistävät tehtävät.

Kohdassa 5.4. ehdotettua tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohdtien yhtenäistämistä Lapin käräjäoikeus ei näe keskeisenä seikkana, jolla voitaisiin poistaa nykyisiä ongelmia. Käräjänotaarien määrä on niin erilainen eri käräjäoikeuksissa, että kaikille toimivaa mallia on hankala rakentaa.

Kohdassa 5.5. ehdotettua opintomenestyksen arviointia pelkästään OTM-tutkielman pohjalta käräjäoikeus pitää myös ongelmallisena. Pisteiden tarkastustoiminnan monimutkaisuus on konkreettinen ongelma, mutta ehdotetussa mallissa OTM-tutkielman painoarvo kasvaa liikaa ja opintomenestyksen arviointi on liian yksipuolista. Tutkielma tehdään opintojen loppuvaiheessa ja tutkielman laatimiseen voivat käytännössä vaikuttaa myös muut asiat, kuin kyky oikeudelliseen ajatteluun ja kirjoitus- ja analysointitaidot. Tutkielman arvosana ei välttämättä anna oikeaa kuvaa hakijan taidoista.

Kohdassa 5.6. Lapin käräjäoikeus kannattaa mallia A. Haastattelun painoarvoa ei tule vähentää, vaan lisätä. Haastattelulla on tärkeä merkitys arvioitaessa hakijoiden tosiasiallista kykyä ratkaisujen tekemiseen ja käräjänotaarina toimimiseen.

Työryhmän muistio on käsitelty ja käräjäoikeuden lausunnon perusteet on valmisteltu johtoryhmän ja käräjänotaarien vastuutuomarin yhteistyönä.

Janika Kaski
Laamanni

1.6.2025

Tuomioistuinvirastolle

Viite Tuomioistuinviraston lausuntopyyntö 14.5.2025 (TIV/192/2025)

Asia Kärjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen

Oulun kärjäoikeus lausuu kärjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittämisestä muistion otsikointia noudattaen seuraavan.

5.1. Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen

Oulun kärjäoikeus pitää ehdotusta kannatettavana. Erityisesti kesälomakauden hyödyntäminen hakuajana on kannatettava ehdotus.

5.2. Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen

Oulun kärjäoikeus pitää ehdotusta kannatettavana. Tuomarin työhön hakeutuvalta voidaan edellyttää, että hänen hakemustaan ei tarvitse täydennyttää.

5.3. Haastattelujen ajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Ehdotusta pidetään parannuksena siihen, että haastattelut ja erityisesti niiden ajankohdista sopiminen on nykyisin osunut kesälomakauteen. Yhden hakukierroksen mallissa nimitysajankohdat voisi pilkkoa neljään osaan. Oulun kärjäoikeudessa notaarit aloittavat 1.2, 1.5, 1.8 ja 1.11, joten nimitysten tekemisen ajankohdat voisivat olla esimerkiksi 1.11., 1.2, 1.5 ja 1.8 eli noin kolme kuukautta ennen harjoittelun aloitusta. Tuomarinkoulutuslautakunta voisi tehdä turvallisuusselvitykset jo ennen kärjänotaareiden nimittämistä. Nimitysajankohtien pilkkominen todennäköisesti vähentäisi peruutuksista aiheutuvaa ylimääräistä työtä. Valintaprosessi tulisi rakentaa esimerkiksi siten, että haastattelut ovat toukokuussa ennen kesälomia tai syyskuussa niiden jälkeen.

5.4. Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Oulun kärjäoikeudessa uusia notaareita aloittaa neljä kertaa vuodessa 1.2, 1.5, 1.8 ja 1.11. Oulussa notaareita on yhtä aikaa noin 12. Oulun aloitusrytmi on kehittynyt edellä kerrotuksi vuosien varrella erilaisten mallien ja niistä saatujen kokemusten perusteella.

Nyt käytössä oleva rytmi on monella tavalla hyväksi havaittu. Nykyiset aloitusajankohdat on nähty hyväksi notaarien systemaattisen ja laadukkaamman perehdyttämisen kannalta. Aikaisemmin notaareita aloitti Oulussa kuusi kertaa vuodessa kahden kuukauden välein, mikä osoittautui työlääksi. Nykyiset aloitusajankohdat sopivat hyvin myös kärjänotaarikoulutuksen ajankohtiin. Oulun kärjäoikeus ehdottaa, että tuomioistuinharjoittelun ajankohdat yhtenäistetään Oulun kärjäoikeudessa käytössä olevien aloitusajankohtien mukaisesti.

5.5. Hakemuspisteytyksen tarkastamisen keston lyhentäminen yksinkertaistamalla pisteytystä

Kohdan 4.2 D) mukaan opintokeskiarvojen laskenta vie 1–1,5 viikkoa työaika. Tuo aika ja siitä aiheutuva viive valintamenettelyyn ei vaikuta merkittävältä. Parhaan kuvan hakijoista antaa monipuolinen arviointi, johon olennaisena osana kuuluu menestys monivuotisisissa yliopisto-opinnoissa, olipa sitten kysymys aineopinnoista tai tutkielman arvosanasta. Opintomenestyksen arviointi yksin tutkielman arvosanan perusteella voisi muodostua liian pistemäiseksi ottaen huomioon OTM-tutkinnon laajuus. Tällainen pistemäinen arviointi voisi pahimmillaan johtaa opintosuoritusten optimointiin, mikä ei ole toivottavaa laajemminkaan nuorten lakimiesten työelämävalmiuksia ajatellen. Opintomenestyksen arvioinnissa voisi harkita otettavan huomioon myös tuomioistuintyön kannalta keskeisten oppiaineiden arvosanat (esim. rikosoikeus, prosessioikeus, velvoiteoikeus). Toisaalta työryhmän arvio siitä, että osa tuomarin uralle haluavista juristeista ei jättäisi hakematta heikkojen arvosanojen vuoksi on huomion arvoinen. Toisaalta arviointi yksin tutkielman perusteella voisi sekin vaikuttaa tuomioistuinuralle hakeutumiseen.

5.6 ja 5.7 Mallit A ja B

Oulun kärjäoikeudessa tätä lausuntoa laadittaessa käydyissä keskusteluissa sekä malli A että malli B ovat saaneet kannatusta. Mielipiteet ovat siis hajautuneet.

Kärjänotaarien valintamenettelyn tulisi jatkossakin perustua riittävän monipuolisesti arvioivaan ja tasapainoisesti pisteytettyyn menettelyyn. Tämän tulisi perustua opintomenestykseen aineopintojen ja tutkielma osalta sekä työkokemukseen ja haastatteluun. Oulun kärjäoikeuden kokemuksen mukaan nykyinen valintamenettely on tuottanut kärjäoikeudelle hyvää notaariainesta. On selvää, että kaikki rekrytointimallit tuottavat myös epäonnistumisia.

Henkilökohtaisten ominaisuuksien, kuten päätöksentekokyvyn, yhteistyötaitojen, motivaation, esiintymiskyvyn ja työtehokkuuden selvittäminen osana rekrytointiprosessia on tärkeää myös notaarien arviointimenettelyssä. Mallissa A on vaarana se, että väistämättäkin lyhyeen haastatteluun perustuva henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointi saa kokonaispisteytyksessä liian suuren painoarvon.

Mallin B puolesta puhuu menettelyn selkeys, tehokkuus ja ne edut, jotka on tuotu esille muistiossa. Siinä on myös tuotu esille, että Ruotsissa tuomioistuinharjoittelijoiden valintamenettelyyn ei sisälly lainkaan haastatteluita. Mikäli kokemukset Ruotsista ovat olleet myönteisiä, Oulun kärjäoikeus ei näe estettä mallin B käyttöönottoon Suomessa. Tällöin, kuten muistiossakin on todettu, opintomenestyksen ja työkokemuksen pisteytys

ja painoarvo on syytä arvioida uudelleen. Lisäksi haastattelujen tavoite, sisältö ja arviointi (riittävät ominaisuudet / ei riittäviä ominaisuuksia) on syytä ohjeistaa huolellisesti - erityisesti sen osalta, millä kriteereillä hakijalla ei voida katsoa olevan riittäviä ominaisuuksia.

Vaihtoehtoisista malleista Oulun käräjäoikeus pitää mallia B enemmän toteuttamiskelpoisena.

Laamanni

Turtiainen Kari
91318548L

Allekirjoittaja Turtiainen Kari 91318548L
DN: cn=Turtiainen Kari 91318548L,
c=FI, o=Oulun käräjäoikeus,
email=kari.turtiainen@oikeus.fi
Päivämäärä: 2025.06.01 22:18:45
+03'00'

Kari Turtiainen

Tämän lausunnon valmisteluun on osallistunut käräjätuomari, käräjänotaariyksiön vastuutuomari Pekka Nissilä.

PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUS
Kelloportinkatu 5 A
33100 Tampere

LAUSUNTO PIRKO/1562/2025
26.5.2025

Tuomioistuinvirasto
tuomioistuinvirasto@oikeus.fi

LAUSUNTO TYÖRYHMÄMUISTION LUONNOKSESTA

Asia: Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen

Viite: TIV/192/2025

Pirkanmaan kärjäoikeus pitää muistiolounnosta selkeästi ja riittävän monipuolisesti laadittuna seuraavin kommentein.

Muistiolounnos ei sisältänyt ehdotusta käräjänotaarien nimittämismenettelyn ja nimitysvallan palauttamisesta kärjäoikeuden laamannille, mitä olisi pidettävä parhaimpana ratkaisuna nopeuden ja tarkoituksenmukaisuuden kannalta. Jos tehtävä olisi kärjäoikeudella, saavutettaisiin tarvittava nopeus ja jousto muuttuvissa tilanteissa kaikkein parhaiten.

Työryhmälle ei ole kuitenkaan annettu valtuuksia tutkia ehdotuksia, jotka vaatisivat lainsäädäntömuutoksia. Sen vuoksi tässä muistiosta annettavassa lausunnossa ei ole edellistä kappaletta enempää avattu parhaimpana pidettävää vaihtoehtoa.

Muistion jaksossa ”4.2. Nykyisen valintamenettelyn ongelmakohdat” on kattavasti löydetty keskeisimmät tekijät, jotka vaikuttavat siihen, ettei nykyistä valintamenettelyä voida pitää täysin onnistuneena.

Jaksossa ”5 Toimenpide-ehdotukset” on hyvin löydetty erilaisia keinoja lyhentää valintamenettelyyn kuluva aikaa. On tärkeä huomata, että monipolvisessa ja erilaisia vaiheita sisältävässä menettelyssä vähäisetkin ajansäästöt eri kohdissa muodostavat kokonaisuudessa merkittävän säästön ja toivottavasti sen mukana peruutuksetkin vähenevät.

Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen (5.4.) ei välttämättä tuo ajansäästöä. Sen haittapuolena on, että yksittäisen tuomioistuimen mahdollisuudet järjestää tehokas juttuvirtaus ns. massaluonteisissa asioissa voi vaikeutua ja tuottavuus kärsiä, jos käräjänotaari aloittavat esim. ryppäissä kolmen kuukauden välein.

Työryhmä on esittänyt mallit A ja B. Niissä on kummassakin hyviä puolia. Tärkeintä olisi, että haastattelun, joka on tärkeä säilyttää kärjäoikeuksissa, lopuksi tai hyvin pian sen jälkeen voitaisiin tehdä sopimus aloittamisesta ja aloitusajankohdasta, minkä jälkeen kärjäoikeus tekisi esityksen lautakunnalle lyhyine perusteluineen. Laamanni voisi ilmoittaa hakijalle, että hän tulee esittämään tätä ja sovittua ajankohtaa tuomarinkoulutuslautakunnalle. Tällaisella menettelyllä voisi olla peruutuksia vähentävä vaikutus.

Yhteenvetona voidaan todeta, että työryhmä on löytänyt hyviä aihioita kärjänotaarien valintamenettelyn kehittämiseksi.

Asiasta on keskusteltu johtoryhmässä.

Allekirjoittaja Antero Nuotto
DN: cn=Antero Nuotto, c=FI, o=Pirkanmaan
kärjäoikeus, email=antero.nuotto@oikeus.fi
Päivämäärä: 2025.05.26 15:41:32 +03'00'

Laamanni

Antero Nuotto

22.5.2025

PKKO/424/2025

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus kiittää mahdollisuudesta lausua käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittämistä koskevan työryhmän muistion luonnoksesta.

Yleistä

Ehdotettua hakuajan lyhentämistä ja sijoittamista kesäajalle voidaan pitää kannatettavana valintaprosessin tehostamisen kannalta. Tämän myötä haastatteluajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen ja haastatteluajankohtien määrittäminen hyvissä ajoin olisivat mahdollisia, mikä mahdollistaisi tuomioistuimissa haastatteluressin varaamisen hyvissä ajoin.

Varsinkin hakuaikaa lyhennettäessä, hakemusten täydennysmenettelystä luopumista voidaan pitää perusteltuna. Mikäli täydennyttämisestä luovutaan, tulisi ennakkolisesti toteuttaa kohdassa 6.2. esitetyt hakijoiden tietoisuutta lisäävät toimenpiteet. Jonkinlaisena ”kelpoisuusmittarina” voitaneen pitää sitä, kykeneekö hakija hyödyntämään saatavilla olevaa tietoa ja laatimaan sellaisen hakemuksen, jota ei tarvitse täydentää.

Käräjäoikeus esittää harkittavaksi, voisiko turvallisuusselvityksen hankkimista koskevan suostumuksen pyytäminen tulla kysymykseen jo hakemuksen yhteydessä?

Sikäli, kun voimassa oleva lainsäädäntö sen mahdollistaa, hakukohteiden rajaamista esimerkiksi viiteen voidaan pitää kannatettavana peruutusten niihin liittyvän lisätyön vähentämiseksi. Toisaalta on otettava huomioon myös se, että hakukohteiden rajaaminen voi johtaa siihen, että pienimpiin käräjäoikeuksiin ei tule hakijoita, jolloin pitää miettiä, miten niihinkin saadaan auskultantteja.

Harjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallista yhtenäistämistä ei voida pitää kannatettavana nykyisillä resursseilla. Yhtenäistäminen ei lähtökohtaisesti palvelisi tuomioistuinten oikeutta järjestää oma toimintansa. Yhtenäistettäessä aloitusajankohdat määräytyisivät todennäköisesti isojen virastojen tarpeiden mukaisesti ”sanelupolitiikalla”, mikä johtaisi siihen, että varsinkin pienimmille virastoille ajankohdat voisivat olla hyvin epätarkoituksenmukaisia ja notaarien lopetusten ja aloitusten välillä voisi olla useampia ”tyhjiä kuukausia”, mikä olisi toiminnan järjestämisen kannalta varsin haitallista.

Opintomenestyksen pisteytyksen painoarvon vähentämistä voidaan pitää kannatettavana. Varsinkaan perusopintoihin painottuvan oikeusnotaarin tutkinnon arvosanoille ei tulisi antaa sanottavaa merkitystä arvioitaessa henkilön soveltuvuutta tuomioistuinharjoitteluun. Myös OTM-tutkielman merkitys on kyseenalainen, koska tutkielman aihe ei usein palvele notaarien lainkäyttötehtäviä ja joka tapauksessa kyse on laajuudeltaan suppeasta alasta.

Työryhmässä ei saanut kannatusta työkokemuspisteytyksen muuttaminen asessorivalinnan mukaiseksi. Muistiossa ei ole avattu tämän syitä. Vaikka pisteytystä ei muutettaisi asessorivalintaa vastaavaksi, ei painotetun työkokemuksen mahdollisuutta tulisi poissulkea. Soveltuvuuden kannalta opintomenestystä merkityksellisempää on usein aikaisempi työkokemus. Tuomioistuinlakimiehen tehtävät (mm. syyttäjä ja avustaja) antavat lähtökohtaisesti parhaat edellytykset tuomioistuinharjoitteluun. Selvää on, että painotetun työkokemuksen merkitys ei saisi

22.5.2025

PKKO/424/2025

ylikorostua, sillä hyvinkin menestyksekkäitä harjoittelun suorittajia tulee myös muunlaisilla työtaustoilla.

Mallien A ja B vertailu

Mallissa A esitettyä henkilökohtaisten ominaisuuksien korostamista haastattelun merkitystä lisäämällä voidaan pitää kannatettavana. Edellä todetusti opintomenestyksen merkitystä soveltuvuuden arvioinnissa tulisi vähentää ja myös aikaisempi työkokemus (varsinkin, jos ei ole toiminut tuomioistuintehtävissä) antaa enemmän tai vähemmän luotettavia viitteitä soveltuvuudesta. Haastatteluista saatavan hyödyn lisäämiseksi haastattelukysymysrunkoa tulisi edelleen kehittää niin, että se mittaisi paremmin soveltuvuutta mm. päätöksentekokykyä ja paineensietokykyä. Haastattelujen merkityksen kasvaessa olisi toivottavaa, että hakijat tulisivat ainakin lähtökohtaisesti valituiksi sinne, missä heidät on haastateltu. Muuten haastatteluissa tehdyt havainnot – jotka strukturoidusta kysymysrungosta huolimatta ovat enemmän tai vähemmän subjektiivisia – menevät osittain hukkaan.

Mallissa B kannatettavana voidaan pitää hakijoiden sijoittumista haastatteleviin tuomioistuiimiin edellä mallin A osalta lausutuin perustein. Muuten mallissa esitettyä haastattelijan merkityksen vähentämistä ei voida pitää kannatettavana ottaen huomioon edellä mallin A osalta lausuttu haastattelujen tärkeydestä soveltuvuuden arvioinnissa.

Lausunnon on laatinut notaareiden vastuutuomari, kärjätuomari Janne Nevala

Laamanni

Marika Siiki

TUOMIOISTUINVIRASTOLLE

Lausunto käräjänotaarien valintamenettelyn uudistamisesta TIV/192/2025

Nykyisen valintamenettelyn ongelmakohdista

Hakuajankohta on hyvin aikainen suhteessa seuraavan vuoden aikana aikaisintaan vasta noin 9 kk ja myöhäisimmillään vasta yli 1½ vuotta hakuajan jälkeen alkavaan tuomioistuinharjoitteluun. Käytännössä kuitenkin olosuhteiden muuttumisesta johtuneet peruuntumiset ovat usean vuoden ajanjaksolla olleet hyvin harvinaisia, koska motivoituneet hakijat ovat sen mitä ilmeisemmin ottaneet huomioon. Lisäksi vuoden lopulla lukkoon lyödyissä lopullisissa alkamisajankohdissa on pystytty hyvin huomioimaan perustellut toiveet ja esteet yhteistyössä valittujen kanssa. Hakuajankohdan myöhentäminen olisi joka tapauksessa perusteltua, mutta olennaista muutosta nykyiseen tuskin on saatavissa aikaan – viitaten jäljempänä lausuttuunkin.

Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä olisi syytä luopua, mikä edellyttää siitä ilmoittamista sekä ohjeiden selventämistä.

Pohjois-Savon käräjäoikeudessa haastattelut on vuodesta toiseen toteutettu heti kesäaikana, jolloin lainkäyttö on vähäisempää ja haastateltavat hyvin tavoitettavissa. En siis allekirjoita sitä, ettei valintamenettely etene kesäaikana. Vain yksittäisiä haastatteluja on siirretty kesälomakauden jälkeen.

Hakemuspisteiden tarkistamiseen kuluva aika ei ole kokonaisuuden kannalta merkityksellinen ottaen huomioon niiden merkitys nykyisessä valintajärjestelmässä. Työtodistusten osalta olisi mahdollista ohjeistaa se, että niistä pitää selvästi ilmetä se, onko kysymys juristin työtehtävästä ja minkä tasoisesta (harjoittelija, avustava vai juristi) uhalla että ne muutoin jäävät ottamatta huomioon.

Haastatteluiden valtakunnallisen eriaikaisuuden osalta minulle ei avaudu, mikä ongelma siitä aiheutuu. Virastoissa haastattelut järjestetään kokoonpanolla, jolla on mahdollisuus osallistua haastatteluihin, ja niihin voivat osallistua myös hovi- ja hallinto-oikeus, joihin on

Postiosoite

Kuopion kanslia
PL 44
70101 Kuopio

Käyntiosoite

Kuopion kanslia
Tulliportinkatu 35
70110 Kuopio

Puhelin

029 5648500

Sähköposti

pohjois-savo.ko@oikeus.fi

menossa yhdistelmänotaareita. Haastattelut vievät runsaasti aikaa ja resursseja ja ne on pakko järjestää virastoissa sen mukaan kuin kumpaakin on käytettävissä.

Tulosneuvotteluiden vaikutus lopulliseen valintatilanteeseen lienee usein miten satunnaista ja vaikutus marginaalinen.

Hakukohteiden rajoittamattomuuteen olisi syytä puuttua. Työryhmän näkemykseen yhtyen totean, että lain selvä sanamuoto ei estä rajoittamista. Sanamuodon mukaan hakemuksen voi tehdä samalla kertaa useaan hakukohteeseen, mikä on yhtä kuin moneen mutta ei välttämättä yhtä kuin kaikkiin. Esitöissä, joihin en tosin ole perehtynyt, hahmotellulla ei pitäisi olla merkitystä, jos lopullisen lain sanamuoto ei ole tulkinnanvarainen.

Täyttämättä jääneet paikat, jos sellaisia missään on, edellyttäisivät ilmeisesti täydennysmenettelyä, ja peruutuspaikkoja ymmärtääkseni tarjotaan vain niille, jotka ovat ilmoittaneet sen(kin) kohteen hakukohteekseen. Mietin mahdollistaisiko hakukohteiltaan rajoitettu (esim. 3-5) järjestelmä esimerkiksi sellaisen, että jos jonnekin ei ole riittävästi hakijoita, paikkaa tarjottaisiin hakukohteista riippumatta ensimmäiselle valitsematta jääneelle, joka ei hänelle sopimattomasta paikkakunnasta kieltäytyessään kuitenkaan menettäisi paikkaansa varasijalla. Samoin voitaisiin menetellä peruutuspaikkojen kanssa. Täyttämättä jääneiden paikkojen tai peruutuspaikkojen tarjoamista pistejärjestyksessä kaikille varasijalla oleville voisi perustella juuri sillä, että varsinaisen haun hakukohteiden määrä oli rajattu. Mahdollisuus tällä tavoin ”täydentää” hakemusta näissä tapauksissa jalkikäteen olisi luonnollisesti tuotava ilmi jo varsinaisessa haussa.

Tuomarinkoulutuslautakunta ja sen sihteeri osannevat arvioida, yksinkertaistaisiko hakukohteiden rajaaminen ja täyttämättä jääneiden paikkojen sekä peruutuspaikkojen tarjoaminen kaikille varasijalla oleville pistejärjestyksessä menettelyä – sikäli kuin se normien valossa on mahdollista ja sikäli kuin peruutuspaikat nykyään tarjotaan vain ”niitäkin hakeneille” kuten ymmärtääkseni tapahtuu. Huomautuksena vielä, että nykyäänkin voi tulla nimitetyksi hovi- tai hallinto-oikeuteen yhdistelmänotaariksi, vaikka ei ole sellaista paikkaa alun perin hakenut. Hakemuslomake on tältä osin sen verran epäselvästi muotoiltu, että siinä ilmoitettua kiinnostusta yhdistelmänotaariksi ei senkään vuoksi voi oikeusturvasyistä pitää sitovana.

Opintomenestys on ainoa objektiivinen mittari, jolla nuoria, uransa alussa olevia hakijoita voidaan asettaa paremmuusjärjestykseen. On selvää, että se ei suoranaisesti kerro mitään henkilökohtaisista ominaisuuksista, mutta se yleensä kertoo motivaatiosta, kognitiivisista kyvyistä, pitkäjänteisyydestä ja kyvystä tavoitteelliseen toimintaan – juristien osalta myös kyvystä oppia ja ymmärtää juridiikkaa. Se on valintaperusteena tasa-arvoisempi kuin taustaan ja suhteisiin perustuva valinta, mikä lienee ollut varsin yleistä aikaisemmissa pienissä yksiköissä. Esivalintavaiheen ”hidastuminen” 1-1,5 viikolla ei ole merkityksellistä. Opintomenestyksen pisteyttäminen pelkästään maisterin tutkielman arvosanaan perustuen ei ole mielekäästä, koska arviointi perustuu silloin vain yhteen suoritteeseen ja sen

Postiosoite

Kuopion kanslia
PL 44
70101 Kuopio

Käyntiosoite

Kuopion kanslia
Tulliportinkatu 35
70110 Kuopio

Puhelin

029 5648500

Sähköposti

pohjois-savo.ko@oikeus.fi

arvosteluun eikä ota huomioon esimerkiksi opiskelijan henkilökohtaisia olosuhteita tutkielman laatimisajankohtana. Keskiarvot huomioon ottava pisteitys on oikeudenmukaisempi ja sitä voisi kehittää niin, että pisteitä saisi jo alemmasta keskiarvosta lähtien. Tällöin sekä tutkielmalla että keskiarvoilla olisi molemmilla merkitystä, ja pisteitä saisi myös huonommalla opintomenestyksellä. Koska marginaalit ovat pieniä tällä olisi merkitystä juuri huonommin opinnoissa menestyneiden mutta haastattelussa onnistuneiden ja työkokemusta jo omaavien kannalta.

Sitä, että lopulliset valinnat tulevat tietoon vasta pitkän ajan kuluttua haastatteluista, en pidä ongelmallisena.

Toimenpide-ehdotukset

Sen lisäksi, mitä jo aikaisemmin olen lausunut:

Mallia B en pidä toimivana. Sen toteaminen yhden haastattelun perusteella, että hakijalla ei ole riittäviä henkilökohtaisia ominaisuuksia lainkäyttötehtäviin, lienee lähes yhtä vaikeata kuin nykyisin päätyminen haastattelupisteissä numeroon 0. Ja jos näin olisi, haastattelut menettäisivät merkityksensä, kun riman ylittäneet valittaisiin yksinomaan pisteiden perusteella. Sekä haastatteliijoille että haastateltaville malli B olisi kohtuuttoman vaativa ja sillä olisi todennäköisesti ennakoiva vaikutus myös tulevien vuosien hakuihin ja haastatteluihin.

Malli A on oikeudenmukaisempi kuitenkin huomioon ottaen sen, että valinta ei myöskään voi tapahtua pelkästään haastattelusta saatavien pisteiden perusteella.

Haastattelun merkityksen korostamisella päästäisiin kuitenkin esimerkiksi siihen, että kohtuullisesti opinoissa menestynyt, mutta ei vielä työelämässä ollut, ja hyvän vaikutuksen haastattelussa antanut vastavalmistunut tai lähes vastavalmistunut voisi päästä suorittamaan tuomioistuinharjoittelun heti tarvitsematta kerryttää työkokemusta.

Yhteisistä toimenpide-ehdotuksista:

- aikaisemmin mainitusta syystä pidän edelleen toivottavana, että haku tapahtuu ajankohtana, joka mahdollistaa haastattelujen suorittamisen tai ainakin aloittamisen kesäaikana. En pidä hakuajan rajaamista kolmesta viikosta lyhyempään merkityksellisenä.
- haastattelujen ajankohtien valtakunnallista yhdistämistä en pidä aikaisemmin mainituista syistä suotavana enkä oikein mahdollisenakaan. Ajankohdan varaaminen käräjäoikeuksille (tai niihin halutessaan osallistuville hovi- ja hallinto-oikeuksille) alkuvuonna tuntuu utopistiselta. Haastatteluissa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäistä runkoa ja ne ovat muutenkin työtehtävinä sellaisia, ettei niihin voi määrätä ketä tahansa, joka silloin sattuu olemaan käytettävissä.
- harjoittelun alkamisajankohtien yhtenäistäminen valtakunnallisesti on mahdollista, jos siitä saadaan hyötyä. Tällöin on otettava huomioon yksiköiden koko ja käräjänotaarien

määrä: jossakin aloittaa vaikkapa neljä käräjänotaaria neljä kertaa vuodessa, mutta toisaalla vain kaksi käräjänotaaria kaksi kertaa vuodessa – tai yksi notaari neljä kertaa vuodessa, jos sitä pidetään parempana. Aloittamisajankohdat voivat olla kuitenkin samat. Pohjois-Savon käräjäoikeudessa aloittaa kaksi käräjänotaaria neljä kertaa vuodessa: 1.2., 1.5., 1.8. ja 1.11. eli yhteensä kahdeksan. Näistä kolme on yhdistelmänotaareita, jolloin aloitusajankohdat on synkronoitu myös hovi- ja hallinto-oikeuden kanssa. Aloitusajankohdissa on huomioitu se, että perehdyttämiskaudet eivät osu yhteen joulun ja vuodenvaihteen lomien, maaliskuun huhtikuun lomien taikka kesälomien kanssa. Aloitusajankohtien yhtenäistäminen mahdollistaisi myös nimityspäätösten viivästyttämisen lähemmäs harjoittelun alkamista.

Kuopiossa 30.5.2025

Juha Nieminen

Laamanni

Postiosoite

Kuopion kanslia
PL 44
70101 Kuopio

Käyntiosoite

Kuopion kanslia
Tulliportinkatu 35
70110 Kuopio

Puhelin

029 5648500

Sähköposti

pohjois-savo.ko@oikeus.fi

26.5.2025

Julkinen

Juha Kolu

Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen – työryhmä

c/o Tuomioistuinvirasto

PI 100

00085 Tuomioistuinvirasto

Lausuntopyyntö TIV/192/2025

Päijät-Hämeen käräjäoikeus yhtyy työryhmän käsityksiin nykyisen valintamenettelyn ongelmakohtista. Haastatteluiden ja harjoittelun alkamisen välinen aika on liian pitkä. Hakijoiden elämäntilanteissa voi tapahtua muutoksia, jotka estävät harjoittelun aloittamisen suunniteltuna ajankohtana.

Käräjäoikeus lausuu toimenpide-ehdotusten osalta seuraavaa:

Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen

Hakemusajankohdan myöhentäminen ja ajallinen rajaaminen ovat kannatettavia ehdotuksia. Tällä tavalla haastattelujen ja harjoittelun aloitusajankohdan välistä aikaikkunaa saadaan lyhennettyä.

Käräjänotaarien lukumäärä vahvistuu vasta syksyn tulosneuvotteluissa. Myöhempi haku ajoittuisi paremmin tulosneuvottelujen näkökulmasta.

Puutteellisten hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen

Päijät-Hämeen käräjäoikeudella ei ole hakemusten täydennysmenettelyn osalta omakohtaista kokemusta tai havaintoja. Työryhmän ehdotus vaikuttaa kuitenkin asialliselta.

Haastattelujen ajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Päijät-Hämeen käräjäoikeus ei näe, että haastattelujen ajankohtien valtakunnallisella yhtenäistämällä olisi suurta vaikutusta hakuprosessin nopeuttamiseen.

Tuomioistuinharjoittelun alkamisajankohtien valtakunnallinen yhtenäistäminen

Käyntiosoite
Askonkatu 9
LAHTI

Postiosoite
PL 3
15101 LAHTI

Puhelin
029 56 47000

Faksi
029 56 47175

Sähköpostiosoite
pajjat-hame.ko@oikeus.fi

Päijät-Hämeen käräjäoikeudessa suorittaa tuomioistuinharjoittelun vuosittain kuusi käräjänotaaria. Käräjänotaarit aloittavat harjoittelun kahden kuukauden välein. Tällä järjestelyllä voidaan huolehtia siitä, että työmäärä käräjänotaarien kesken pysyy mahdollisimman tasaisena ja tasapuolisena ja että kaikille käräjänotaareille riittää harjoittelun aikana kaikenlaisia työtehtäviä. Esimerkkinä voi mainita, että kirjallisessa menettelyssä käsiteltävien rikosasioiden lisääntyttä lautamieskoonpanossa käsiteltävien käräjänotaareille sopivien rikosasioiden määrä on vähentynyt. Mikäli useita käräjänotaareja olisi samassa vaiheessa harjoittelua, esimerkiksi lautamiespäiviä ei riitä kaikille. Käräjänotaarin aloitusajankohtien jakaminen tasaisesti läpi kalenterivuoden on hyvä ratkaisu käräjäoikeuden toiminnan kannalta.

Hakemuspisteytyksen tarkastamisen keston lyhentäminen yksinkertaistamalla pisteytystä

Nykyisessä järjestelmässä tenttiarvosanat nousevat varsin suureen rooliin. Tästä on seurauksena, että opiskelijat pyrkivät korottamaan arvosanojaan päästäkseen tuomioistuinharjoitteluun. Arvosanan korottaminen ei kuitenkaan takaa sitä, että harjoittelu sujuisi paremmin. Työryhmän ehdotus, että opintomenestys pisteytettäisiin vain OTM-tutkielman arvosanasta, on kannatettava.

Haastattelun painoarvoa on aihetta lisätä. Hakijat ovat pääosin varsin hyviä. Laajemmalla pisteskaalalla olisi mahdollisuus saada eroja hakijoiden välille.

Päijät-Hämeen käräjäoikeus ei kannata haastattelupisteytyksestä luopumista. Kaksiportainen asteikko, jossa hakija on kelpoinen tai kelvoton tuomioistuinharjoitteluun, on liian karkea. Haastatteluihin pääsee varsin harvoin sellaisia hakijoita, joiden ominaisuudet eivät riittäisi tuomioistuinharjoittelun suorittamiseen. Kaksiportaisella asteikolla haastattelun merkitys vähenee olennaisesti. Haastattelussa erinomaisesti menestynyt ei saisi mitään hyötyä verrattuna hakijaan, joka selviää haastattelusta rimaa hipoen.

Laamanni

Juha Kolu

Lähtettäjä: Vuorialho Tommi (KO) <tommi.vuorialho@oikeus.fi>

Lähetetty: maanantai 2. kesäkuuta 2025 14.10

Vastaanottaja: TIV Tuomioistuinvirasto <tuomioistuinvirasto@oikeus.fi>

Kopio: KO Varsinais-Suomi Hallinto <varsinais-suomi.ko.hallinto@oikeus.fi>

Aihe: Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittämistyöryhmälle, TIV/192/2025

Kiitän työryhmää ansiokkaasta muistiolounnoksesta ja tilaisuudesta sen kommentoimiseen. Lausun Varsinais-Suomen käräjäoikeuden (VSKO) nimissä seuraavan.

VSKO kannattaa kohdissa 5.1–5.5 perusteltuja ehdotuksia. Kohdan 5.2 osalta on kuitenkin nostettava esille huoli hakijoiden mahdollisesta riittämättömyydestä menettelyssä, jossa hakemusasiakirjojen täydentämiseen ei lainkaan kehoiteta tai varattaisi tilaisuutta. Kohdan 4.2 kuvauksesta ilmenee, että hakemusasiakirjat olivat vuonna 2024 jo alun perin kunnossa vain noin 200 hakijalla, kun taas nimitysratkaisuja tehdään kohdan 2 mukaan vuosittain noin 150–170. Hakijoiden määrä on käsitykseni mukaan ollut viime vuosina laskusuunnassa, joten pian voisi olla käsillä tilanne, jossa kaikki asianmukaisen hakemuksen jättäneet valitaan.

Kohdan 5.3 osalta on puolestaan syytä nostaa esille, että tulosneuvotteluaineiston valmistumisen määräpäivä on vuosittain syyskuun 5.–8. päivän aikahaarukassa. Yhteinen periodi haastatteluille olisi perusteltua ajoittaa vasta välittömästi tämän jälkeen. Kohdan 5.4 osalta VSKO katsoo sekä harjoittelujaksojen että lainkäyttötöiden järjestämiseen ja ohjaamiseen liittyvistä syistä, että käräjäoikeuksien on jatkossakin saatava päättää itsenäisesti harjoittelujen aloitusajankohdista. Esimerkiksi yhdistelmäharjoittelua suorittavien käräjänotaarien aloittamisajat 6 kuukauden välein on jo nyt optimoitu VSKO:ssa yhteistyössä Turun hovioikeuden ja Turun hallinto-oikeuden kanssa, eikä ajankohtiin ole perusteltua puuttua pelkästään yhtenäistämisyökkimysten vuoksi.

Kahdesta vaihtoehtoisesta mallista kohdissa 5.6 ja 5.7 totean ensiksi, että mallissa A haastatteluja olisi tosiaankin syytä kehittää niiden saadessa nykyistä selvästi suuremman painoarvon. Tähän on käräjäoikeuksissa epäilemättä valmius, sillä mallissa omaksuttu tavoite on hyvin tärkeä. Tällöin haastattelujen toteuttaminen tosin myös vaatisi käräjäoikeudessa enemmän aikaa, eikä niiden ajoittuminen viikkoihin 36 ja 37 olisi edellä todetusti optimaalista viikolla 36 valmistuvan TuNe-aineiston ja sen viraston toimielimissä käsittelemisen huomioon ottaen.

Mallissa B haastatteluja olisi (ainakin suurissa käräjäoikeuksissa) selvästi nykyistä vähemmän. Kun niitä ei pisteytettäisi, samalla menetettäisiin kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa valintoihin haastatteluilla sekä nostaa lähemmäs harjoittelupaikkaa niitä motivoituja ja pätevän vaikutelman antavia hakijoita, jotka eivät opintomenestyksensä ja työkokemuksensa perusteella olisi välttämättä saamassa harjoittelupaikkaa. Tämä kyllä muistiossa todetaankin (s. 12). Mallin B hyödyt eivät näyttäyty ainakaan VSKO:ssa kiistattomilta todennettuihin haittoihin ja riskeihin verrattuna. Siksi VSKO kannattaa tässä vaiheessa näistä vaihtoehdoista enemmän mallia A kuin mallia B.

ystävällisin terveisin

Tommi Vuorialho

=====
Laamanni Tommi Vuorialho
Varsinais-Suomen kärjäoikeus
Puh. 02956 46211
tommi.vuorialho@oikeus.fi
=====

Luottamuksellisuusilmoitus

Tämä sähköposti saattaa sisältää luottamuksellista tietoa. Se on tarkoitettu ainoastaan vastaanottajalle. Mikäli ette ole viestissä tarkoitettu vastaanottaja, olkaa hyvä ja ilmoittakaa siitä lähettäjälle sekä tuhotkaa viesti ja sen kopiot välittömästi laitteistanne. Viestin hallussa pitäminen, käyttäminen, kopioiminen ja muuttaminen on tällaisessa tilanteessa kiellettyä, ja teitä koskee viestin osalta vaitiolovelvollisuus.

Kärjäoikeus käsittelee rekisterinpitäjänä henkilötietoja EU:n tietosuoja-asetuksen, rikosasioiden tietosuojadirektiivin (EU) ja niitä täydentävän kansallisen tietosuojalainsäädännön mukaisesti. Kärjäoikeuden tietosuojaselosteet ovat saatavilla osoitteesta: <https://oikeus.fi/karajaoikeudet/varsinais-suomenkarajaoikeus/fi/index/tietosuoja.html>

Juristiliiton lausunto Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen – työryhmän muistion luonnoksesta (TIV/192/2025)

Juristiliitto kiittää Tuomioistuinvirastoa mahdollisuudesta lausua käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittämisestä. Juristiliitto pitää valintamenettelyn ja koko tuomioistuinharjoittelun kehittämistä erittäin tarpeellisena ja tärkeänä.

Yleistä valintamenettelyn kehittämisestä

Juristiliitto pitää hyvänä sitä, että Tuomioistuinvirasto on ryhtynyt selvittämään tuomioistuinharjoittelun valintamenettelyn ongelmakohtia ja kehittämään menettelyä. Nykyisessä valintaprosessissa on epäkohtia, jotka kaipaavat korjaamista. Kehittämisen keskeisenä tavoitteena tulee olla mahdollisimman sujuva, hakijaystävällinen ja nopea menettely.

Työryhmän tehtävänanto on rajattu ehdotuksiin, jotka eivät vaadi lainsäädännön muutoksia. Olisi ollut toivottavaa, että tehtävänanto olisi ollut laajempi, sillä olisi järkevää kehittää valintamenettelyä kaikilla niillä tavoilla, joilla prosessin ongelmakohtiin on mahdollista puuttua.

Juristiliitto on keväällä 2024 tehnyt kyselytutkimukset käräjänotaareille ja oikeustieteen opiskelijoille tuomioistuinharjoittelusta. Kaiken kaikkiaan yleishuomio on, että liian suurella osalla harjoittelun suorittaneista on niin ikäviä kokemuksia harjoittelusta, että työ tuomioistuimessa ei kiinnosta. Tämä on huolestuttavaa, koska yksi – mutta ei ainoa – tuomioistuinharjoittelun tarkoitus on toimia rekrytointikanavana käräjätuomarin virkoihin.

Juristiliitto on jo pitkään vaatinut tuomioistuinharjoittelun kehittämistä ja tehnyt ehdotuksensa järjestelmään tehtäviksi muutoksiksi. Nämä ehdotukset on jo aiemmin toimitettu myös Tuomioistuinvirastolle, mutta lisäämme ne myös tämän lausunnon liitteeksi.

Työryhmän ehdotuksista

Hakuprosessin lyhentäminen

Työryhmä ehdottaa toimenpiteitä, joilla hakemusprosessin kestoa lyhennetään nykyisestä. Tämä onkin välttämätöntä, koska pitkä hakemusprosessi ja aloitusajankohdan lykkääntyminen kauas tulevaisuuteen johtaa peruutusten suureen määrään.

Juristiliitto pitää tarkoituksenmukaisena, että hakukertoja olisi kaksi kertaa vuodessa. Vaikka tämä lisäisi työtä tuomarinkoulutuslautakunnassa, se vähentäisi peruutuksista aiheutuvaa hallinnollista työtä ja voisi lisätä harjoittelun kiinnostavuutta, kun aloitusajankohta ei lykkääntyisi kauas. Peruutusten suuri määrä on haitallista myös, koska ne lisäävät käräjänotaarien työkuormaa varsinkin pienimmissä käräjäoikeuksissa. Hakukertojen kasvattaminen oli rajattu työryhmän ehdotuksista pois, koska se edellyttää

lainsäädäntömuutosta, mutta Juristiliitto ehdottaa, että tätä vaihtoehtoa kuitenkin edistettäisiin.

Opintomenestyksen painoarvo

Tuomioistuinharjoittelun valintamenettelyä kehitettiin Juristiliiton ja tuomarinkoulutuslautakunnan kanssa vuonna 2021 niin, että opintomenestyksen painoarvoa jonkin verran laskettiin. Suunta oli oikea, mutta edelleen Juristiliitto toivoi lisäselvitystä siitä, miten sellaiset harjoittelun suorittamiseen halukkaat, joiden opintomenestys ei ole kovin vahva, voisivat päästä auskultoimaan. Monella saattaa olla suuri motivaatio ja hyvät valmiudet kehittyä osaaviksi tuomareiksi, vaikka opintomenestys eri syistä ei ole ollut erityisen hyvä. Liitto on omissa ehdotuksissaan pohtinut, että olisiko mahdollista esimerkiksi harkita erilaisia kiintiöitä, joissa opintomenestys ja muut seikat voivat vaikuttaa erilaisilla painoarvoilla.

Juristiliiton tekemässä opiskelijakyselyssä kysyttiin, aiheuttaako opintomenestyksen painottaminen valintamenettelyssä opintostressiä/-painetta. Vastaajista 497 koki opintomenestyksen painottamisen aiheuttavan stressiä, eli lähes 2/3 osaa heistä, jotka olivat kyselyn mukaan kiinnostuneet tuomioistuinharjoittelusta. Valintamenettelystä aiheutuvaa stressiä kuvaa hyvin myös se, että tuomioistuinharjoittelusta kiinnostuneista 50 % oli korottanut arvosanoja tai valinnut valinnaiskursseja sen mukaan, mikä he arvelivat edesauttavan pääsyä tuomioistuinharjoitteluun taikka oli valinnut notaari- (ON) tai graduryhmän (OTM) sen mukaan, mistä olisi hyötyä tuomioistuinharjoitteluun pääsemiseksi.

Työryhmä ehdottaa opintomenestyksen pisteyttämisen muutosta siten, että opintomenestys pisteytettäisiin jatkossa vain OTM-tutkielman arvosanasta. Juristiliitto epäilee, että tämä saattaa johtaa liian kapeaan arviointiin.

Haastatteluiden painoarvon korostaminen

Työryhmä esittää myös haastatteluiden painoarvon merkityksen korostamista mallissa A. Juristiliitto pitää sinänsä hyvänä haastatteluiden painoarvon korostamista, mutta toteaa, että hakijoiden yhdenvertaiseen kohteluun on kiinnitettävä erityistä huomiota. Haastatteluiden yhdenmukaistamiseen olisi panostettava, minkä vuoksi haastattelijat olisi syytä kouluttaa tehtävään. Olisi myös harkittava mahdollisuutta keskittää haastatteluja jollain tavalla, mikä helpottaisi haastattelujen yhdenmukaisuutta ja ehkä myös tehostaisi haastatteluiden järjestämistä.

Lopuksi

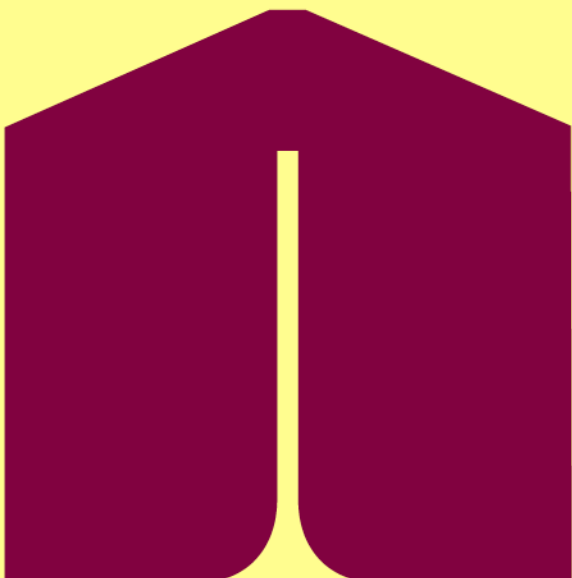
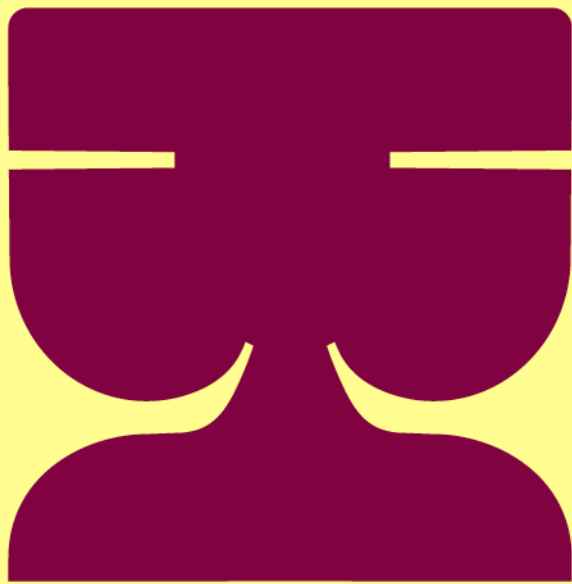
Koska tuomioistuinharjoittelussa on paljon muutakin kehitettävää kuin valintamenettely, Juristiliitto toivoo jatkossa myös laajemman kehittämisen aloittamista. Juristiliiton ehdotuksissa tuomioistuinharjoittelun kehittämiseksi on mainittu kehittämisen kohteina seuraavat asiat: palkkauksen parantaminen, valtakunnallisen ohjeistuksen laatiminen harjoittelun sisällöstä, notaarien määrän lisääminen ja työtehtävien määrän seuraaminen, harjoittelun laajentaminen erityistuomioistuimiin, tutor-järjestelmän kehittäminen ja työaikalain soveltaminen harjoittelijoihin.

Juristiliitto on mielellään mukana kehittämisessä esimerkiksi tätä varten perustettavassa työryhmässä tai muulla vastaavalla tavalla.

Juristiliiton puolesta

Jaana Meklin
johtaja, työelämä

**Juristiliiton ehdotus
tuomioistuinharjoittelun
kehittämiseksi
30.5.2024**

JURISTILIITTO
JURISTFÖRBUNDET

Juristiliitto on keväällä 2024 tehnyt kyselytutkimukset kärjänotaareille ja oikeustieteen opiskelijoille tuomioistuinharjoittelusta. Juristiliitto on jo pitkään vaatinut tuomioistuinharjoittelun kehittämistä. Seuraavassa liitto esittää ehdotuksensa auskultointijärjestelmään tehtäviksi muutoksiksi. Jokaisen ehdotuksen alle on kirjattu keskeisiä kyselyjen tuloksia.

Kaiken kaikkiaan yleishuomio on, että liian suurella osalla harjoittelun suorittaneista on niin ikäviä kokemuksia harjoittelusta, että työ tuomioistuimessa ei kiinnosta. Tätä voidaan pitää huolestuttavana, koska yksi – mutta ei ainoa – tuomioistuinharjoittelun tarkoitus on toimia rekrytointikanavana kärjäntuomarin virkoihin.

Juristiliiton tekemien kyselyjen lisäksi olisi aiheellista suunnata kysely myös työnantajan edustajille ja kärjäntuomareille siitä, mitä kokemuksia heillä on nykyjärjestelmästä ja minkälaisia kehittämistoiveita heillä olisi tuomioistuinharjoittelun suhteen.

1. Kärjäntuomarin palkkaa tulee nostaa

Kärjäntuomarin palkan määrä on tällä hetkellä noin 2500 euroa kuukaudessa, työkokemuksesta riippuen. Lisäksi kärjäntuomareilla on pieniä istuntolisiä. Palkka alittaa noin 2200 eurolla Juristiliiton vähimmäispalkkasuosituksen määrän. Kärjäntuomareilla on täysi virkavastuu toimistaan ja usein suuri työkuorma. Useimmilla kärjäntuomareilla on takanaan vuosien työkokemus ja aikaisempi kohtuullinen palkka, joten siirtyminen auskultoimaan saattaa aiheuttaa liian suuren taloudellisen menetyksen etenkin perheellisille ja niille, joilla on opinto- ja/tai asuntolainaa.

Kärjäntuomarikyselyn mukaan moni vastaaja koki, että kyse on ennemminkin alipalkatusta asiantuntijatyöstä kuin harjoittelusta. Palkka ei vastausten mukaan korreloi millään tavalla työn vastuullisuuden, vaativuuden ja kuormittavuuden kanssa.

Opiskelijakyselystä kävi ilmi, että 72 % kyselyyn vastanneista (1087 vastaajaa) on kiinnostunut tuomioistuinharjoittelusta, mikä sinänsä on erittäin positiivista. Kuitenkin heistä, jotka eivät olleet kiinnostuneita tuomioistuinharjoittelusta, ilmoittivat suurimmaksi yksittäiseksi syyksi juuri huonon palkan suhteessa työn vaativuuteen ja kuormittavuuteen (33 %).

2. Valtakunnallinen ohjeistus harjoittelun sisällöstä ja sen seuranta

Tällä hetkellä monet kärjäntuomarit tekevät paljon kärjäsihteereiden töitä. On välttämätöntä saada valtakunnallinen ohjeistus siitä, minkälaisia töitä ja kuinka paljon harjoitteluun kuuluu. Harjoittelun tavoitteet eivät toteudu, jos työtehtäviin ei sisälly riittävästi lainkäyttötehtäviä ja kokeneiden tuomareiden lainkäyttötehtävien seuraamista. Lisäksi koulutuksiin osallistuminen ei ole tosiasiallisesti mahdollista liiallisen työmäärän takia. Kärjäntuomarien käyttäminen sihteerien vaihtuvuuden tai henkilöstöpulan paikkaamiseen ei ole perusteltua. Kärjäntuomarit eivät ole kärjäoikeuksien halpatyövoimaa.

Käräjänotaareille tulee tehdä harjoittelun päättyessä kysely siitä, minkälaisia tehtäviä he ovat hoitaneet ja miten harjoittelun tavoitteet ovat toteutuneet. Lisäksi tuomioistuinviraston ja päällikkötuomareiden tulee seurata valtakunnallisen ohjeistuksen toteutumista, harjoittelun tavoitteiden toteutuminen sekä mitä tehtäviä käräjänotaarit ovat harjoittelun aikana tehneet sekä miten tehtävät ovat eri juttukantoihin jakautunut.

Tällä hetkellä käräjänotaarit kokevat tekevänsä liian suuren osan työajastaan sihteerien töitä. Suuressa osassa vastauksissa kävi ilmi toive, että ns. ”perinteistä sihteerintyötä” vähennettäisiin ja vastaavasti lainkäyttötehtäviä lisätään. Myös valtakunnalliseen tai tuomioistuinkohtaiseen koulutukseen osallistuminen koettiin haasteelliseksi ja epätasapuoliseksi riippuen siitä, missä tuomioistuimessa vastaaja harjoittelua suoritti. Vastaajista 53 % koki saaneensa vähän tai melko vähän koulutusta lainkäyttöön valtakunnallisessa koulutuksessa tai omassa tuomioistuimessaan, ja sopivaksi saamansa koulutuksen koki 45 % vastaajista. Kukaan vastaaja ei sen sijaan kokenut saaneensa liikaa koulutusta.

Vastaajista 50 %:n mukaan koulutukseen käytettävä aika tulisi olla sitovasti määritelty. Käräjänotaareista suurin osa (79 %) oli sitä mieltä, että koulutusta tulisi olla 5–10 tuntia kuukaudessa.

3. Käräjänotaarien määrää tulee lisätä ja työtehtävien määrää tulee seurata

Osassa käräjäoikeuksia käräjänotaarien työmäärä on suuri ja tarve lisätä käräjänotaarien määrää on olemassa. Kuitenkin käräjänotaarien määrän lisääminen edellyttää vastaavasti, että tutor-tuomareita on riittävästi, joskin myös tutorointia on mahdollista kehittää (ks. kohta 6). Jotta käräjänotaareille riittää istuntopäiviä, tulee myös syyttäjiä olla riittävästi. On siis tärkeää, että ei synny pullonkauloja siten, että käräjänotaarien määrän lisääminen ei paranna mahdollisuuksia toteuttaa harjoittelun päämääriä. Samanaikaisesti käräjänotaarien lisäämisen yhteydessä tulee huolehtia, että harjoittelun sisältö vastaa harjoittelun tavoitteita. Kyselyn perusteella on jossakin määrin epäselvää, miten työtehtävien määrää ja niistä selviytymistä seurataan tuomioistuimittain.

Käräjänotaarikyselyn mukaan 65 % vastaajista piti ehdottoman tärkeänä, että käräjänotaarien työtaakkaa tulisi keventää lisäämällä tuomioistuinharjoittelupaikkoja ja/ tai lisätä tuomioistuinten resursseja.

Vastaajista 78 % koki työmäärän liian suureksi tai suureksi. Mikäli työmäärää olisi jakamassa useampi käräjänotaari, olisi sillä vastaajien mielestä varmasti suotuisa vaikutus myös koettuun liialliseen työmäärään ja niiden tekemiseen vaatimaan aikaan sekä sitä kautta alentaisi myös käräjänotaarien kokemaa työn kuormittavuutta. Peräti 74 % vastaajista koki työn liian kuormittavana tai kuormittavana.

Työajan osalta vastauksesta kävi ilmi, että 83 % vastaajista koki työtehtävien vaatiman ajan liian suureksi tai suureksi.

Vastaajista 56 % koki, että he saivat liian vähän tai vähän lainopillista opastusta tehtävien tekemiseen. Myös työtehtävien seuranta koettiin puutteelliseksi samoin kuin työmääränkin seuranta. Vastaajista 50 % koki, että heidän työtehtävistensä suoriutumista seurattiin liian vähän tai vähän. Työmäärän seurannan osalta 57 % olisi sitä mieltä, että työmäärää seurattiin liian vähän tai vähän.

4. Harjoittelun laajentaminen erityistuomioistuimiin

Nykyisin tuomioistuinharjoittelu suoritetaan joko yksinomaisesti käräjäoikeudessa (6+6 kk) taikka käräjäoikeudessa (6 kk) ja hallinto-oikeudessa/hovioikeudessa (6 kk). Olisi aiheellista harkita sitä, voitaisiinko yhdistelmäharjoittelua kehittää niin, että myös erityistuomioistuimissa, kuten markkinaoikeudessa ja vakuutusosoikeudessa voitaisiin suorittaa harjoittelun loppuosa. Halutessaan käräjänotaari voisi näin saada kokemusta esimerkiksi IPR-asioista, julkisista hankinnoista ja sosiaalivakuutuksista. Jos yhdistelmäharjoittelun käyttö laajentuisi, se vapauttaisi vastaavasti paikkoja käräjäoikeuksissa uusille käräjänotaareille.

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että tuomioistuinharjoittelun monimuotoisuutta tulisi kehittää siten, että toisen kuuden kuukauden osion harjoittelusta voisi suorittaa myös muussa tuomioistuimessa kuin hallinto-oikeudessa tai hovioikeudessa, kuten vakuutusosoikeudessa, markkinaoikeudessa tai työtuomioistuimessa. Lisäksi osa vastaajista katsoi, että harjoittelun suorittaminen syyttäjälaitoksessa olisi myös mahdollista.

5. Valintamenettelyn kehittäminen

Tuomioistuinharjoittelun valintamenettelyä kehitettiin Juristiliiton ja tuomarinkoulutuslautakunnan kanssa vuonna 2021 niin, että opintomenestyksen painoarvoa jonkin verran laskettiin. Suunta oli oikea, ja voitaisiin vielä selvittää lisää sitä, miten sellaiset harjoittelun suorittamiseen halukkaat, joiden opintomenestys ei ole kovin vahva, voisivat päästä auskultoimaan. Monella saattaa olla suuri motivaatio ja hyvät valmiudet kehittyä osaaviksi tuomareiksi, vaikka opintomenestys eri syistä ei ole ollut erityisen hyvä. Voitaisiin esimerkiksi harkita erilaisia kiintiöitä, joissa opintomenestys ja muut seikat voivat vaikuttaa erilaisilla painoarvoilla.

Yliopistojen arvosanat eivät ole yhteismitallisia ja vertailukelpoisia, vaan yliopistojen välillä saattaa olla suuriakin eroja siinä, miten opintosuoritteita arvotetaan. Myös yksittäisen yliopiston opintosuoritteiden arvottaminen saattaa vaihdella vuotuisesti. Myös arvosanojen korottamisessa on yliopistokohtaisia eroja, joissakin yliopistoissa voi arvosanoja korottaa lähes rajattomasti, ja joissain yliopistoissa ei välttämättä ole edes mahdollisuutta korottaa arvosanoja. Tämä asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan tuomioistuinharjoitteluun hakeutumisessa, jos opintomenestyksen painoarvo on valinnassa merkittävä.

Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista toimittaa valintamenettely kaksi kertaa vuodessa. Vaikka tämä lisäisi työtä tuomarinkoulutuslautakunnassa, se vähentäisi peruutuksista aiheutuvaa hallinnollista työtä ja voisi lisätä harjoittelun kiinnostavuutta, kun aloitusajankohta ei lykkääntyisi kauas. Peruutusten suuri määrä on haitallista myös, koska ne lisäävät käräjänotaarien työkuormaa varsinkin pienimmissä käräjäoikeuksissa.

Opiskelijakyselyssä kysyttiin, aiheuttaako opintomenestyksen painottaminen valintamenettelyssä opintostressiä/-painetta. Vastaaajista 497 koki opintomenestyksen painottamisen aiheuttavan stressiä, eli lähes 2/3 osaa heistä, jotka olivat kyselyn mukaan kiinnostuneet tuomioistuinharjoittelusta. Valintamenettelystä aiheutuvaa stressiä kuvaa hyvin myös se, että tuomioistuinharjoittelusta kiinnostuneista 50 % oli korottanut arvosanoja tai valinnut valinnaiskursseja sen mukaan, mikä he arvelivat edesauttavan pääsyä tuomioistuinharjoitteluun taikka oli valinnut notaari- (ON) tai graduryhmän (OTM) sen mukaan, mistä olisi hyötyä tuomioistuinharjoitteluun pääsemiseksi.

6. Tutor-järjestelmän kehittäminen

Osassa käräjäoikeuksia käräjätuomareiden aikaa joudutaan käyttämään paljon käräjänotaarien ohjaukseen. Olisi perusteltua selvittää, voitaisiinko järjestelmää kehittää niin, että esimerkiksi 9 kuukautta harjoittelua suorittanut tai ylimääräiseksi 3 kuukauden ajaksi käräjäoikeuteen jäävä ohjaisi uusia käräjänotaareja sellaisiin tehtäviin, joihin ohjaavalla käräjänotaarilla itsellään katsotaan olevan osaamista. Tällainen järjestelmä (notaari/kanslianotaari) on ollut aikoinaan käytössä. Yksi tai useampi käräjätuomari voisi olla tutor-tuomarina koko harjoittelijaryhmälle ja varmistaa, että toimintatavat pysyvät asianmukaisina.

Käräjänotaarikyselystä käy ilmi, että käräjänotaarit saavat ohjausta monelta eri taholta. Vastauksien mukaan käräjänotaarit saivat oman tutor-tuomarin lisäksi lainopillista opastusta tehtävien tekemiseen myös muilta tuomareilta, muilta notaareilta ja kansliahenkilökunnalta.

7. Työaikalain soveltaminen

Osa käräjänotaareista tekee todella pitkää päivää, joka ylittää selvästi lakisääteisen työajan. Työaikalain 2 §:n ensimmäisen momentin mukaan työaikalakia ei sovelleta työntekijöihin, joilla on niin sanottu työaika-autonomia eli he voivat itse päättää työaikansa päivittäisestä ja viikoittaisesta sijoittelusta. Vaikka osa käräjänotaareista saa valita työaikansa, saattaa tehtäviä olla niin paljon, että käytännössä ylitöitä on tehtävä ilman korvausta. Työaikalain soveltaminen tarkoittaisi sitä, että harjoittelun työmäärästä tulisi työnantajalle lakisääteinen kysymys. Juristiliitto on kehittänyt yksityisiä työnantajia koskevat vastuullisen työnantajan periaatteet. Liitto pitää tärkeänä, että myös julkisella puolella pidettäisiin kiinni lakisääteisistä työajoista. Vaikka tuomioistuinharjoittelussa päätökset tehdään samalla virkavastuulla kuin tuomarit, käräjänotaari on kuitenkin määräaikaaisessa harjoitteluvirassa, jossa hänellä ei kaikissa tapauksissa ole täyttä työaika-autonomiamia. Vaikka kyse ei ole suoranaisesti erityissuojan tarpeessa olevasta työntekijästä, on käräjänotaarin asema työajankin suhteen

kuitenkin alisteisempi kuin virkatuomarin. Sen sijaan virkatuomareihin työaikalain soveltamista ei pidä ulottaa. Kysymys tuomarin työaika-autonomiasta kuuluu osana virkatuomareiden riippumattomuuteen.

Lähes puolet vastaajista (49 %) piti välttämättömänä tai tärkeänä, että käräjänotaareihin tulee soveltaa työaikalakia ja 33 % koki, ettei työaikalain soveltamiselle ole tarvetta tai sitä ei nähty välttämättömänä. Loput vastaajista (20 %) ei osannut ottaa asiaan kantaa.

Työajattomuus näkyy vastauksissa myös siten, että vastaajista 54 % ilmoitti tekevänsä 41–50 tuntisia työviikkoja ja 12 % vastaajista ilmoitti tekevänsä yli 50 tuntisia työviikkoja. Yli 3/4 osaa eli 76 % ilmoitti, ettei pysty tasaamaan työhön käyttämäänsä aikaa valtion virastotyöaikaan 36 tuntiin 15 minuuttiin kohtuullisessa ajassa. Pitkät työpäivät selittänevät myös sen, että vastaajista 36 % koki palautuvansa työpäivän jälkeen huonosti tai melko huonosti.

Juristiliitto ehdottaa, että tuomioistuinharjoittelun kehittämistä varten perustettaisiin työryhmä. Asia on merkittävä, jotta tuomioistuinharjoittelu vastaisi paremmin tarkoitustaan ja myös toimisi rekrytointiväylänä tuomioistuinuralle.

**Suomen
tuomariliitto**

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Suomen tuomariliitto ry:n lausunto käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen - työryhmän muistion luonnoksesta

Viite: TIV/192/2025

Tuomariliitto korostaa, että notaarien hakuprosessin ja valintamenettelyn ei tule rajata hakijoita liikaa. Tosiasia on, että hyvin monenlaisella taustalla tuleva hakija voi soveltua tuomioistuinyöskentelyyn eikä arvosanojen perusteella tulisi tehdä liian yksioikoisia johtopäätöksiä soveltuvuudesta. Tuomariliitto on hyvin huolestunut siitä, että arvosanojen painottaminen eri hakuprosesseissa ja valinnoissa on johtanut siihen, että oikeustieteen opiskelijat uusivat hyväksytyin arvosanoin suoritettuja tenttejä keskiarvon korottamiseksi. Tuomarintyössä on erittäin tärkeää osata tehdä ratkaisuja kohtuullisessa ajassa -ratkaisujen laatua toki unohtamatta. Akateemiseen täydellisyyteen pyrkimisen korostaminen valinnoissa karsii mahdollisesti alalle soveltuvia hakijoita pois kokonaan ja joka tapauksessa antaa väärän kuvan ominaisuuksista, joista tuomarin työssä on eniten etua.

Edellä selostetuista syistä Tuomariliitto kannattaa opintopisteiden merkityksen vähentämistä notaarien esivalinnassa.

Tuomariliitto toteaa, että sekä notaarien itsensä että käräjäoikeuksien kannalta olisi ihanteellista, jos hakukierroksia voisi olla kaksi kertaa vuodessa. Kaksi hakukertaa vuodessa vaatisi merkittävän lisäresursoinnin lautakunnalle. Sen etuna olisi kuitenkin todennäköisesti ainakin peruutusten merkittävä väheneminen. Resurssien lisäys saattaisi hakukierrosten määrästä riippumatta joka tapauksessa tehostaa valintamenettelyä.

Tuomariliiton näkemyksen mukaan hakukohteiden rajaaminen ja hakemusten täydentämisestä luopuminen saattavat olla virkamiesoikeudellisesti mahdottomia toimia, mutta Tuomariliiton näkemyksen mukaan eivät olisi hakijoille kohtuuttomia, mikäli ovat toteutettavissa.

Vaihtoehto A

Tuomariliitto toteaa, että haastattelupisteystysten muuttaminen ei juurikaan sujuvoittaisi notaarien valintamenettelyä vaan siinä on kysymys siitä, miten erilaisia valintakriteereitä painotetaan. Motivaation mittaaminen haastattelulla on tärkeää, ja tässä mallissa haastattelun painoarvo korostuisi. Pääosin ongelmat uuden notaarivalintamenettelyn kautta valituiksi tulleissa notaareissa eivät liity valittujen oikeudelliseen osaamiseen, vaan asenteeseen ja henkilökohtaiseen soveltuvuuteen tuomioistuinalalle.

Tuomariliitto kuitenkin huomauttaa, että haastattelut ovat subjektiivisia arviointitilanteita, joissa kunkin haastattelijan omat näkemykset ja tapa toteuttaa haastattelu vaikuttavat lopputulokseen ja hakijan pisteytykseen. Mitä enemmän pyritään objektiivisuuteen, niin sitä vähemmän tulisi olla sellaisia kohtia valinnassa, joita eri tuomioistuimet pisteyttävät. Objektivinen haastattelupisteytys olisi mahdollista saada aikaan vain siten, että samat haastattelijat haastattelisivat kaikki hakijat.

Vaihtoehto B

Malli B toteuttaa parhaiten työryhmän työlle asetettua tavoitetta valintamenettelyn sujuvoittamisesta ja nopeuttamisesta. Nykyjärjestelmän suuri kipupiste on se, että hakijat asetetaan useita kertoja eri pisteiden mukaiseen järjestykseen. Verrattain hyvät pisteet saaneen hakijan tuleva harjoittelupaikka voi muuttua moneen kertaan hänen hakemuksessaan ilmoittamasta etusijajärjestyksestä ja ulkopuolisista tekijöistä kuten tuomioistuimien tulosneuvotteluissa saamista lisäpaikoista tai muiden hakijoiden peruutuksista johtuen.

Haastattelupisteytyksen painottaminen johtaa siihen, että hakijat, joita tuomioistuimet eivät pidä soveliaana tuomioistuinuralle omaan tuomioistuimeen, saavat halutessaan väistämättä harjoittelupaikan jostakin hakuvaihtoehtojensa loppupäässä olevasta tuomioistuimesta. Jos haastattelupisteytys on hyväksytty tai hylätty, soveltumattomat hakijat karsiutuvat eikä uudelleenpisteytys haun eri vaiheissa ole niin työlästä eikä monesti toistuva ilmiö.

Yhteenveto

Tosiasiassa ilman lainmuutoksia valintamenettelyn sujuvoittamismahdollisuudet ovat rajallisia. Olennaista Tuomariliiton näkemyksen mukaan on se, etteivät hakumenettelyn ensimmäiset portaat karsi hakijajoukkoa liian voimallisesti pelkin akateemisin perustein.

Helsingissä 2.6.2025

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä
puheenjohtaja

Johanna Helminen
varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa. Tuomarikunnan yhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.

Nuoret Juristit ry lausunto Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmän muistion luonnoksesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: TIV/192/2025

Yleisesti Nuoret Juristit ry:stä

Nuoret Juristit ry on nimenmukaisesti nuorten juristien edunvalvontajärjestö. Yhdistyksen tehtävänä on muun ohella valvoa nuorten juristien ammatillisia, taloudellisia ja muita etuja. Tuomioistuinharjoittelu on ollut pitkään yksi keskeisimmistä edunvalvontakohteistamme ja olemme aiemmin osallistuneet muun muassa tuomioistuinharjoittelun valintauudistuksiin.

Edellä mainittujen seikkojen johdosta lausumme Tuomioistuinvirastolle Käräjänotaarien valintamenettelyn sujuvuuden kehittäminen -työryhmän muistioluonnoksesta, vaikkei lausuntopyyntöä olekaan osoitettu suoraan yhdistyksellemme.

Yleisesti muistioluonnoksesta

Nuoret Juristit ry suhtautuu positiivisesti siihen, että Tuomioistuinvirasto on ryhtynyt uudistamaan tuomioistuinharjoittelun valintamenettelyn ongelmakohtia. Olemme yhdistyksenä Tuomioistuinviraston kanssa yksimielisiä siitä, että nykyinen valintaprosessi on monilta osin korjaamisen tarpeessa, yhdessä muiden tuomioistuinharjoittelun epäkohtien kanssa.

Nuoret Juristit ry kuitenkin suhtautuu kriittisesti muistiossa esitettyihin korjausehdotuksiin ja katsoo, että asia tulee palauttaa uudelleen valmisteluun myöhemmin selostettujen seikkojen vuoksi. Nuoret Juristit ry toivoo, että tulevaisuudessa vastaavan kaltaisiin ryhmiin otetaan edustus myös käräjänotaarien keskuudesta tai vaihtoehtoisesti yhdistyksemme tai Juristiliiton keskuudesta.

Nuoret Juristit ry edelleen korostaa, että uudistuksen tavoitteena ei tule olla ainoastaan käräjäoikeuksien / Tuomioistuinviraston työmäärän vähentäminen, vaan mahdollisimman toimiva ja hakijaystävällinen hakujärjestelmä. Tämä on viime kädessä myös koko tuomioistuinsektorin etu.

Käymme lausunnossa ensin läpi yleisesti muutosehdotuksia ja lopussa kommentoimme myös muistioluonnoksessa esitettyjä vaihtoehtoisia toteuttamistapoja.

Muistioluonnoksen toimenpide-ehdotukset

Hakuprosessin kesto

Nuoret Juristit ry katsoo ensinnäkin, että lähtökohtana tulisi olla kokonaiskestoltaan noin 2-3 kuukautta kestävä valintaprosessi. Tältä osin tuomme esille konkreettisia seikkoja myöhemmin lausunnossamme, mutta kyseessä on täysin realistinen ja toteuttamiskelpoinen aikataulu nykyisilläkin resursseilla. Tämä edellyttäneekin nykyaikaisten teknisten ratkaisujen hyödyntämistä. Tältä osin Tuomioistuinviraston olisi suositeltavaa konsultoida valtakunnallisen yhteishaun järjestäjää.

Mikäli haku järjestetään jatkossakin kerran vuodessa, tulee tavoitteena olla haun avaaminen elokuussa ja hakuprosessin päättyminen marraskuussa.

Nuoret Juristit ry ei näe ongelmaa siinä, että hakuaika lyhennetään kahteen viikkoon. Edellä kerrotusti hakujan kestoa merkittävämpää on kuitenkin hakuprosessin kokonaiskesto.

Vuosittaisten hakukertojen määrä

Samoin Nuoret Juristit ry katsoo, että tuomioistuinharjoitteluun tulisi olla kaksi hakukertaa vuodessa. Vaikka tämä edellyttääkin lakimuutosta, kyse on hyvin yksinkertaisesta muutoksesta, eikä sille ole ennustettavissa vastustusta. Tosiasiallisesti juuri nykyinen yksi hakukerta sekä valintapäätöksen ja aloittamisajankohdan väliin jäävä pitkä ajanjakso ovat keskeisimpiä syitä suurille peruutusmäärille. Nykyisen järjestelmän ongelmana on myös se, että kun vuosittaisia hakukertoja on vain yksi ja työkokemuksesta saadut pisteet määräytyvät tämän hakujankohdan mukaan, työkokemus ei tule ajantasaisesti huomioiduksi, kun tuomioistuinharjoittelu saattaa tosiasiallisesti alkaa lähes kaksi vuotta siihen hakemisen jälkeen. Tämä vaikeuttaa niiden hakijoiden pääsyä priorisoimiinsa kohteisiin, joiden valmistumisesta on hakuvaiheessa verrattain vähän aikaa. Lisäksi järjestelmä on omiaan johtamaan siihen, että valituksi tulleet hakijat hakevat seuraavana vuonna uudelleen paremmilla työkokemuspisteillä mieluisamman paikan saadakseen ja peruuttavat aiempaan vuonna saamansa paikan. Nuoret Juristit ry katsoo, ettei muutoksia valintamenettelyyn ole järkevää tehdä muuttamatta tätä epäkohtaa.

Tällaisessa mallissa talvella/keväisin voisi olla haku tulevan syksyn paikkoihin ja syksyllä seuraavan kevään paikkoihin.

Opintomenestyksen merkitys

Nuoret Juristit ry on kaikilla aiemmilla muutoskerroilla korostanut opintomenestyksen merkitystä, mutta toisaalta katsonut, ettei opintomenestys saa olla milloinkaan ainoa merkittävä kriteeri valinnassa. Nuoret Juristit ry on edelleen tämän kannan takana. Pelkän pro gradu -työn pisteytys johtaa liian kapeaan arviointiin.

Nykyisessä valinnassa kaikki kolme tekijää eli opintomenestys, työkokemus ja haastattelu ovat melko hyvässä tasapainossa keskenään. Tämä tarkoittaa, että hakija voi kompensoida esimerkiksi huonompaa opintomenestystä työkokemuksen avulla. Toisaalta nykyisessä hakujärjestelmässä huonoa opintomenestystä voi kompensoida hyvällä pro gradu -arvosanalla ja toisinpäin. Yhdistyksemme katsoo, että näiden tekijöiden on säilyttävä myös tulevassa hakujärjestelmässä.

Nuoret Juristit ry ehdottaakin, että opintomenestyksen pisteytystä muutetaan esimerkiksi siten, että pro gradun lisäksi pisteytetään notaarivaiheen perusopinnoista ainoastaan tiettyjen keskeisten oikeudenalojen arvosanat. Tällaisia keskeisiä opintojaksoja voisivat olla esimerkiksi prosessioikeus, rikosoikeus, hallinto-oikeus ja velvoiteoikeus. Kaikista Suomen tiedekunnista on löydettävissä toisiinsa vertautuvat keskeisten oikeudenalojen opintojaksot. Mallissa ei olisi tarpeen käyttää painotettua keskiarvoa. Vanhassa hakujärjestelmässä, jossa yksittäiset kärjäoikeudet vastasivat valinnoista, tällainen pisteytys oli käytössä tietyissä kärjäoikeuksissa. Vaihtoehtoisesti harkittavaksi voisi ottaa myös notaaritutkielman pisteytyksen. Pelkän pro gradu -tutkielman pisteyttämisen osalta on myös todettava, että kyseessä on yksi ja yhden opettajan antama arvosana, ja tiedossa on, että tutkielmien arvioinnissa on tosiasiallisesti eroja niin tiedekuntien välillä kuin tiedekuntien sisälläkin. Nuoret Juristit ry katsoo, että opintomenestyksen pisteytykseen on useita eri tapoja ja sen tulee olla valittavassa mallissa joka tapauksessa riittävän monipuolinen.

Nuoret Juristit ry kiinnittää Tuomioistuinviraston huomiota myös siihen, että opintomenestyksen painoarvon laskeminen johtaisi siihen, että haun lähellä hakuaikaa valmistuneiden mahdollisuudet tulla valituksi tuomioistuinharjoitteluun laskisivat merkittävästi. Tämä on vastoin tuomioistuinharjoittelun tavoitetta ja tämä voi todellisuudessa johtaa pitkällä aikavälillä hakijamäärien ja peruutusmäärien kasvuun. On yleisesti tiedossa, että useamman vuoden työkokemuksen omaavien on vaikeampaa lähteä suorittamaan tuomioistuinharjoittelua nykyisen palkkatason vuoksi.

Samoin valintakriteerien rajaaminen johtaa hakijapoolin yksinkertaistumiseen, mikäli ei liene tavoiteltavaa. Tuomarinuralle on saatava hakijoita erilaisista taustoista ja uravaiheista.

Nuoret Juristit ry myös edelleen korostaa, että tuomioistuinharjoittelussa on kyse lainkäytöstä ja tuomarintehtävien harjoittelusta. Tuomarin yksi tärkeimmistä, ellei tärkein, osaamisalue on oikeudellinen osaaminen ja tätä voi mitata vertailukelpoisesti juuri opintomenestyksen avulla. Mikäli opintomenestyksen pisteytys poistettaisiin pisteytyksestä, tulisi se tällöin vähintäänkin korvata esimerkiksi asessorivalinnassa käytetyllä valintakokeella.

Myös kansainvälisestä tarkasteltuna tällainen ehdotettu malli, jossa oikeudellisen osaamisen osoittamiselle eli pääsääntöisesti opintomenestykselle ei anneta painoarvoa, on poikkeuksellinen.

Viimeisenä on todettava, että mikäli opintomenestyksen huomioiminen koetaan työllistäväksi, tähän on haettava aktiivisesti laskentaa automatisoivia teknisiä ratkaisuja sen sijaan, että opintomenestyksen pisteytyksestä luovuttaisiin kokonaan tai merkittävin osin.

Hakukohteiden rajaaminen

Nuoret Juristit ry suhtautuu erityisen kriittisesti hakukohteiden rajaamiseen ja katsoo, ettei nykyinen lainsäädäntö edes mahdollista tätä. Yhdistyksemme katsoo, että tällä ei saavutettaisi tavoiteltuja päämääriä ja asiassa olisikin harkittava alla selostettuun avoimeen varasijajärjestelmään siirtymistä.

Nykyisessä hakujärjestelmässä henkilön tultua valituksi tiettyyn hakukohteeseensa hän ei voi enää tulla samassa haussa valituksi korkeammalla sijalla olevaan hakukohteeseensa, vaikka tällaisesta käräjäoikeudesta vapautuisi alustavien valintojen jälkeen varasijapaikkoja. Tämä järjestely johtaa todellisuudessa merkittäviin peruutusmääriin, sillä tällaisessa tilanteessa hakijat peruuttavat hakemuksensa ja päättävät hakea seuraavana vuonna uudestaan.

Nuoret Juristit ry ehdottaakin, että hakumenettelyssä siirryttäisiin avoimeen varasijajärjestelmään, jossa vastaanotettu paikka ei estäisi varasijan vastaanottamista itselleen mieluisammasta kohteesta. Tämä järjestely olisi toteutettavissa ainakin kahden keskenään vaihtoehtoisen mallin avulla.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa varasijajärjestelmä olisi avoin esimerkiksi kaksi viikkoa alustavien valintatulosten jälkeen. Tällöin hakija voisi vastaanottaa alustavasti harjoittelupaikan, mutta jäädä odottamaan itselleen mieluisempaa paikkaa toisesta käräjäoikeudesta. Mikäli tällainen paikka vapautuisi tässä aikaikkunassa, hakija voisi vastaanottaa tällaisen paikan.

Toisessa vaihtoehdossa hakija voisi jäädä odottamaan varasijaa tuomioistuinharjoittelun alkamiseen saakka. Tällöin, mikäli hakijalle mieluisammasta käräjäoikeudesta vapautuu paikka, hänelle voitaisiin tarjota sellaista aikaisemman vastaanotetun paikan estämättä.

Nuoret Juristit ry katsoo, että tällainen varasijajärjestelmän täysi hyödyntäminen olisi huomattavasti hakijaystävällisempää, ja se todennäköisesti laskisi nykyisiä merkittäviä peruutusmääriä. Tuomioistuinvirasto voisi tältä osin konsultoida valtakunnallista yhteishakua ja erityisesti sellaisia aloja, joissa samalla valintakokeella voi hakea useaan tiedekuntaan opiskelemaan (esimerkiksi oikeustiede, kauppatiede ja lääketiede).

Haastattelut

Nuoret Juristit ry katsoo, että haastattelut on edelleen pidettävänä osana hakuprosessia, eikä niitä tule missään toteuttamismallissa sulkea pois osana hakumenettelyä. Koska muistiolounnoksessa tuodaan esille haastatteluista koskevia seikkoja, myös Nuoret Juristit ry kokee tarpeelliseksi tuoda tältä osin esille tiettyjä muutostarpeita.

Nykyinen haastattelujärjestelmä, jossa haastattelijoina toimivat kaikki Suomen kärjäoikeudet, on kerännyt hakijoilta paljon negatiivista palautetta. Ongelmaksi on koettu haastatteluiden erilaisuus, sattumanvaraisuus ja vertailukelvottomuus. Hakijoilta saatujen palautteiden perusteella haastattelut eroavat merkittävästi eri kärjäoikeuksien välillä. Myös haastatteluiden pisteytystä kohtaan vallitsee tiettyä epäluottamusta ja tyytymättömyyttä. Lisäksi haastattelukysymykset on koettu hyvin yleisluontoisina, joihin on ollut helposti arvattava ns. "oikea vastaus".

Nuoret Juristit ry katsookin, että haastatteluvaiheen uudistamiseksi on tehtävä toimenpiteitä. Nuoret Juristit ry toivoo harkittavaksi, että haastattelut rajattaisiin kapeammalle haastattelijajoukolle. Tämä voitaisiin toteuttaa keskittämällä haastattelut kokonaisuudessaan Tuomioistuinviraston vastuulle tai vaihtoehtoisesti muutaman valitun kärjäoikeuden vastuulle. Tuomioistuinviraston vastuulla olevat haastattelut voitaisiin toteuttaa esimerkiksi vastuuttamalla haastattelut kärjäoikeuksista koostettavalle rajatulle haastattelijajoukolle. Tällaisessa mallissa voitaisiin toteuttamistavasta riippumatta taata haastatteluiden yhdenmukaisuus.

Haastattelumallista riippumatta Tuomioistuinviraston olisi myös panostettava haastattelijoiden koulutukseen ja haastattelukysymysten muotoiluun. Haastateltavilta olisi jatkossa myös kerättävä välittömästi haastatteluiden jälkeen anonyymi palaute, joka tulisi pelkästään Tuomioistuinviraston käyttöön. Palautteessa tulisi kysyä haastattelun suorittanut kärjäoikeus, jotta korjaavat toimet voitaisiin kohdistaa oikeisiin yksiköihin.

Mikäli kärjäoikeudet jatkossakin haastattelevat hakijoita, tulisi kärjäoikeuksille joka tapauksessa antaa tiukka aikataulu haastattelujen pitämiselle.

Hakemusten täydennysmenettelystä luopuminen

Nuoret Juristit ry katsoo, että hakemusten täydennysmenettelystä luopumista voidaan sinänsä pitää perusteltuna toimenpiteenä hakumenettelyn sujuvoittamiseksi. Tältä osin on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota muistiolounnoksessa esille tuotuihin täydennysmääriin, mikä itsessään osoittaa tarvetta parantaa hakuun liittyvää ohjeistuksia ja viestintää. Yhdistyksemme pitää näihin seikkoihin panostamista välttämättömänä erityisesti, jos täydennysmenettelystä päätetään luopua.

Työkokemuksen pisteyttäminen

Nuoret Juristit ry katsoo muistiolounnoksen kannan mukaisesti, ettei työkokemuksen pisteytystä tule porrastaa asessorivalintaa vastaavasti. Tällainen pisteytysjärjestelmä olisi vastoin tuomioistuinharjoittelun tarkoitusta ja tavoitetta.

Vaihtoehtoiset toteuttamismallit

Yleisesti

Edellä lausutusti Nuoret Juristit ry katsoo, että kumpikaan ehdotetuista malleista ei ole sellaisenaan toteuttamiskelpoinen. Asia on tältä osin palautettava valmisteluun kokonaisvaltaisemman uudistuksen toteuttamiseksi.

Malli A

Malli A edellyttäisi haastattelujärjestelmän uudistamista ja haastatteluiden selvää keskittämistä edellä lausutuun tavoin. Mikäli tällaiset muutokset tehdään, Nuoret Juristit ry suhtautuu kuitenkin positiivisesti haastattelupisteiden painoarvon ja haarukan nostamiselle.

Tältä osin harkittavaksi voisi tulla, että kaikista kolmesta osa-alueesta eli opintomenestyksestä, työkokemuksesta ja haastattelusta ensimmäispistemäärä olisi yhdenmukainen, esimerkiksi 10 pistettä.

Malli B

Nuoret Juristit ry vastustaa mallissa B esitettyä haastattelupisteytyksestä luopumista. Muistiolounnoksessa esille tuodut hyödyt peruutusmäärien osalta olisi saavutettavissa edellä selostetun avoimen varasijajärjestelmän luomisella.

Nuoret Juristit ry edelleen korostaa, että hakupisteytyksen on oltava monipuolinen ja siinä on huomioitava eri hakijoiden erilaiset taustat. Haastatteluiden pisteytyksestä luopuminen todennäköisesti kaventaisi hakijajoukkoa ja todellisuudessa estäisi tiettyjen henkilöiden pääsemisen tuomioistuinharjoitteluun.

Nuoret Juristit ry katsoo, että tältä osin muistiolounnoksessa selostetut tavoitteet paremmin saavuttava keino olisi haastatteluiden keskittäminen rajatulle haastattelijajoukolle edellä esitetysti.

Muita huomioita

Nuoret Juristit ry toteaa lopuksi, että koko tuomioistuinharjoittelujärjestelmässä on tällä hetkellä useita kehityskohtia. Myös laillisuusvalvoja on kiinnittänyt järjestelmän ongelmiin oma-aloitteisesti huomiota (OKV/1290/70/2023). Itsessään harjoitteluun valittujen suuret peruuttamismäärät kertovat juuri näistä ongelmista ja tuomioistuinharjoittelun ympärillä käytävästä negatiivisesta keskustelusta. Luomalla toimiva ja harjoittelijan kannalta mielekäs työkokemus vähennetään samalla myös tulevaisuuden peruuttamismääriä.

Nuoret Juristit ry toteaa, että jäseniltämme kuullun mukaan tuomioistuinharjoittelu eroaa merkittävästi eri kärjäoikeuksien välillä. Tuomioistuinviraston olisikin selvitettävä niin kutsutut ongelmakärjäoikeudet säännönmukaisella kyselyllä, joka kohdistettaisiin aina harjoittelun päättävään työntekijään (ns. loppukysely). Kyselyistä saatujen tietojen myötä Tuomioistuinviraston olisi omalta osaltaan lain sallimissa rajoissa kohdistettava korjaavia toimia näihin kärjäoikeuksiin. Samoin kärjänotaarien tuutoreista olisi kerättävä säännönmukaisesti palautetta, jotta tuutorointia voidaan eri kärjäoikeuksissa kehittää ja valita tehtäviin sopivimmat henkilöt.

Nuoret Juristit ry nostaa esille, että yksittäisistä kärjäoikeuksista on esimerkiksi kuulunut, että tuomioistuinharjoittelua suorittavien kärjänotaarien lomien käyttöä on yritetty estää vuosilomalain ja virkaehtosopimuksen vastaisesti. Samoin yksittäiset kärjänotaarit ovat kertoneet, että heitä on uhkailtu varatuomarinviraston arvostusta saamatta jäämisellä, mikäli he käyttävät ansaitsemansa lomat tai ovat sairaslomalla.

Nuoret Juristit ry kokee tarpeelliseksi edelleen korostaa, että tuomioistuinharjoittelu on lainkäyttötehtävä. Kuten oikeuskanslerikin totesi omassa ratkaisussaan, osassa kärjäoikeuksissa kärjänotaareita käytetään runsaasti sihteerityövoiman paikkaamiseen. On selvää, että tämä ei ole harjoittelun tarkoitus.

On myös selvää, että kärjänotaarien palkkaus on merkittävästi jälkeenyäännyt. Tämä todellisuudessa ehkäisee potentiaalisten hakijoiden harjoitteluun hakeutumista. On yleisesti tiedossa, että monet jättävät juuri tämän vuoksi kokonaan hakematta tuomioistuinharjoitteluun tai peruuttavat saamansa paikan. Tavoitteena on oltava, että kärjänotaarien palkkataso saavuttaisi vähintään esimerkiksi apulaissyöttäjän palkkatason. Vielä toivottavampaa olisi, että kärjänotaarin palkka lähestyisi hovioikeuden esittelijän palkkatasoa. Esimerkiksi virastoeriä olisi tulevaisuudessa kohdistettava kärjänotaarien palkan kehittämiseen, mikäli asiaan ei ole saatavissa erillisrahoitusta.

Yhdistyksemme toteaaakin, että muun muassa edellä kuvatut ongelmat ovat omiaan lisäämään ja ylläpitämään nykyisenkaltaisia korkeita peruuttamismääriä. Tulevien tuomarirekrytointien ja koko oikeusvaltion kannalta toimiva tuomioistuinharjoittelu on keskeisessä asemassa, mistä syystä sen kehittäminen ja siihen panostaminen on erityisen tärkeää.